

Läroplaner 1990:40

Läroplan Allmän del

för kommunal och statlig utbildning för vuxna

Omtryck av Lvux 82

**Tim- och kursplaner för
allmänna ämnen etapp 1-4**

Växjö universitetsbibliotek

8 5000 835 554

L₈₂
VUX

roplaner

2

Växjö
universitet
Universitetsbiblioteket

Eab

Läroplaner

Högskolan i Växjö Bibl Västerled

16860

000004571

*L*₈₂
WUX

[Läroplaner]

L
82
WUX

**Läroplan för
kommunal och statlig
utbildning för vuxna**

ALLMÄN DEL

*Tim- och kursplaner för
allmänna ämnen etapp 1–4*

SKOLÖVERSTYRELSEN

Allmänna Förlaget

Växjö universitet

Universitetsbiblioteket

SÖ:s publikation Läroplaner (1990:40)

Lvux Allmän del. Tim- och kursplaner

© 1990 Skolöverstyrelsen och Allmänna Förlaget

Redaktör Kerstin Thorsén

Omslag Roland Ingemarsson/RING

Allmänna Förlaget AB, 106 47 Stockholm

Telefon 08-739 95 00

Upplaga 1:1

ISBN 91-47-03415-7

ISSN 0283-491X

Beställningsadress: Allmänna Förlaget, Kundtjänst

106 47 Stockholm.

Telefon 08-739 96 30

Schmidts Boktryckeri AB, Helsingborg 1991

Förord

Läroplan för kommunal och statlig utbildning för vuxna, Lvux 82, allmän del, innehåller inledning, mål och riktlinjer, tim- och kursplaner och kommentarmaterial. Inledning samt mål och riktlinjer har publicerats i SÖ:s serie Läroplaner nr 1988:100. Tim- och kursplaner och kommentarmaterial har publicerats efterhand i läroplansserien.

SÖ publicerar härmed — samlat i en skrift — tim- och kursplaner med kurskoder för allmänna ämnen i etapperna 1, 2, 3 och 4. De här publicerade planerna är återtryck av tidigare publicerade planer i SÖ:s serie Läroplaner.

Kursplanerna i byggtekniska, eltekniska, kemitekniska och maskintekniska ämnen finns inte med i den här delen eftersom kurserna inte anordnas i någon nämnvärd omfattning. Dessa kursplaner går att beställa från avdelningen för vuxenutbildning, skolöverstyrelsen.

Stockholm i december 1990

LEIF DAVIDSSON

Ingela Nyman

Innehåll

Språk 8

Allmän språkkunskap	8
Engelska etapp 1	10
Engelska etapp 2	14
Engelska etapp 3	18
Finska etapp 2	22
Finska etapp 3	25
Franska etapp 2	28
Franska etapp 3	32
Franska etapp 4	36
Grekiska	40
Hemspråk	42
Italienska etapp 2	46
Italienska etapp 3	49
Kinesiska etapp 2	52
Kinesiska etapp 3	54
Latin	56
Portugisiska etapp 2	58
Portugisiska etapp 3	61
Ryska etapp 2	64
Ryska etapp 3	67
Spanska etapp 2	70
Spanska etapp 3	74
Spanska etapp 4	78
Svenska etapp 1	82
Svenska etapp 2	87
Svenska etapp 3	91
Svenska som andraspråk etapp 1	94
Svenska som andraspråk etapp 2	99
Tyska etapp 2	103
Tyska etapp 3	107
Tyska etapp 4	111

Humanistisk-samhällsvetenskapliga ämnen 115

Filosofi	115
Historia etapp 1	117
Historia etapp 2	120
Historia etapp 3	122
Psykologi etapp 2	124
Psykologi etapp 3	126
Religionskunskap etapp 1	128

Religionskunskap etapp 2	131
Samhällskunskap etapp 1	133
Samhällskunskap etapp 2	136
Samhällskunskap etapp 3	139
Socialkunskap	141

Matematik och naturvetenskapliga ämnen 143

Biologi etapp 1	143
Biologi etapp 2	146
Fysik etapp 1	149
Fysik etapp 3	152
Fysik etapp 4	155
Kemi etapp 1	157
Kemi etapp 2	160
Kemi etapp 3	163
Geografi	165
Matematik etapp 1	168
Matematik etapp 2	173
Matematik etapp 3	176
Matematik etapp 4	178
Naturkunskap etapp 2	180
Naturkunskap etapp 3	182
Naturkunskap etapp 4	184

Ekonomiska ämnen 186

Distribution etapp 2	186
Distribution etapp 3	188
Företagsekonomi etapp 2	190
Företagsekonomi etapp 3	193
Företagsekonomi etapp 4	196
Redovisning etapp 2	199
Redovisning etapp 3	201
Rättskunskap	203

Tekniska ämnen 205

Teknologi etapp 2	205
Teknologi etapp 3	207

Övriga ämnen 209

Datakunskap	209
Energi- och mätteknik	211
Ergonomi	212
Hälsokunskap	214
Miljövårdsteknik	215
Orienteringskurs för vuxenstuderande	216

Språk

Allmän språkkunskap

Timplan

Högsta antal lektioner: 45

Kursplan

Kurskod: 6803002

MÅL Genom undervisningen i allmän språkkunskap skall kursdeltagarna tillägna sig ett rikare ordförråd och ökad språklig medvetenhet. Deltagarna skall få sådana kunskaper som de har praktisk nytta av i yrke och vardagsliv och i kontakt med myndigheter och institutioner. De bör vidare få bättre förutsättningar att ta del av och kritiskt granska informationen i massmedia.

Undervisningen skall syfta till att ge kursdeltagarna

- ett vidgat förråd av främst latinska och grekiska låneord
- kunskap om språkets byggnad och funktion
- inblickar i språk- och kulturhistoria
- kännedom om de indoeuropeiska språkens släktskap och utbredning.

Fördjupningsdelen skall ge kursdeltagarna tillfälle att skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen och behov.

HUVUDMOMENT **Språkens släktskap**

Genom undervisningen skall deltagarna få kunskap om de indoeuropeiska språkens släktskap, utbredning och historiska utveckling samt viss kännedom om den jämförande språkforskningens metoder.

Språkets byggnad

Undervisningen skall ge deltagarna kunskap om olika typer av morfem och deras funktion och om principerna för ordbildning. Deltagarna skall också få orientering om skriftens historia.

Latinska och grekiska morfem

Deltagarna skall genom undervisningen få kunskap om de latinska och grekiska prefix, baser och suffix som är vanligast i det internationella förrådet av lånord, samt om lånordens kännetecken och betydelseutveckling. Tyngdpunkten bör läggas på de internationella lånordens former i svenskan, men jämförelser bör göras med engelskan, franskan och tyskan. Momentet skall omfatta minst halva kurstiden.

Engelska etapp 1

Timplan

Högsta antal lektioner: 350

Kursplan

Kurskod: 6030001

MÅL Genom undervisningen i engelska skall kursdeltagarna uppnå förmåga att kommunicera på språket. Undervisningen skall leda till en sådan språkförmåga att deltagarna kan, vill och vågar använda språket i vardagliga situationer i kontakter med engelsktalande människor i Sverige och utomlands.

Genom undervisningen skall deltagarna få sådana kunskaper och färdigheter som de har praktisk nytta av i sitt arbete och i vardagslivet. Undervisningen i engelska skall medverka till att deltagarna utvecklar sin personlighet och får stärkt självförtroende. Den skall också väcka nyfikenhet och lust att lära känna främmande kulturer, både europeiska och utomeuropeiska. Därigenom kan undervisningen bidra till att ge internationell orientering, förståelse för och en känsla av samhörighet med människor med annan kultur och andra livsvillkor. Undervisningen skall utgå från varje kursdeltagares erfarenheter, behov och intressen. En behovsanpassning innebär bl a att deltagaren skall placeras in på rätt nivå. Hänsyn måste tas till varierande ålder och skiftande bakgrund.

Vidare skall undervisningen syfta till att deltagarna får intresse för och förmåga att hålla språkkunskaperna vid liv, så att de kan bygga vidare på dem vid fortsatta studier, i vardags- och yrkesliv. Kursdeltagarna skall därför skaffa sig förmåga att använda lexikon och tyda fonetisk skrift, att läsa text av olika längd och svårighetsgrad och att lyssna för att antingen uppfatta huvudinnehållet eller detaljer i det som sägs.

Beroende på kursdeltagarens egna behov kan prioritering av en färdighet göras på bekostnad av en annan färdighet.

HUVUDMOMENT Innehållet i kursen redovisas under olika huvudmoment. I undervisningen bör emellertid de olika momenten så långt som möjligt integreras, eftersom färdigheterna höra, tala, läsa och skriva är olika sidor av en och samma förmåga att förstå och använda engelska i tal och skrift.

Undervisningen bör i största möjliga mån försiggå på engels-

ka och undervisningen bör koncentreras på att den språkliga kommunikationen fungerar.

Det är helt naturligt att det vid samtal på engelska uppstår missförstånd som måste klaras upp genom upprepningar, omformuleringar och förtydliganden. En hel del formella fel förekommer både i tal och skrift.

Fördjupningsdelen skall ge tillfälle till ytterligare tillämpning, breddning och specialisering av språkkunskaperna.

Höra och tala

Kursdeltagaren skall uppnå en förmåga att

- uppfatta vad som sägs i olika talsituationer, t ex i vardagliga samtal och anvisningar
- uppfatta huvudinnehållet i en tydlig muntlig framställning kring välkända ämnen även via t ex telefon, radio och TV
- klara av enkla, vardagliga samtal i resesituationer utomlands och i kontakter med utländska besökare i Sverige
- kunna utbyta allmänt vedertagna umgängesfraser och information om personliga förhållanden — namn, ålder, bostad, civilstånd, yrke, intressen m m
- skaffa sig önskad information i sakfrågor och nå fram till exakt förståelse på viktiga punkter.

Läsa

Läsningen skall omfatta texter av olika slag och syftar till att deltagarna skall bygga upp ett eget ordförråd och ett mera omfattande passivt ordförråd och att de skall få mönster för sin språkliga uttrycksförmåga. Läsningen skall vidare ge både information och läsoplevelse.

Kursdeltagaren skall utveckla sin förmåga att

- förstå text med ett centralt ordförråd
- förstå huvudinnehållet i en längre och svårare text
- effektivt använda lexikon och andra hjälpmedel för att skaffa sig exakt information ur annonser, tidningar och liknande källor och för att tillgodogöra sig innehållet i korta texter inom det egna yrkes- eller intresseområdet.

Skriva

Deltagaren skall bygga upp sin förmåga att

- lämna skriftliga meddelanden och fylla i blanketter
- med hjälp av lexikon och andra hjälpmedel begära och ge skriftlig information
- med hjälpmedel skriva fritt, t ex berättelser, beskrivningar, instruktioner, insändare, dagboksanteckningar och brev.

Samhälls- och kulturorientering

Text-, ljud- och bildmaterial bör väljas så att det speglar aktuella förhållanden i engelsktalande länder.

Genom undervisningen i engelska bör deltagaren få

- någon kännedom om samhällsliv, kultur och arbets- och vardagsliv i olika sociala miljöer i engelsktalande länder
- vana och intresse att följa aktuella händelser i engelsktalande länder, främst med hjälp av svenska nyhetsmedier.

GODKÄND

För betyget Godkänd i Engelska etapp 1 krävs att den studerande

- har ett sådant uttal att den muntliga kommunikationen fungerar, även om fel som leder till missförstånd och avbrott i samtalet kan förekomma
- kan följa och förstå det viktigaste som sägs i tydligt tal som rör vardagliga och allmänna ämnen och göra sig förstådd i enkla, vardagliga situationer, även om upprepningar och förtydliganden ibland behövs och tidspress eller annan stress kan medföra grammatiska fel och ordvalsfel. Den muntliga produktionen kan t ex gälla att be om och ge enkla upplysningar eller att berätta om sig själv och sina förhållanden
- förstår det viktigaste i enkel text som handlar om bekanta ämnen såsom aktuella händelser, vanliga fritidsintressen, arbete och levnadsförhållanden
- förstår innebörden i enkla, skriftliga meddelanden eller anvisningar om väg, tid, plats, bostad, väder eller liknande
- kan följa händelseförloppet i enkla prosaberättelser om konkreta situationer och vardagsupplevelser och förstår det väsentliga i ett normalt privatbrev
- med hjälp av ordbok uppfattar vad ett nyhetsreportage om ett känt ämne i stora drag handlar om
- skriftligt kan formulera enkla meddelanden, kortfattat berätta om den egna livssituationen, intressen och personliga upplevelser samt med hjälp av ordbok producera en kort och sammanhängande skriftlig berättelse kring ett givet bekant ämne. Liksom vid den muntliga produktionen får formella fel förekomma
- har någon kännedom om förhållanden i engelskspråkiga länder.

Engelska etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 120

Kursplan

Kurskod: 6030002

MÅL Genom studierna skall kursdeltagarna tillägna sig en sådan språkförmåga att de kan, vill och vågar använda engelska i olika slags situationer i kontakter med engelsktalande människor i Sverige och utomlands.

Undervisningen skall anpassas till kursdeltagarnas uttrycksbehov, erfarenheter och intressen och leda till att deltagarna förbättrar sin förmåga att använda språket som kommunikationsmedel i tal och skrift.

Studierna skall inriktas mot att kursdeltagarna får ökad kunskap om och förståelse för andra kulturer och levnadssätt.

Deltagarna skall förvärva sådana kunskaper och färdigheter som de har glädje och nytta av i sitt arbete, vid fortsatta studier och på sin fritid.

Kursdeltagarna skall därför skaffa sig en grund för att på egen hand vidareutveckla sina färdigheter i engelska.

Undervisningen skall inriktas mot att deltagarna utvecklar förmåga att ta ansvar för planeringen av sina studier vad avser både innehåll och arbetsformer. De skall tillägna sig den teknik och lära sig använda de hjälpmedel de behöver för att arbeta allt mer självständigt.

Kursdeltagarna skall

- kunna ge information och delta i samtal och diskussioner som gäller t ex vardagliga förhållanden, familjeliv, intressen och yrkesliv
- kunna samtala om och diskutera egna erfarenheter, aktuella frågor, sociala och kulturella företeelser
- kunna följa och förstå huvudinnehållet i autentiskt tal såsom ett vardagssamtal eller en intervju kring en bekant fråga
- kunna förstå huvudinnehållet i sammanhängande tal och skrift, exempelvis ett föredrag eller en tidningsartikel om ett bekant ämne

- kunna uttrycka sig i sammanhängande tal och skrift inom sitt erfarenhets-, intresse- eller yrkesområde
- kunna muntligt och skriftligt kommentera och med egna ord sammanfatta texten i en tidningsartikel, en novell, ett radio- eller TV-program som behandlar aktuella eller vardagliga frågor
- kunna uppfatta och tolka språklig variation, dvs hur språket anpassas till situation och mottagare
- kunna uttrycka känslor, åsikter och värderingar i olika sammanhang
- kunna arbeta självständigt med ordböcker och andra hjälpmedel.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få möjlighet att arbeta vidare utifrån sina individuella behov och intressen. De kan välja både fortsatt arbete med genomgångna moment och andra uppgifter.

Deltagaren kan exempelvis prioritera arbete med att uttrycka sig muntligt på språket, förstå olika slags talad och skriven engelska eller utveckla sin skrivförmåga.

HUVUDMOMENT Samtala och diskutera

Deltagarna skall i olika situationer samtala om och diskutera

- egna erfarenheter och intressen
- vardagliga ämnen
- personer, föremål eller platser
- levnadsvillkor och samhällsförhållanden i Sverige och andra länder
- aktuella frågor
- tidningsartiklar, böcker, filmer eller TV-program.

Deltagarna skall arbeta med

- att ta kontakt på olika sätt
- att ge och ta emot information
- att framföra och bemöta åsikter och klagomål
- att framföra, avslå respektive acceptera exempelvis förslag och inbjudningar.

Arbeta med att förstå talad och skriven engelska

Deltagarna skall arbeta med att förstå

- samtal i vardagliga situationer
- intervjuer
- instruktioner
- nyhetsuppläsningar
- TV-program
- meddelanden och brev av olika slag
- enklare tidningstexter
- lättare litterära texter.

Deltagarna skall också få tillfälle att lyssna på inspelningar och läsa texter som anknyter till deras egna yrkes- eller intresseområden.

Deltagarna skall arbeta med material som förmedlar intryck från olika engelskspråkiga områden och från skiftande sociala och kulturella sammanhang. De skall exempelvis skaffa sig kännedom om

- familjeliv, boende, mat, rekreation
- arbetsliv
- sociala förhållanden
- utbildningssystem
- religion
- politik
- kulturliv
- värderingar
- regler för formell och informell samvaro.

Deltagarna skall lyssna eller läsa för att

- skaffa sig information och kunskap
- få nya upplevelser
- få underhållning och nöje
- förbättra sin intonation och sitt uttal
- utvidga sitt ordförråd
- bli medvetna om språkliga variationer.

Graden av förståelse anpassas till typen av framställning och till syftet med lyssnandet eller läsningen.

Formulera sig i sammanhängande tal

Deltagarna skall tala förberett om förhållanden som de känner väl till och är engagerade i. De skall välja ämne efter intresse och erfarenheter och kan t ex uttrycka sig i form av

- beskrivningar av personer
- presentationer av arbetsplatser, stadsdelar eller orter
- berättelser och referat.

Deltagarna skall uttrycka sig i sammanhängande tal för att utveckla sin förmåga att

- strukturera stoff
- anpassa en framställnings innehåll till situation och åhörare.

Talsituationerna bör väljas så att deltagaren talar inför en mindre grupp.

Formulera sig i sammanhängande skrift

Deltagarna skall skriva

- meddelanden och brev av olika slag
- berättelser
- sammanfattningar och kommentarer.

Efter eget val och uttrycksbehov kan deltagarna även skriva

- dialoger
- dagboksanteckningar
- insändare
- annonser
- dikter.

Under skrivarbetet skall deltagarna i samarbete med läraren och varandra få tillfälle att

- samla stoff och strukturera det
- skriva utkast och bearbeta materialet.

Engelska etapp 3

Timplan

Högsta antal lektioner: 90

Kursplan

Kurskod: 6030003

MÅL Undervisningen skall anpassas till kursdeltagarnas uttrycksbehov, erfarenheter och intressen och leda till att deltagarna tillägnar sig en god förmåga att använda språket som kommunikationsmedel i tal och skrift.

Genom studierna skall deltagarna uppnå en sådan språkförmåga som krävs för internationella kontakter, och öka sin kunskap om och förståelse för andra kulturer och levnadssätt.

Deltagarna skall förvärva sådana kunskaper och färdigheter som de har glädje och nytta av i sitt arbete, vid fortsatta studier och på sin fritid.

Kursdeltagarna skall befästa och fördjupa sina språkkunskaper och ta ett allt större ansvar för planeringen av sina studier vad avser både innehåll och arbetsformer.

Studierna skall leda till att kursdeltagarna på egen hand kan vidareutveckla sin förmåga att använda engelska i olika sammanhang.

Kursdeltagarna skall

- kunna ge information och delta i samtal och diskussioner både i privat- och yrkesliv
- kunna samtala om och diskutera egna erfarenheter, aktuella frågor, sociala och kulturella företeelser och därvid kunna hävda och argumentera för en åsikt samt förstå och bemöta olika slags argumentation
- kunna följa och förstå autentiskt tal såsom en diskussion eller en TV-intervju
- kunna förstå huvudinnehållet i sammanhängande tal och skrift, exempelvis ett föredrag eller en tidningsartikel av allmänt intresse eller med anknytning till det egna erfarenhets-, intresse- och yrkesområdet
- kunna uttrycka sig i sammanhängande tal och skrift på en god språklig nivå inom sitt erfarenhets-, intresse- eller yrkesområde

- kunna muntligt och skriftligt kommentera och med egna ord sammanfatta en tidningsartikel, en roman, en facktext, ett radio- eller TV-program
- kunna uppfatta och tolka språklig variation i tal och skrift och i viss mån kunna anpassa sitt språk till situation och mottagare
- kunna uttrycka känslor, åsikter och värderingar i olika sammanhang på ett nyanserat sätt
- kunna arbeta självständigt med ordböcker och andra hjälpmedel.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få möjlighet att arbeta vidare utifrån sina individuella behov och intressen. De kan bl a utveckla färdigheter som de behöver för att använda språket i yrkessammanhang.

Deltagaren kan exempelvis prioritera arbete med att uttrycka sig muntligt på språket, förstå olika slags talad och skriven engelska eller utveckla sin skrivförmåga.

HUVUDMOMENT Samtala och diskutera

Deltagarna skall i olika situationer, både informella och formella, samtala om och diskutera

- egna erfarenheter och intressen
- yrkesförhållanden
- personer, föremål eller platser
- levnadsvillkor och samhällsförhållanden i Sverige och andra länder
- aktuella frågor och debattämnen
- tidningsartiklar, böcker, filmer eller TV-program.

Deltagarna skall arbeta med

- att inleda och avsluta samtal och diskussioner
- hur man påverkar innehållet, tar ordet, gör ett inlägg och lämnar över ordet
- att argumentera för åsikter och värderingar.

Arbeta med att förstå talad och skriven engelska

Deltagarna skall arbeta med att förstå och tillgodogöra sig

- samtal i såväl informella som mer formella situationer
- intervjuer
- detaljerade instruktioner
- nyhetsuppläsningar
- TV-program och filmer
- meddelanden och brev av olika slag
- tidningstexter
- facklitteratur
- litterära texter.

Deltagarna skall också få tillfälle att lyssna på inspelningar och läsa texter som behandlar deras egna yrkes- och intresseområden.

Deltagarna skall arbeta med material som förmedlar intryck från olika engelskspråkiga områden och från skiftande sociala och kulturella sammanhang. De skall exempelvis skaffa sig kännedom om

- familjeliv, boende, mat, rekreation
- arbetsliv
- sociala förhållanden
- utbildningssystem
- religion
- politik
- samhällsförändringar
- kulturliv
- värderingar
- regler för formell och informell samvaro
- kroppsspråk.

Deltagarna skall lyssna eller läsa för att

- skaffa sig information och kunskap
- få nya upplevelser
- få underhållning och nöje
- förbättra sin intonation och sitt uttal
- utvidga sitt ordförråd
- få nya idéer och argument
- bli medvetna om språkliga variationer och om hur syfte, mottagare och situation påverkar innehåll och form.

Formulera sig i sammanhängande tal

Deltagarna skall tala förberett om förhållanden som de känner väl till och är engagerade i. De skall välja ämne efter intresse och erfarenheter och kan t ex uttrycka sig i form av

- berättelser och referat
- analyser, kommentarer och argumenterande framställningar
- redogörelser med anknytning till deras egna yrkes- eller intresseområden.

Deltagarna skall uttrycka sig i sammanhängande tal för att utveckla sin förmåga att

- strukturera stoff
- anpassa en framställnings innehåll och språk till situation och åhörare.

Talsituationerna bör väljas så att deltagaren talar inför en mindre grupp.

Formulera sig i sammanhängande skrift

Deltagarna skall skriva

- meddelanden och brev av olika slag
- berättelser
- instruktioner
- sammanfattningar, kommentarer och analyser.

Efter eget val och uttrycksbehov kan deltagarna även skriva

- dialoger
- dagboksanteckningar
- insändare
- tidningsnotiser
- broschyrer
- annonser
- dikter.

Under skrivarbetet skall deltagarna i samarbete med läraren och varandra

- analysera skrivuppgiften i fråga om ämne, syfte, mottagare och stil
- samla stoff och strukturera det
- skriva utkast och bearbeta materialet.

Finska etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 180

Kursplan

Kurskod: 6919002

MÅL Genom undervisningen i finska skall deltagarna uppnå förmåga att kommunicera på språket. Undervisningen skall leda till en sådan språkförmåga att deltagarna kan, vill och vågar använda sina språkkunskaper i vardagliga situationer i kontakter med finsktalande människor i Sverige och i Finland.

Undervisningen skall syfta till att deltagarna får intresse för det finska språket och den finska kulturen och således befrämja samarbete och kulturellt utbyte mellan Finland och Sverige. Därigenom kan undervisningen bidra till att ge samnordisk orientering, kunskap om den finska kulturen och en känsla av samhörighet med människor i Finland.

Undervisningen skall medverka till att deltagarna genom ökat intresse får förmåga att hålla språkkunskaperna vid liv så att de kan bygga vidare på dem vid fortsatta studier samt i vardags- och yrkesliv.

Undervisningen i finska syftar till att kursdeltagaren skall kunna

- förstå det viktigaste som sägs i långsamt, tydligt och enkelt tal
- med korta repliker göra sig förstådd i ofta förekommande vardagliga situationer, ställa frågor och lämna begriplig information om sig själv och sina levnadsförhållanden
- förstå huvudinnehållet i en enkel text som handlar om bekanta ämnen samt med hjälp av lexikon tillgodogöra sig innehållet i något svårare text
- begripligt formulera enkla skriftliga meddelanden.

Fördjupningsdelen skall ge tillfälle till ytterligare tillämpning, breddning och specialisering av språkkunskaperna.

HUVUDMOMENT Innehållet i kursen redovisas under olika huvudmoment. I undervisningen bör emellertid de olika momenten så långt som möjligt integreras, eftersom färdigheterna höra, tala, läsa och skriva är olika sidor av en och samma förmåga att förstå och använda språket i tal och skrift.

Undervisningen bör koncentreras på att den språkliga kommunikationen över huvud taget fungerar. Det är helt naturligt att det vid samtal uppstår missförstånd som måste klaras upp genom upprepningar, omformuleringar och förtydliganden. Talad finska och obearbetad text kan vålla kursdeltagarna problem och formella fel förekommer både i tal och skrift.

Hörövningar av olika slag, diktamen, styrda dialoger, grammatikstudier, översättning, textläsning, referat, bildbeskrivningar och skrivövningar bör ha en praktisk inriktning och tjäna till att förbättra deltagarnas förståelse av språket, vidga deras ordförråd och uttrycksförmåga och öka den språkliga säkerheten.

Höra och tala

Kursdeltagaren skall få möjlighet att bygga upp en förmåga att

- identifiera och uttala enskilda språkljud, ord och ordgrupper
- uppfatta vad som sägs i olika talsituationer, t ex i vardagliga samtal och korta anvisningar
- göra sig förstådd i enkla vardagliga sammanhang, t ex rese-situationer i Finland och kontakter med finstalande personer i Sverige
- upplysa om personliga förhållanden såsom namn, ålder, boendeförhållanden, civilstånd, yrke, intressen m m
- formulera korta frågor för att skaffa information och uppfatta svaren.

Läsa

Läsningen skall omfatta olika slags texter med successivt ökande svårighetsgrad, exempelvis berättelser, beskrivningar, enkla dikter, meddelanden och anvisningar. Texterna skall ge kursdeltagarna information och upplevelse och spegla olika sociala situationer.

Arbetet inriktas på att kursdeltagarna utvecklar sin förmåga att

- förstå olika slags texter för att få kunskap om andra människor och levnadsförhållanden
- med hjälp av lexikon kunna söka information i olika slags källor; broschyrer, annonser, tidningar m m.

Skriva

Kursdeltagarna skall utveckla sin förmåga att

- formulera och besvara frågor i olika skrivsituationer för att skaffa och ge information
- begripligt formulera enkla skriftliga meddelanden, brev, korta berättelser och beskrivningar.

Samhälls- och kulturorientering

Text-, ljud- och bildmaterial och annat undervisningsstoff bör väljas så att det återspeglar seder och bruk, företeelser inom vardagslivet och samhällsförhållanden i Finland. Deltagarna bör också få kännedom om geografi, politik och kultur i Finland.

Deltagarna bör vänja sig vid att följa aktuella händelser i Finland genom att utnyttja svenska och finska nyhetsmedier.

De bör även få tillfälle att utnyttja svensk-finska nyhetskanaler, i Sverige utgivna tidningar, tidskrifter samt radio och TV.

Finska etapp 3

Timplan

Högsta antal lektioner: 90

Kursplan

Kurskod: 6919003

MÅL Undervisningen skall befästa kunskaper och färdigheter som deltagarna skaffat sig genom tidigare studier eller på annat sätt och öka deltagarnas förmåga att använda språket i olika situationer i vardags- och yrkesliv.

Undervisningen skall genom nya impulser skapa intresse och beredskap för fördjupad kontakt med finstalande människor, deras kultur och livsmiljö.

Undervisningen syftar till att kursdeltagaren skall kunna

- förstå diskussioner med vardagligt innehåll, enkla anvisningar och huvuddragen i en tydlig framställning kring ämnen som berör deltagarens närmiljö eller intresseområde.
- göra sig förstådd i vanliga vardagliga situationer, begära upplysningar, lämna begriplig information om sig själv och sin omgivning, delta i enkla diskussioner samt uttrycka tankar och känslor
- förstå huvudinnehållet i olika slags lättare texter samt med hjälp av lexikon tillgodogöra sig innehållet i texter med normal svårighetsgrad
- begripligt och någorlunda korrekt formulera kortare skriftliga meddelanden
- på egen hand hålla sina språkkunskaper och färdigheter vid liv samt utvidga dem genom fortsatta studier eller i vardags- och yrkeslivet.

Fördjupningsdelen skall ge tillfälle till ytterligare tillämpning, breddning och specialisering av språkkunskaperna.

HUVUDMOMENT Innehållet i kursen redovisas under olika huvudmoment. I undervisningen bör emellertid de olika momenten så långt som möjligt integreras, eftersom färdigheterna höra, tala, läsa och skriva är olika sidor av en och samma förmåga att förstå och använda språket i tal och skrift.

Liksom i etapp 2 bör undervisningen koncentreras på att den språkliga kommunikationen över huvud taget fungerar. En ökad korrekthet i språkets centrala fraser och strukturer bör dock eftersträvas. Fortfarande är det förståeligt att det vid samtal uppstår missförstånd som måste klaras upp genom omformuleringar och förtydliganden. Talad finska och autentisk text kan vålla kursdeltagarna problem, och formella fel förekommer både i tal och skrift.

Hörövningar av olika slag, diktamen, styrda dialoger, grammatikstudier, översättning, textläsning, referat, bildbeskrivningar och skrivövningar bör ha en praktisk inriktning och tjäna till att förbättra deltagarnas förståelse av språket, vidga deras ordförråd och uttrycksförmåga och öka den språkliga säkerheten.

Höra och tala

Kursdeltagaren skall förbättra sin förmåga att

- utan stöd av tryckt text uppfatta och förstå språket i olika sociala sammanhang, huvudsakligen av informell karaktär, t ex telefonsamtal, intervjuer och diskussioner
- redogöra för egna upplevelser och iakttagelser och berätta om vardagliga ämnen, såsom arbete, studier, resor, fritidsintressen m m
- begära, uppfatta och vidarebefordra tydlig information kring vardagsnära ämnen
- referera enkla, lästa eller avlyssnade berättelser och beskrivningar.

Läsa

Läsningen bör omfatta texter av olika slag såsom informativ prosa, berättelser, beskrivningar, dikter och sånger. Texterna skall till viss del vara autentiska och hämtade ur t ex broschyrer, bruksanvisningar, tidningar och handböcker. I samband

med läsningen bör deltagarna vänja sig vid att använda lexikon och andra hjälpmedel.

Texterna skall till största delen vara relativt lätta, men även läsning av något svårare texter inom ämnesområden som deltagarna själva väljer bör förekomma.

Läsningen syftar bl a till att deltagarna skall öka sitt ordförråd och förbättra sin språkliga uttrycksförmåga. Genom läsningen bör deltagarna också förbättra sin förmåga att

- förstå huvudinnehållet i en längre sammanhängande framställning
- söka information i källor av olika slag såsom broschyrer, annonser, tidningar, tidskrifter och handböcker
- med hjälp av lexikon förstå även något svårare texter.

Skriva

Kursdeltagaren skall utveckla sin förmåga att någorlunda korrekt

- formulera olika skriftliga meddelanden, huvudsakligen av informell karaktär såsom vykort, brev, anvisningar och dylikt
- berätta om sina levnadsförhållanden, arbete, studier, intressen, resor m m och referera och sammanfatta enklare framställningar.

Samhälls- och kulturorientering

Text-, ljud- och bildmaterial och annat undervisningsstoff bör väljas så att det återspeglar vardagsliv och samhällsförhållanden i Finland. Kursdeltagaren bör också få kännedom om

- Finlands historia, särskilt den för Sverige och Finland gemensamma perioden och den moderna tiden
- den finskspråkiga minoritetens levnadsförhållanden och kultur i Sverige, tex utbildningsmöjligheter, föreningar och organisationer
- det nordiska samarbetet, tex i fråga om arbetsmarknad och kultur.

Deltagarna bör vänja sig vid att följa aktuella händelser i Finland genom att utnyttja svenska och finska nyhetsmedier.

Franska etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 180

Kursplan

Kurskod: 6130002

MÅL Genom studierna skall kursdeltagarna tillägna sig en sådan språkförmåga att de kan, vill och vågar använda franska i vardagliga situationer i kontakter med fransktalande människor i Sverige och utomlands.

Undervisningen skall anpassas till kursdeltagarnas uttrycksbehov, erfarenheter och intressen och leda till att de förvärvar sådana kunskaper och färdigheter som de har glädje och nytta av i sitt arbete, vid fortsatta studier och på sin fritid.

Studierna skall inriktas mot att kursdeltagarna får kunskap om och förståelse för franskspråkiga kulturer och miljöer.

Genom studierna skall kursdeltagarna få inspiration och intresse att på egen hand utveckla sina färdigheter i franska och sina kunskaper om franskspråkiga länder.

Undervisningen skall medverka till att deltagarna stärker sitt självförtroende. De skall få tillfälle och uppmuntran att ta ansvar för sitt arbetssätt och sin inläring.

Undervisningen skall bidra till att kursdeltagarna blir medvetna om olika inlärningsstrategier och vikten av att utvärdera sin egen inläring. De skall lära sig använda de hjälpmedel de behöver för att arbeta alltmer självständigt.

Kursdeltagarna skall

- kunna inleda och föra samtal vidare, fråga om och begära förtydliganden
- kunna ge och begära information och delta i enkla samtal om vardagliga förhållanden
- kunna uttrycka känslor och åsikter
- kunna förstå huvudinnehållet i tydligt tal, tex ett skolradioprogram, ett vardagssamtal eller en intervju kring en bekant fråga
- kunna förstå huvudinnehållet i enkla autentiska texter, tex en tidningsnotis om ett känt ämne och upplysningar av den typ som finns i Guide Michelin

- kunna efter förberedelse kortfattat och på begriplig franska berätta om t ex något planerat, något upplevt, läst eller hört
- kunna berätta skriftligt om egna förhållanden samt formulera enkla brev och meddelanden
- kunna använda handböcker som lexikon och grammatik.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få möjlighet att tillämpa, bredda och specialisera sina språkkunskaper utifrån sina individuella behov och intressen. De kan välja såväl fortsatt arbete med genomgångna moment som andra uppgifter.

Deltagarna kan exempelvis prioritera arbete med att uttrycka sig muntligt på språket, förstå olika slags talad och skriven franska eller utveckla sin skrivförmåga.

HUVUDMOMENT Samtala

Deltagarna skall i olika situationer samtala om

- sin egen situation, intressen, egna erfarenheter och planer
- vardag och arbete, familj, boende, natur och miljö
- fritid och nöjen
- personer, föremål och platser
- väder och klimat
- olika företeelser i det egna landet
- förhållanden som bygger på viss kunskap om franskspråkiga länder.

Deltagarna skall arbeta med

- att påkalla uppmärksamhet, inleda och avsluta samtal
- att använda hälsnings- och andra artighetsfraser, fråga om och be om förtydliganden
- att ge och uppfatta information, t ex vägbeskrivningar och uppgifter om kommunikationsmedel
- att be om råd och ställa frågor om förhållanden i andra länder
- att acceptera respektive avslå förslag, t ex inbjudningar
- att ge olika uttryck för känslor, t ex förtjusning och missnöje
- att med språkligt enkla medel framföra egna åsikter och bemöta andras.

Deltagarna skall arbeta med det språk som behövs bl a på restaurang, kafé, post och andra serviceinrättningar; för inköp och läkarbesök.

Arbeta med att förstå talad och skriven franska

Deltagarna skall arbeta med att förstå

- tydligt talad franska, även lätt regionalt färgad
- för stadiet anpassade video-, radio- och TV-program, text enkla samtal, intervjuer och instruktioner
- lärarens och de andra deltagarnas berättelser och kommentarer.

Deltagarna skall också få tillfälle att lyssna på något svårare autentiska samtal och därvid kunna uppfatta viss avgränsad information.

Deltagarna skall arbeta med att förstå olika slags texter, t.ex.

- meddelanden
- broschyrer, tidtabeller och matrecept
- annonser och enkla tidningstexter
- lätta berättelser.

Deltagarna skall också läsa något svårare texter för att ta ut viss information genom att text översiktligt läsa eller lokaliseringläsa.

Deltagarna skall arbeta med material som förmedlar intryck från olika franskspråkiga områden och från skiftande sociala och kulturella sammanhang. De skall exempelvis skaffa sig kännedom om

- vardags- och familjeliv
- mat, måltider, seder och bruk
- geografi och natur
- massmedia och utbildning
- politiska och kulturella förhållanden.

Deltagarna skall lyssna och läsa för att

- skaffa sig information och kunskap
- få nya upplevelser
- få underhållning och nöje
- grundlägga god intonation och gott uttal
- uppleva språket i funktion och bli uppmärksamma på ordförråd, satsbyggnad och grammatik
- få inspiration att lära sig mer om franskspråkiga länder, text följa aktuella händelser genom svenska nyhetsmedia.

Formulera sig i sammanhängande tal

Deltagarna skall tala förberett om något som de själva känner väl till och är engagerade i. De kan välja att berätta om

- något de läst, hört, upplevt eller planerar
- intressen och hobbies
- personer
- resor och platser.

Deltagarna skall uttrycka sig i sammanhängande tal för att

- arbeta bort rädsla för att göra fel och staka sig när de talar inför flera människor
- få elementär träning i att strukturera mindre stoff.

Talsituationerna bör väljas så att deltagarna talar inför en mindre grupp.

Formulera sig i sammanhängande skrift

Deltagarna skall skriva

- korta meddelanden av olika slag
- enkla brev
- korta berättelser, t ex om en hobby eller något annat som särskilt intresserar dem.

Efter eget val och uttrycksbehov kan deltagarna även arbeta med mer kreativ skrivning såsom dialoger och dikter.

Under skrivarbetet skall deltagarna i samarbete med varandra och läraren

- inventera ordförråd och fraser
- skriva utkast och bearbeta materialet.

Franska etapp 3

Timplan

Högsta antal lektioner: 90

Kursplan

Kurskod: 6130003

MÅL Genom studierna skall kursdeltagarna vidareutveckla sin språkförmåga så att de kan, vill och vågar använda franska i olika situationer i kontakter med fransktalande människor i Sverige och utomlands.

Undervisningen skall anpassas till kursdeltagarnas uttrycksbehov, erfarenheter och intressen och leda till att deltagarna utvecklar sin förmåga att använda språket som kommunikationsmedel i tal och skrift.

Deltagarna skall förvärva sådana kunskaper och färdigheter som de har glädje och nytta av i sitt arbete, för fortsatta studier och på sin fritid.

Studierna skall inriktas mot att kursdeltagarna får ökad kunskap om och förståelse för franskspråkiga kulturer och miljöer.

Genom studierna skall kursdeltagarna få inspiration och intresse att på egen hand vidareutveckla sina språkkunskaper och sina kunskaper om franskspråkiga länder.

Undervisningen skall medverka till att deltagarna stärker sitt självförtroende. De skall bli alltmer självständiga i sitt ansvarstagande för planering och genomförande av studierna, dvs utveckla sin autonomi.

Genom studierna skall kursdeltagarna vidareutveckla sina inlärningsstrategier och bli förtrogna med de hjälpmedel som behövs för att lära sig franska.

Undervisningen skall leda till att kursdeltagarna får förmåga att utvärdera sin egen inläring.

Kursdeltagarna skall

- kunna ge och begära information och samtala om olika näraliggande ämnen såsom vardagliga förhållanden, familjeliv, intressen och yrkesliv
- kunna delta i en enkel diskussion om aktuella frågor i Sverige och franskspråkiga länder samt klara av telefonsamtal

- kunna uttrycka känslor, åsikter och värderingar med viss nyansering
- kunna efter förberedelse förstå huvudinnehållet i tydligt sammanhängande tal, t ex en nyhetssändning i radio och TV
- kunna uppfatta vad t ex ett vardagssamtal eller en intervju handlar om
- kunna förstå det väsentliga i enkla autentiska texter, t ex korta tidningsartiklar, och med hjälpmedel förstå även något svårare text som en novell eller ett reportage
- kunna efter förberedelse ge en kort sammanhängande muntlig redogörelse inom det egna intresseområdet på så god franska att innehållet lätt kan förstås
- kunna efter förberedelse skriftligt berätta om egna förhållanden och upplevelser
- kunna med hjälpmedel i stort sett korrekt skriva t ex ett privatbrev eller en förfrågan
- kunna arbeta självständigt med olika slags handböcker som lexikon, uppslagsverk, brevställare och grammatik.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få möjlighet att tillämpa, bredda och specialisera sina språkkunskaper utifrån sina individuella behov och intressen. De kan välja såväl fortsatt arbete med genomgångna moment som andra uppgifter.

Deltagaren kan exempelvis prioritera arbete med att uttrycka sig muntligt på språket, förstå olika slags talad och skriven franska eller utveckla sin skrivförmåga.

HUVUDMOMENT Samtala och diskutera

Deltagarna skall i olika situationer samtala om och diskutera

- vardagliga ämnen
- egna erfarenheter, intressen och planer
- personer, föremål och platser
- levnadsförhållanden i Sverige
- förhållanden som bygger på kunskap om franskspråkiga länder, t ex politik och kultur
- aktuella händelser och frågor
- tidningsartiklar, TV-program, musik och film.

Deltagarna skall arbeta med att

- ta kontakt på olika sätt
- ge och ta emot information
- klara av telefonsamtal
- framföra och bemöta klagomål
- framföra, acceptera respektive avslå exempelvis förslag och inbjudningar
- uttrycka känslor och åsikter
- variera sitt uttryckssätt.

Arbeta med att förstå talad och skriven franska

Deltagarna skall arbeta med att förstå

- samtal i vardagliga situationer
- intervjuer
- instruktioner.

Deltagarna skall också få tillfälle att arbeta med autentiska radio- och TV-program och därvid kunna uppfatta viss information.

Deltagarna skall arbeta med att förstå olika slags texter, t ex

- meddelanden och brev
- enklare tidningsartiklar
- lättare litterära texter.

Deltagarna skall också läsa svårare texter för att ta ut viss information.

Deltagarna skall arbeta med material som förmedlar intryck från olika franskspråkiga områden och från skiftande sociala och kulturella sammanhang. De skall exempelvis skaffa sig kännedom om

- familjeliv, boende, mat, rekreation
- geografi, natur och miljö
- arbetsliv
- sociala förhållanden
- utbildningssystem
- religion
- politik
- kulturliv
- regler för informell och formell samvaro.

Deltagarna skall lyssna och läsa för att

- skaffa sig information och kunskap
- få nya upplevelser
- få underhållning och nöje
- förbättra sin intonation och sitt uttal
- utvidga sitt ord- och frasförråd
- bli alltmer medvetna om språkliga variationer
- få lust och inspiration att på egen hand informera sig om franskspråkiga länder.

Formulera sig i sammanhängande tal

Deltagarna skall tala förberett om något som de själva valt. De kan berätta om

- något de läst, hört, upplevt eller planerar
- intressen och hobbies
- personer
- arbetsplatser
- länder, städer och orter.

Deltagarna skall uttrycka sig i sammanhängande tal för att

- vänja sig vid att tala franska inför flera människor
- få träning i att strukturera ett stoff
- använda ord, fraser och grammatiska konstruktioner som de ännu inte behärskar spontant.

Talsituationerna bör väljas så att deltagaren talar inför en mindre grupp.

Formulera sig i sammanhängande skrift

Deltagarna skall skriva

- meddelanden och brev av olika slag
- berättelser
- sammanfattningar och kommentarer.

Efter eget val och uttrycksbehov kan deltagarna även skriva

- dialoger
- dagboksanteckningar
- insändare
- annonser
- dikter.

Under skrivarbetet skall deltagarna i samarbete med läraren och varandra få tillfälle att

- samla stoff och strukturera det
- skriva utkast och bearbeta materialet.

Franska etapp 4

Timplan

Högsta antal lektioner: 90

Kursplan

Kurskod: 6130004

MÅL Undervisningen skall anpassas till kursdeltagarnas uttrycksbehov, erfarenheter och intressen och leda till att deltagarna tillägnar sig god förmåga att använda språket som kommunikationsmedel i tal och skrift.

Deltagarna skall befästa och utvidga kunskaper och färdigheter som de har glädje och nytta av i sitt arbete, för fortsatta studier och på sin fritid.

Kursdeltagarna skall öka sina kunskaper om franskspråkiga länder, kulturer och miljöer och därigenom få inspiration och intresse att på egen hand vidareutveckla sina språkkunskaper.

Undervisningen skall medverka till att deltagarna stärker sitt självförtroende. Kursdeltagarna skall vidareutveckla sin autonomi, så att de kan och vill ta ansvar för sin inläring.

Genom studierna skall kursdeltagarna lära sig behärska de inlärningsstrategier och utnyttja de hjälpmedel de behöver för att på egen hand kunna arbeta vidare med språket.

Undervisningen skall leda till att kursdeltagarna kan utvärdera sin egen inläring och planera sitt fortsatta arbete.

Kursdeltagarna skall

- kunna ge och begära information och delta i samtal och diskussioner både i privat- och yrkesliv samt telefonera
- kunna samtala om och diskutera aktuella frågor, t ex sociala och kulturella företeelser, och därvid förstå och bemöta argument
- kunna uttrycka känslor, åsikter och värderingar på ett nyanserat sätt
- kunna uppfatta olika slags talad franska, t ex en nyhets-sändning eller en TV-intervju
- kunna förstå olika slags skriftliga framställningar, t ex en tidningsartikel, en facktext eller en novell

- kunna efter förberedelse lämna en muntlig redogörelse på god franska med anknytning till det egna erfarenhets-, intresse- eller yrkesområdet
- kunna efter förberedelse skriva om egna erfarenheter och aktuella ämnen
- kunna med hjälpmedel i huvudsak korrekt skriva både informella och formella brev
- kunna uppfatta och tolka språkliga variation i tal och skrift och i någon mån kunna anpassa sitt språk till situation och mottagare
- ha god kännedom om olika slags handböcker i franska och kunna använda dem.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få möjlighet att bredda och specialisera sina språkkunskaper utifrån sina individuella behov och intressen. De kan bl a utveckla färdigheter som de behöver för att använda språket i yrkessammanhang.

HUVUDMOMENT Samtala och diskutera

Deltagarna skall i olika situationer, både informella och formella, samtala om och diskutera

- egna erfarenheter och intressen
- yrkesförhållanden
- personer, föremål och platser
- levnadsvillkor och samhällsförhållanden i Sverige och andra länder
- aktuella frågor och debattämnen
- tidningsartiklar, böcker, musik, filmer och TV-program.

Deltagarna skall arbeta med

- hur man påverkar innehållet i ett samtal, tar ordet, gör ett inlägg och lämnar över ordet
- att uttrycka åsikter, känslor och värderingar.

Arbeta med att förstå talad och skriven franska

Deltagarna skall arbeta med att förstå

- samtal i såväl informella som formella situationer
- intervjuer
- detaljerade instruktioner
- nyhetsuppläsningar
- TV-program
- meddelanden och brev av olika slag
- tidningstexter
- facklitteratur
- litterära texter.

Deltagarna skall också få tillfälle att lyssna på inspelningar och läsa texter som behandlar deras egna yrkes- och intresseområden.

Deltagarna skall arbeta med material som förmedlar intryck från olika franskspråkiga områden och från skiftande sociala och kulturella sammanhang. De skall exempelvis skaffa sig kännedom om

- familjeliv, boende, mat, rekreation
- geografi, natur och miljö
- arbetsliv
- sociala förhållanden
- utbildningssystem
- religion
- politik
- samhällsförändringar
- kulturliv
- värderingar
- regler för informell och formell samvaro
- kroppsspråk.

Deltagarna skall lyssna och läsa för att

- skaffa sig information och kunskap
- få nya upplevelser
- få underhållning och nöje
- förbättra sin intonation och sitt uttal
- utvidga sitt ord- och frasförråd
- få nya idéer och argument
- bli medvetna om språkliga variationer och om hur syfte, mottagare och situation påverkar innehåll och form.

Formulera sig i sammanhängande tal

Deltagarna skall tala förberett om förhållanden som de känner väl till och är engagerade i. De skall välja ämne efter intresse och erfarenheter och kan tex uttrycka sig i form av

- berättelser och referat
- kommentarer och argumenterande framställningar
- redogörelser med anknytning till deras egna yrkes- och intressområden.

Deltagarna skall uttrycka sig i sammanhängande tal för att utveckla sin förmåga att

- tala franska inför flera människor
- strukturera stoff
- anpassa en framställnings innehåll och språk till situation och åhörare.

Talsituationerna bör till en början väljas så att deltagaren talar inför en mindre grupp.

Formulera sig i sammanhängande skrift

Deltagarna skall skriva

- meddelanden och brev av olika slag
- berättelser
- instruktioner
- sammanfattningar, kommentarer och analyser.

Efter eget val och uttrycksbehov kan deltagarna även skriva

- dialoger
- dagboksanteckningar
- insändare
- tidningsnotiser
- broschyrer
- dikter.

Under skrivarbetet skall deltagarna i samarbete med läraren och varandra

- analysera skrivuppgiften i fråga om ämne, syfte, mottagare och stil
- samla stoff och strukturera det
- skriva utkast och bearbeta materialet.

Grekiska

Timplan

Högsta antal lektioner: 120

Kursplan

Kurskod: 6230002

MÅL Undervisningen i grekiska skall ge kursdeltagarna elementära kunskaper i klassisk grekiska och påvisa sambandet mellan det grekiska kulturarvet och vårt språk och vår kultur. Genom att utvidga deltagarnas begreppsvärld och referensram skall undervisningen bidra till att förbättra deras förmåga att aktivt delta i kulturellt, socialt och politiskt liv och öka deras intresse för studier i andra humanistiska ämnen.

Undervisningen i grekiska syftar till att kursdeltagarna skall skaffa sig

- förmåga att med hjälp av lexikon och grammatik översätta lätta grekiska originaltexter
- ett grekiskt ordförråd så att de kan känna igen och etymologiskt härleda grekiska lånord i moderna språk, främst svenska
- förtrogenhet med det grekiska kulturarvet och kännedom om det antika Greklands geografi, historia, mytologi, konst, idé- och litteraturhistoria.

Fördjupningsdelen skall ge tillfälle till ytterligare tillämpning, breddning och specialisering av språkkunskaperna och fördjupat studium av några sidor av den grekiska kulturen efter deltagarnas eget val.

HUVUDMOMENT De språkliga och kulturhistoriska delarna av ämnet bör hållas samman som en helhet, och de olika huvudmomenten bör så långt som möjligt integreras och stödja varandra. Samverkan med andra ämnen bör eftersträvas, tex med latin, historia, svenska och filosofi.

Undervisningen bör utgå ifrån de kunskaper som deltagarna skaffat sig vid studier i andra ämnen eller i sitt vardags- och yrkesliv. Deltagarna bör stimuleras att i sin språkmiljö upptäcka latinska och grekiska lånord och att uppmärksamma den roll som antika motiv spelar i tex litteratur, konst och dramatik.

Textläsning

Läsningen bör omfatta centrala texter ur den grekiska litteraturen från arkaisk till hellenistisk tid.

Följande slag av texter bör ingå

- i inledningsskedet bearbetade texter som belyser frekventa former och centrala syntaktiska företeelser i det grekiska språket
- attisk prosa i original, tex utdrag ur Platons skrifter
- några sidor ur Nya Testamentet
- någon lättillgänglig passage ur Iliaden och Odysseen.

Deltagarna bör vid textläsningen vänja sig vid att använda lexikon och andra hjälpmedel.

Läsningen bör också omfatta några representativa texter ur den grekiska litteraturen och dramatiken i översättning och några sagor ur centrala mytkretsar som ett led i den kultur- och litteraturhistoriska orienteringen.

Grammatik och ordkunskap

I anslutning till textläsningen bör deltagarna bygga upp ett centralt grekiskt ordförråd och få kännedom om de mest produktiva morfemen i moderna lånord. De bör få sådana kunskaper om den attiska formläran och centrala syntaktiska företeelser som är nödvändiga för förståelsen av grekiska texter. Undervisningen kan också omfatta en kort översikt över den medicinska terminologin.

Det antika Greklands kulturhistoria

Deltagarna skall få en orientering om de viktigaste perioderna i Greklands politiska historia från minoisk till romersk tid. Vidare ges en översikt över skulptur, keramik och arkitektur, särskilt Atens byggnadshistoria. Även klassiska element i moderna byggnadsverk behandlas.

De grekiska gudarna, de namnkunnigaste hjältarna och viktigaste sagokretsarna studeras, liksom några väsentliga sidor av grekisk religion. En viktig kultort, exempelvis Delfi, dess betydelse och funktion, behandlas mer ingående.

I anslutning till textläsningen ges en översikt över den grekiska idéhistorien med särskilt tonvikt på den platonska filosofin. Litteraturens, särskilt dramats, utveckling behandlas, med betoning av den grekiska litteraturens och mytologins genomslagskraft i den västerländska litteraturen.

Hemspråk

Timplan

Högsta antal lektioner: 85

Kursplan

MÅL Undervisningen i hemspråk skall utgå från kursdeltagarnas erfarenheter, behov och intressen. Den skall bidra till deltagarnas personlighetsutveckling och stärka dem i deras roll som samhällsmedlemmar.

Ett viktigt mål för hemspråksundervisningen är att främja kursdeltagarnas möjligheter till aktiv tvåspråkighet. Genom undervisningen skall deltagarna befästa och fördjupa sina kunskaper om hemspråkets byggnad och struktur och öka sin språkliga medvetenhet. Undervisningen skall i största möjliga utsträckning omfatta jämförelser mellan kursdeltagarnas hemspråk och svenska för att ta till vara och stärka deras kunskaper i båda språken.

Kursdeltagarna skall utveckla sin språkliga säkerhet så att de vill och vågar använda hemspråket i olika tal- och skrivsituationer och kan finna klara och nyansrika uttryck för åsikter, tankar och känslor. De skall vidare förbättra sin förmåga att läsa och förstå texter av olika slag; att inhämta nya kunskaper, söka och värdera information. Genom iakttagelser och diskussioner skall kursdeltagarna bli medvetna om språkets användning i olika situationer och för olika syften och få kunskap om språkbruket hos olika grupper i samhället.

Kursdeltagarna bör få erfara att litteraturen, samtidigt som den är en kunskapskälla, också erbjuder läsarna estetiska upplevelser, glädje och rekreation.

Undervisningen skall medverka till att deltagarna får kunskaper om och förståelse för såväl livsvillkor och livsmönster i ursprungslandet som den egna gruppens situation i Sverige. Den skall förbättra deltagarnas möjligheter att ta ställning till kulturella värden både i hemlandet och i Sverige och därigenom öka deras valfrihet.

Att tillhöra en etnisk minoritetsgrupp kan under vissa förhållanden upplevas som en påfrestning. Undervisningen skall motverka denna tendens och bidra till att deltagarna får ökad självkänsla. Därigenom kan de lättare känna gemenskap med människor i Sverige och samhörighet med både den egna och den svenska kulturen.

HUVUDMOMENT

Eftersom undervisningen i hemspråk riktar sig till många olika invandrar- och minoritetsgrupper måste tillämpningen av kursplanen anpassas till de olika grupperna, deras vitt skilda språk och kulturer.

Vad gäller språkriktighet och grammatik bör övningarna inriktas på den praktiska nyttan vid användning av språket. Undervisningen skall också läggas upp med tanke på att kursdeltagarnas kunskaper och färdigheter i hemspråket skall vara ett stöd vid inläring av svenska och andra språk.

En strävan bör vara att hålla samman ämnet som en helhet där de olika delarna stöder varandra. I undervisningen kommer därför de olika huvudmomenten i stor utsträckning att integreras.

Undervisningen bör ge kursdeltagarna möjlighet att pröva olika arbetsformer och utveckla ett aktivt kunskapsökande.

Fördjupningsdelen skall ge kursdeltagarna tillfälle till ytterligare tillämpning, breddning och specialisering av sina kunskaper och färdigheter.

Tala och lyssna

Kursdeltagarna skall förbättra sin förmåga att

- uppfatta och analysera vad som sägs i olika talsituationer
- uttrycka sig klart och tydligt, variera ordval och uttrycks-sätt och medvetet anpassa språk och framställning till vad som krävs i olika talsituationer
- informera, berätta, beskriva, diskutera aktuella problem, argumentera, uttrycka känslor och åsikter
- använda intervjuer, diskussioner och samtal som arbetsformer.

Läsa

Undervisningsmaterialet bör bestå av tidningar, tidskrifter och andra texter som belyser aktuella företeelser i hemlandet samt skön- och facklitteratur. Skönlitteraturen skall omfatta ett urval av hemlandets klassiska och moderna litteratur.

Arbetet inriktas på att kursdeltagarna utvecklar sin förmåga att

- läsa och reflektera över olika slags texter för att få kunskaper om andra människors situation och förhållanden, förståelse för relationer mellan människor och grupper och perspektiv på sin egen situation
- anpassa sitt sätt att läsa till textens art och syftet med läsningen
- analysera och kritiskt granska hur åsikter, värderingar och attityder präglar texter av olika slag och hur våra egna för-

väntningar och värderingar påverkar vårt sätt att uppfatta och tolka texter

- iaktta och reflektera över hur olika sätt att bygga upp en text påverkar läsarens upplevelser och intryck
- använda ordböcker och uppslagsböcker
- utnyttja bibliotekets resurser.

Skriva

Kursdeltagarna skall utveckla sin förmåga att

- formulera sig klart och tydligt
- anteckna och sammanfatta, bearbeta och redovisa inhämtade kunskaper samt dokumentera händelser och beslut i text arbetsredogörelser och protokoll
- berätta och reflektera över personliga upplevelser, beskriva förhållanden och problem och argumentera för idéer och åsikter i syfte att påverka och förbättra
- formulera ansökningar och fylla i blanketter
- skriva enligt vedertagna normer för språkriktighet, stavning och interpunktion.

Språkriktighet och språklig orientering

Kursdeltagarna skall få kunskap om

- förhållanden mellan form och funktion i hemspråket
- hemspråkets byggnad och struktur
- språkets utveckling
- normer för språkriktighet
- användningen av språket i olika sammanhang och för olika syften; hur ord och uttryck svarar mot vad man vill säga och hur språket påverkar vår uppfattning om omvärlden och våra tankar och åsikter
- språkbruket hos olika grupper, skillnader mellan talspråk och skriftspråk, vardagsspråk och offentligt språk samt dialekter.

Samhälls- och kulturorientering

Deltagarna skall utvidga sina kunskaper om den egna kulturella bakgrunden: litteratur, kulturtraditioner, företeelser i vardagslivet, religion, historia och geografi. De skall också få information om

- aktuella samhällsförhållanden i hemlandet, tex utbildningsfrågor och arbetsmarknad, ekonomiska och politiska frågor
- den svenska arbetsmarknaden, företrädesvis utbildningsvägar och yrken där kunskaper i hemspråket är en tillgång eller ett krav.

GODKÄND

För betyget Godkänd i Hemspråk krävs att den studerande

- har en sådan kommunikativ kompetens att deltagaren utan större svårigheter kan klara sig i situationer och i en miljö där hemspråket används som kommunikationsmedel
- muntligt kan referera enkla texer och korta muntliga framställningar, beskriva företeelser och iakttagelser och berätta om egna upplevelser och erfarenheter
- kan använda ordböcker, uppslagsböcker och texter av olika slag, t ex enkel facklitteratur och tidningsartiklar, för att skaffa sig information och kunskaper
- någorlunda korrekt kan skriva meddelanden och korta referat; berätta om personliga upplevelser, beskriva förhållanden och i någon mån uttrycka idéer och åsikter i exempelvis brev och/eller insändare
- har läst några skönlitterära texter och kan samtala om innehållet och budskapet i sådana texter
- i samband med läsningen av skönlitteratur ha skaffat sig kännedom om några betydelsefulla författare och deras viktigaste verk
- har en sådan kunskap om hemspråkets struktur och form att den kan bli ett stöd för fortsatta studier i andra språk
- känner till de normer för språkriktighet som är nödvändiga för att den skriftliga kommunikationen på hemspråket skall fungera utan alltför stora störningar
- har en viss kännedom om språkets utveckling och språkliga varianter som t ex dialekter
- känner till något om aktuella samhällsfrågor i hemlandet och frågor som rör den egna folkgruppens bakgrund och ställning i det svenska samhället.

Italienska etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 180

Kursplan

Kurskod: 6928002

MÅL Genom undervisningen i italienska skall kursdeltagarna uppnå förmåga att kommunicera på språket. Undervisningen skall leda till en sådan språkförmåga att deltagarna kan, vill och vågar använda språket i kontakter med italiensktalande människor i Sverige och utomlands. Undervisningen skall medverka till att deltagarna får ett stärkt självförtroende. Deltagarna skall skaffa sig sådana kunskaper och färdigheter som de har praktisk nytta av i sitt arbete och i vardagslivet. Vidare skall den ge kunskap om den italienska kulturen, dess ursprung och utveckling.

Undervisningen i italienska syftar till att kursdeltagaren skall kunna

- förstå det viktigaste i tydligt tal som innehåller ett centralt ordförråd
- göra sig förstådd i ofta förekommande situationer, ställa frågor och lämna begriplig information om sig själv och sina levnadsförhållanden
- förstå huvudinnehållet i lättare texter av olika slag och med hjälp av lexikon tillgodogöra sig det väsentliga även i något svårare texter
- begripligt formulera enkla skriftliga meddelanden.

Vidare skall undervisningen syfta till att deltagarna får intresse för och förmåga att hålla språkkunskaperna vid liv så att de kan bygga vidare på dem vid fortsatta studier, i vardags- och yrkesliv.

Fördjupningsdelen skall ge tillfälle till ytterligare tillämpning, breddning och specialisering av språkkunskaperna.

HUVUDMOMENT

Innehållet i kursen redovisas under olika huvudmoment. I undervisningen bör emellertid de olika momenten så långt som möjligt integreras, eftersom färdigheterna höra, tala, läsa och skriva är olika sidor av en och samma förmåga att förstå och använda språket i tal och skrift.

Undervisningen bör koncentreras på att den språkliga kommunikationen över huvud taget fungerar. Det är helt naturligt att det vid samtal på italienska uppstår missförstånd som måste klaras upp genom upprepningar, omformuleringar och förtydliganden. Talad italienska i normalt tempo och obearbetad text kan vålla problem för kursdeltagarna och formella fel förekommer både i tal och skrift.

Hörövningar av olika slag, diktamen, styrda dialoger, grammatikstudier, översättning, textläsning, referat, bildbeskrivningar och skrivövningar bör ha en praktisk inriktning och tjäna till att förbättra deltagarnas förståelse av språket, vidga deras ordförråd och uttrycksförmåga och öka den språkliga säkerheten.

Höra och tala

Kursdeltagaren skall få möjlighet att bygga upp en förmåga att

- förstå enkel talad italienska i normalt tempo
- göra sig förstådd i olika vardagliga situationer, använda vedertagna umgängesfraser, inhämta och ge upplysningar, uttrycka önskemål, känslor och åsikter
- kortfattat redogöra för en situation eller ett händelseförlopp
- samtala om sin egen livssituation och i någon mån om svenska samhällsförhållanden.

Läsa

Läsningen skall omfatta texter av olika slag och syftar till att kursdeltagarna skall bygga upp ett centralt ordförråd och utvidga sin språkliga uttrycksförmåga. Texterna skall både ge information om förhållanden i Italien och läsupplevelse. Även autentiskt material såsom broschyrer, bruksanvisningar och sånger bör förekomma.

Kursdeltagarna skall utveckla sin förmåga att

- förstå en enkel text med ett centralt ordförråd
- förstå huvudinnehållet i en längre och något svårare text
- tillgodogöra sig innehållet i en svårare text inom det egna yrkes- eller intresseområdet med hjälp av lexikon och andra hjälpmedel.

Skriva

Deltagarna skall utveckla sin förmåga att

- skriva enkla meddelanden av olika slag såsom vykort och korta brev av privat natur
- med hjälp av lexikon och andra hjälpmedel klara även något svårare skriftliga uppgifter.

Samhälls- och kulturorientering

Text-, ljud- och bildmaterial och annat undervisningsstoff bör väljas så att det speglar aktuella förhållanden i Italien.

Genom undervisningen i italienska bör deltagarna få

- viss kännedom om geografiska förhållanden, samhällsliv, kultur samt arbets- och vardagsliv i Italien
- en orientering om regionala särdrag i italienskt kultur- och samhällsliv
- vana och intresse att följa aktuella händelser i Italien, främst med hjälp av svenska nyhetsmedier.

Italienska etapp 3

Timplan

Högsta antal lektioner: 90

Kursplan

Kurskod: 6928003

MÅL Undervisningen skall knyta an till och befästa de kunskaper och färdigheter som deltagarna skaffat sig genom tidigare studier eller på annat sätt och successivt öka deltagarnas förmåga att använda språket. Undervisningen skall skapa lust och beredskap att fördjupa kontakten med det italienska samhället och den italienska kulturen.

Undervisningen skall ge kursdeltagarna sådana kunskaper och färdigheter som de har praktisk nytta av i sitt arbete och i vardagslivet. Genom undervisningen skall deltagarna få intresse för och förmåga att på egen hand hålla språkkunskaperna vid liv, använda dem och bygga vidare på dem vid fortsatta studier.

Undervisningen i italienska syftar till att kursdeltagaren skall kunna

- förstå det viktigaste i tydligt autentiskt tal i normalt tempo
- göra sig förstådd i olika situationer, delta i samtal med italiensktalande personer och uttrycka känslor och värderingar
- förstå lättare texter av olika slag och med hjälp av lexikon tillgodogöra sig svårare texter
- begripligt formulera skriftliga meddelanden, brev och korta sammanfattningar.

Fördjupningsdelen skall ge tillfälle till ytterligare tillämpning, breddning och specialisering av språkkunskaperna.

HUVUDMOMENT Innehållet i kursen redovisas under olika huvudmoment. I undervisningen bör emellertid de olika momenten så långt som möjligt integreras, eftersom färdigheterna höra, tala, läsa och skriva är olika sidor av en och samma förmåga att förstå och använda språket i tal och skrift.

Liksom i etapp 2 bör undervisningen koncentreras på att den språkliga kommunikationen över huvud taget fungerar. En ökad korrekthet i språkets centrala fraser och strukturer bör dock eftersträvas. Fortfarande är det rimligt att det vid samtal uppstår missförstånd som måste klaras upp genom omformuleringar och förtydliganden. Talad italienska i snabbt tempo och autentisk text kan vålla problem för kursdeltagarna och formella fel förekommer både i tal och skrift.

Hörövningar av olika slag, intervjuer, styrda dialoger, grammatikstudier, översättning, textläsning, referat, bildbeskrivningar och skrivövningar bör ha en praktisk inriktning och tjäna till att förbättra deltagarnas förståelse av språket, vidga deras ordförråd och uttrycksförmåga och öka den språkliga säkerheten.

Höra och tala

Deltagarna skall få möjlighet att förbättra sin förmåga att

- förstå autentiskt tal med röster från skilda delar av Italien, tex radio- och TV-program
- samtala med italiensktalande människor i olika sociala sammanhang och klara vanliga språkliga funktioner tex presentation, förfrågningar, accepterande och avvisande
- diskutera egna erfarenheter, intressen och aktuella frågor och uttrycka känslor, attityder och värderingar
- kort presentera Sverige och svenska förhållanden på italienska
- förstå det huvudsakliga innehållet i längre och svårare muntliga framställningar i anslutning till det egna yrkes- eller intresseområdet, eventuellt efter viss förberedelse.

Läsa

Läsningen bör omfatta texter av olika slag såsom modern skönlitteratur, sångtexter, broschyrer, tidnings- och tidskriftsartiklar. Texterna skall till viss del vara autentiska och obearbetade och ge både information och läsupplevelse. I samband med läsningen bör deltagarna vänja sig vid att använda lexikon och andra hjälpmedel.

Texterna bör till största delen vara relativt lätta, men även läsning av något svårare text inom ämnesområden som deltagarna själva väljer bör förekomma.

Läsningen syftar till att deltagarna ökar sitt ordförråd och förbättrar sin språkliga uttrycksförmåga. Genom läsningen bör deltagarna också förbättra sin förmåga att

- snabbt få överblick över en text
- söka information och förstå det väsentliga i en text
- nå full förståelse av en text med hjälp av lexikon.

Skriva

Deltagarna skall förbättra sin förmåga att skriva

- privata brev och anteckningar
- enkla affärsbrev, beställningar och redogörelser inom det egna yrkes- eller intressområdet.

Samhälls- och kulturorientering

Text-, ljud- och bildmaterial och annat undervisningsstoff bör väljas så att det speglar aktuella förhållanden i Italien.

Genom undervisningen i italienska bör deltagarna få

- en orientering om geografi, historia, samhälls- och arbetsliv, konst, litteratur och musik i Italien
- kännedom om regionala särdrag i italienskt kultur- och samhällsliv.

Deltagarna bör också

- vänja sig vid att följa aktuella händelser i Italien med hjälp av både svenska och italienskspråkiga nyhetsmedier
- särskilt studera ett eller ett par ämnesområden efter eget val.

Kinesiska etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 180

Kursplan

Kurskod: 6934002

MÅL Genom undervisningen skall kursdeltagarna skaffa sig

- kunskap om det kinesiska språkets fonetiska struktur
- förmåga att uttrycka sig någorlunda korrekt i tal och skrift med utgångspunkt i ett begränsat förråd av ord, uttryck och grammatiska mönster.

Undervisningen skall väcka kursdeltagarnas nyfikenhet och lust att lära känna den kinesiska kulturen, såväl den äldre som den moderna, och ge vidgad internationell orientering och insikt i en annan kultur och andra samhällsförhållanden. Vidare skall undervisningen syfta till att deltagarna får intresse för att hålla språkkunskaperna vid liv så att de kan bygga vidare på dem vid bla fortsatta studier.

Fördjupningsdelen skall ge tillfälle till ytterligare fördjupning, breddning och specialisering av språkkunskaperna.

HUVUDMOMENT Innehållet i kursen redovisas under olika huvudmoment. I undervisningen bör emellertid de olika momenten så långt som möjligt integreras, eftersom färdigheterna höra, tala, läsa och skriva är olika sidor av en och samma förmåga att använda språket i tal och skrift. Man kan dock inte vänta sig att kursdeltagarna på detta stadium skall kunna förstå autentiskt tal i normalt tempo eller föra en fri konversation.

Höra och tala

Undervisningen ges i den officiella riksdialekten putonghua.

Kursdeltagarna skall få möjlighet att bygga upp en förmåga att

- använda transkriptionssystemet pinyin
- känna igen och själva forma enskilda språkljud i ord och ordgrupper
- särskilja och själva någorlunda korrekt uttala de fyra tonerna
- förstå enkel talad kinesiska i långsammare tempo än normalt tal
- föra enkla samtal i anslutning till känd text samt delta i enkel konversation.

Läsa

Läsningen kan lämpligen utgå från texterna i en nybörjarbok. Det är på detta stadium svårt att använda autentiska texter. Det kan vara lämpligt att redan i etapp 2 ge deltagarna möjlighet att öva sig i att använda lexikon.

Undervisningen skall ge kursdeltagarna förmåga att förstå en enkel text med ett grundläggande ordförråd som omfattar ca 250 tecken.

Kursdeltagarna skall aktivt lära sig de förenklade tecknen och förvärva passiv kännedom om motsvarande traditionella tecken.

Skriva

Kursdeltagarna skall

- med korrekt streckordning kunna skriva de tecken som ingår i det grundläggande ordförrådet
- få möjlighet att lära sig hur tecken av olika slag är uppbyggda
- skaffa sig förmåga att skriva enkla meddelanden, textkort eller kortare brev.

Samhälls- och kulturorientering

Eftersom deltagarnas möjligheter att möta det kinesiska språket utanför undervisningssituationen är begränsade är det viktigt att språket ges konkretion och förankring genom en bred och intresseväckande samhälls- och kulturorientering.

Genom undervisningen bör deltagarna få

- viss kännedom om historia, geografiska förhållanden, samhällsliv, kultur samt arbets- och vardagsliv i Kina
- vana och intresse att följa aktuella händelser i Kina, bla med hjälp av svenska nyhetsmedier.

Kinesiska etapp 3

Timplan

Högsta antal lektioner: 90

Kursplan

Kurskod: 6934003

MÅL Undervisningen skall knyta an till och befästa de kunskaper och färdigheter som kursdeltagarna skaffat sig genom tidigare studier eller på annat sätt. Deltagarna skall skaffa sig ett utvidgat ordförråd och successivt öka sin förmåga att använda språket. Undervisningen skall ge fördjupad kunskap om kultur och samhällsförhållanden i kinesiskspråkiga områden. Genom undervisningen skall deltagarna få intresse för och förmåga att på egen hand hålla språkkunskaperna vid liv, använda dem och bygga vidare på dem vid fortsatta studier.

Fördjupningsdelen skall ge tillfälle till ytterligare fördjupning, breddning och specialisering av språkkunskaperna.

HUVUDMOMENT Innehållet i kursen redovisas under olika huvudmoment. I undervisningen bör emellertid de olika momenten så långt som möjligt integreras, eftersom färdigheterna höra, tala, läsa och skriva är olika sidor av en och samma förmåga att använda språket i tal och skrift. Det är helt naturligt att det även i etapp 3 kan vålla kursdeltagarna problem att förstå autentiskt tal i normalt tempo eller föra en fri konversation.

Höra och tala

Deltagarna skall få möjligheter att

- förbättra sitt uttal
- utveckla sin förmåga att uppfatta tal av olika röster; hastigheten ökas successivt så att den närmar sig normalt tempo
- föra enkla, improviserade samtal kring olika teman.

Läsa

Läroboken kan på detta stadium med fördel kompletteras med andra texter, tex korta prov på tillrättalagd skönlitteratur, enkel sakprosa samt äldre och nyare poesi. Det grundläggande ordförrådet utvidgas till att omfatta ca 400 tecken. Deltagarna skall få tillfälle att med hjälp av lexikon översätta texter som saknar ordlista.

Skriva

Deltagarna skall förbättra sin förmåga att skriva enkla meddelanden och enkla referat av lästa texter.

Samhälls- och kulturorientering

Deltagarna skall få fördjupade kunskaper om äldre och modern historia, nutida samhällsliv och olika sidor av den kinesiska kulturen. Deltagarnas och lärarens intresseinriktning avgör vilka områden man fördjupar sig i. Det kan vara lämpligt att också behandla kultur och samhällsförhållanden i kinesiskspråkiga områden utanför Kina, bl a med hjälp av svenska nyhetsmedier.

Latin

Timplan

Högsta antal lektioner: 245

Kursplan

Kurskod: 6250002

MÅL Undervisningen i latin syftar till att ge kursdeltagarna dels praktiskt användbara språkliga kunskaper, dels inblickar i antikens kultur. Genom att utvidga deltagarnas begrepps-värld och referensram skall undervisningen bidra till deras utveckling som människor och öka deras förmåga att aktivt delta i kulturellt, socialt och politiskt liv. Deltagarna skall också genom undervisningen få sådana kunskaper och färdigheter som de har nytta av vid fortsatta studier och i sin yrkesverksamhet.

Undervisningen i latin syftar till att deltagarna skall

- kunna förstå innehållet i lättare latinska texter utan hjälpmedel
- kunna översätta latinska texter till svenska med hjälp av lexikon och grammatik
- känna igen och etymologiskt härleda latinska och i viss mån grekiska lånord i moderna språk, främst svenska
- få förtrogenhet med den antika kulturen och kännedom om de antika kulturelementens fortlevnad i modern tid.

Allmän språkkunskap skall ingå som en integrerad del i ämnet latin. De mål som formulerats för allmän språkkunskap skall därför beaktas även vid undervisningen i latin.

Fördjupningsdelen skall ge tillfälle till ytterligare tillämpning, breddning och specialisering av språkkunskaperna och fördjupat studium av några sidor av den antika kulturen efter deltagarnas eget val.

HUVUDMOMENT

De språkliga och kulturhistoriska delarna av ämnet bör hållas samman som en helhet och de olika huvudmomenten bör så långt som möjligt integreras och stödja varandra. Samverkan med andra ämnen bör eftersträvas.

Undervisningen bör utgå ifrån de kunskaper som deltagarna skaffat sig vid studier i andra ämnen eller i sitt vardags- och yrkesliv. Deltagarna bör stimuleras att i sin språkmiljö upptäcka latinska och grekiska lånord och att uppmärksamma den roll som antika motiv spelar i t ex litteratur, konst och dramatik.

Textläsning

Läsningen av latinska texter utgör grunden för undervisningen i latin, såväl för den språkliga träningen som för orienteringen om antikens kultur. Läsningen skall omfatta både antika och efterantika texter — såväl prosa som poesi — i ungefär lika stor utsträckning. Särskild vikt bör läggas vid vanliga latinska sentenser och citat.

Från antiken bör väljas sådana texter som är litteraturhistoriskt betydelsefulla, belyser centrala delar av Roms historia eller har värde som livsåskådningsdokument. Av efterantika texter bör i första hand väljas sådana som belyser latinets roll som kyrkans och vetenskapens språk. Deltagarna bör vid textläsningen vänja sig vid att använda lexikon och andra hjälpmedel.

Grammatik och ordkunskap

Deltagarna bör få sådana grammatiska kunskaper som är nödvändiga vid översättning från latin till svenska. De skall vid kursens slut behärska den latinska formläran och de mest frekventa företeelserna i den latinska syntaxen. I anslutning till textläsningen bör de bygga upp ett centralt latinskt ordförråd, varvid särskilt sådana ord bör beaktas som lever vidare i de moderna språken.

Antikens kultur

I anslutning till textläsningen bör deltagarna få en allsidig orientering om den antika, särskilt den romerska, kulturen. De bör vänja sig vid att själva skaffa sig kunskaper genom att utnyttja olika informationskällor. De bör också få möjlighet att mera ingående studera något eller några ämnesområden, t ex Grekland och Roms politiska, ekonomiska och sociala historia eller antikens konst, teater, litteratur, mytologi, vetenskap och teknik.

Portugisiska etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 180

Kursplan

Kurskod: 6955002

MÅL Genom undervisningen i portugisiska skall kursdeltagarna uppnå förmåga att kommunicera på språket. Undervisningen skall leda till en sådan språkförmåga att deltagarna kan, vill och vågar använda språket i kontakter med portugisisktalande människor i Sverige och utomlands. Genom undervisningen skall deltagarna få sådana kunskaper och färdigheter som de har praktisk nytta av i sitt arbete och i vardagslivet.

Undervisningen i portugisiska skall medverka till att deltagarna får ett starkt självförtroende och nyfikenhet och lust att lära känna portugisiskspråkiga kulturer, både europeiska och utomeuropeiska. Därigenom kan den ge internationell orientering och insikt i andra kulturer och samhällssystem.

Undervisningen i portugisiska syftar till att kursdeltagaren skall kunna

- förstå det viktigaste i tydligt tal som innehåller ett centralt ordförråd
- göra sig förstådd i ofta förekommande situationer, ställa frågor och lämna begriplig information om sig själv och sina levnadsförhållanden
- förstå huvudinnehållet i lättare texter av olika slag och med hjälp av lexikon tillgodogöra sig det väsentliga även i något svårare texter
- begripligt formulera enkla skriftliga meddelanden.

Vidare skall undervisningen syfta till att deltagarna får intresse för och förmåga att hålla språkkunskaperna vid liv så att de kan bygga vidare på dem vid fortsatta studier, i vardags- och yrkesliv.

Fördjupningsdelen skall ge tillfälle till ytterligare tillämpning, breddning och specialisering av språkkunskaperna.

HUVUDMOMENT

Innehållet i kursen redovisas under olika huvudmoment. I undervisningen bör emellertid de olika momenten så långt som möjligt integreras, eftersom färdigheterna, höra, tala, läsa och skriva är olika sidor av en och samma förmåga att förstå och använda språket i tal och skrift.

Undervisningen bör koncentreras på att den språkliga kommunikationen över huvud taget fungerar. Det är helt naturligt att det vid samtal på portugisiska uppstår missförstånd som måste klaras upp genom upprepningar, omformuleringar och förtydliganden. Talad portugisiska i normalt tempo och obearbetad text kan vålla problem för kursdeltagarna och formella fel förekommer både i tal och skrift.

Hörövningar av olika slag, diktamen, styrda dialoger, grammatikstudier, översättning, textläsning, referat, bildbeskrivningar och skrivövningar bör ha en praktisk inriktning och tjäna till att förbättra deltagarnas förståelse av språket, vidga deras ordförråd och uttrycksförmåga och öka den språkliga säkerheten.

Höra och tala

Kursdeltagaren skall få möjlighet att bygga upp en förmåga att

- förstå enkel talad portugisiska i normalt tempo, både europeisk och brasiliansk
- göra sig förstådd i olika vardagliga situationer, använda vedertagna umgängesfraser, inhämta och ge upplysningar, uttrycka önskemål, känslor och åsikter
- kortfattat redogöra för en situation eller ett händelseförlopp
- samtala om sin egen livssituation och i någon mån om svenska samhällsförhållanden.

Läsa

Läsningen skall omfatta texter av olika slag och syftar till att kursdeltagarna skall bygga upp ett centralt ordförråd och utvidga sin språkliga uttrycksförmåga. Texterna skall både ge information om förhållanden i portugisiskspråkiga länder och läsoplevelse. Även autentiskt material såsom broschyrer, bruksanvisningar och sånger bör förekomma.

Kursdeltagarna skall utveckla sin förmåga att

- förstå enkel text med ett centralt ordförråd
- förstå huvudinnehållet i en längre och något svårare text
- tillgodogöra sig innehållet i en svårare text inom det egna yrkes- eller intresseområdet med hjälp av lexikon och andra hjälpmedel.

Skriva

Deltagarna skall utveckla sin förmåga att

- skriva enkla meddelanden av olika slag såsom vykort och korta brev av privat natur
- med hjälp av lexikon och andra hjälpmedel klara även något svårare skriftliga uppgifter.

Samhälls- och kulturorientering

Text-, ljud- och bildmaterial och annat undervisningsstoff bör väljas så att det speglar aktuella förhållanden i portugisisk-språkiga länder.

Genom undervisningen i portugisiska bör deltagarna få

- viss kännedom om geografiska förhållanden, samhällsliv, kultur samt arbets- och vardagsliv i portugisiskspråkiga länder
- vana och intresse att följa aktuella händelser i portugisisk-språkiga länder, främst med hjälp av svenska nyhetsmedier.

Portugisiska etapp 3

Timplan

Högsta antal lektioner: 90

Kursplan

Kurskod: 6955003

MÅL Undervisningen skall knyta an till och befästa de kunskaper och färdigheter som deltagarna skaffat sig genom tidigare studier eller på annat sätt och successivt öka deltagarnas förmåga att använda språket. Undervisningen skall skapa lust och beredskap att fördjupa kontakten med portugisiskspråkiga miljöer och kulturer.

Undervisningen skall ge kursdeltagarna sådana kunskaper och färdigheter som de har praktisk nytta av i sitt arbete och i vardagslivet. Genom undervisningen skall deltagarna få intresse för och förmåga att på egen hand hålla språkkunskaperna vid liv, använda dem och bygga vidare på dem vid fortsatta studier.

Undervisningen i portugisiska syftar till att kursdeltagarna skall kunna

- förstå det viktigaste i tydligt autentiskt tal
- göra sig förstådd i olika situationer, delta i samtal med portugisisktalande personer och uttrycka känslor och värderingar
- förstå lättare texter av olika slag och med hjälp av lexikon tillgodogöra sig svårare texter
- begripligt formulera skriftliga meddelanden, brev och korta sammanfattningar.

Fördjupningsdelen skall ge tillfälle till ytterligare tillämpning, breddning och specialisering av språkkunskaperna.

HUVUDMOMENT Innehållet i kursen redovisas under olika huvudmoment. I undervisningen bör emellertid de olika momenten så långt som möjligt integreras, eftersom färdigheterna höra, tala, läsa och skriva är olika sidor av en och samma förmåga att förstå och använda språket i tal och skrift.

Liksom i etapp 2 bör undervisningen koncentreras på att den språkliga kommunikationen över huvud taget fungerar. En ökad korrekthet i språkets centrala fraser och strukturer bör dock eftersträvas. Fortfarande är det rimligt att det vid samtal uppstår missförstånd som måste klaras upp genom omformuleringar och förtydliganden. Talad portugisiska i normalt tempo och autentisk text kan vålla problem för kursdeltagarna och formella fel förekommer i både tal och skrift.

Hörövningar av olika slag, intervjuer, diktamen, styrda dialoger, grammatikstudier, översättning, textläsning, referat, bildbeskrivningar och skrivövningar bör ha en praktisk inriktning och tjäna till att förbättra deltagarnas förståelse av språket, vidga deras ordförråd och uttrycksförmåga och öka den språkliga säkerheten.

Höra och tala

Deltagarna skall få möjlighet att förbättra sin förmåga att

- förstå autentiskt tal med röster från skilda delar av den portugisisktalande världen, t ex radio- och TV-program
- samtala med portugisisktalande människor i olika sociala sammanhang och klara vanliga språkliga funktioner, t ex presentation, förfrågningar, accepterande och avvisande
- diskutera egna erfarenheter, intressen och aktuella frågor och uttrycka känslor, attityder och värderingar
- kort presentera Sverige och svenska förhållanden på portugisiska
- förstå det huvudsakliga innehållet i längre och svårare muntliga framställningar i anslutning till det egna yrkes- eller intresseområdet, eventuellt efter viss förberedelse.

Läsa

Läsningen bör omfatta texter av olika slag såsom modern skönlitteratur, sångtexter, broschyrer, tidnings- och tidskriftsartiklar. Texterna skall till viss del vara autentiska och obearbetade och ge både information och läsupplevelse. I samband med läsningen bör deltagarna vänja sig vid att använda lexikon och andra hjälpmedel.

Texterna bör till största delen vara relativt lätta, men även läsning av något svårare text inom ämnesområden som deltagarna själva väljer bör förekomma.

Läsningen syftar till att deltagarna ökar sitt ordförråd och förbättrar sin språkliga uttrycksförmåga. Genom läsningen bör deltagarna också förbättra sin förmåga att

- snabbt få överblick över en text
- söka information och förstå det väsentliga i en text
- nå full förståelse av en text med hjälp av lexikon.

Skriva

Deltagarna skall förbättra sin förmåga att skriva

- privata brev och anteckningar
- enkla affärsbrev, beställningar och redogörelser inom det egna yrkes- eller intresseområdet.

Samhälls- och kulturorientering

Text-, ljud- och bildmaterial och annat undervisningsstoff bör väljas så att det speglar aktuella förhållanden i portugisiskspråkiga länder.

Genom undervisningen i portugisiska bör deltagarna få

- en orientering om geografi, historia, samhälls- och arbetsliv, konst, litteratur och musik i portugisiskspråkiga länder
- kännedom om olika etniska grupper i Brasilien och det portugisiskspråkiga Afrika.

Deltagarna bör också

- vänja sig vid att följa aktuella händelser i portugisiskspråkiga länder med hjälp av både svenska och portugisiskspråkiga nyhetsmedier
- särskilt studera ett eller ett par ämnesområden efter eget val.

Ryska etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 180

Kursplan

Kurskod: 6370002

MÅL Genom undervisningen skall kursdeltagarna uppnå förmåga att kommunicera på enkel ryska. Undervisningen skall leda till en sådan språkförmåga att deltagarna kan, vill och vågar använda språket i kontakter med rysktalande människor i Sverige och utomlands. Genom undervisningen skall deltagarna få sådana kunskaper och färdigheter som de har praktisk nytta av i sitt arbete och i vardagslivet.

Undervisningen i ryska skall medverka till att deltagarna får ett stärkt självförtroende och nyfikenhet och lust att lära känna såväl ryskspråkiga som andra kulturer i Sovjetunionen. Därigenom kan den ge ökad internationell orientering och insikt i andra kulturer och samhällssystem.

Undervisningen i ryska syftar till att kursdeltagaren skall kunna

- förstå det viktigaste i tydligt tal som innehåller ett centralt ordförråd
- göra sig förstådd i ofta förekommande situationer, ställa enkla frågor och lämna begriplig information om sig själv och sina levnadsförhållanden
- förstå huvudinnehållet i lättare texter av olika slag och med hjälp av lexikon tillgodogöra sig det väsentliga även i något svårare texter
- begripligt formulera mycket enkla skriftliga meddelanden.

Vidare skall undervisningen syfta till att deltagarna får intresse för och förmåga att hålla språkkunskaperna vid liv så att de kan bygga vidare på dem vid fortsatta studier, i vardags- och yrkesliv.

Fördjupningsdelen skall ge tillfälle till ytterligare tillämpning, breddning och specialisering av språkkunskaperna.

HUVUDMOMENT Innehållet i kursen redovisas under olika huvudmoment. I undervisningen bör emellertid de olika momenten så långt som möjligt integreras, eftersom färdigheterna höra, tala, läsa och skriva är olika sidor av en och samma förmåga att förstå och använda språket i tal och skrift.

Undervisningen bör koncentreras på att den språkliga kommunikationen över huvud taget fungerar. Det är helt naturligt att det vid samtal på ryska uppstår missförstånd som måste klaras upp genom upprepningar, omformuleringar och förtydliganden. Talad ryska i normalt tempo och obearbetad text kan vålla kursdeltagarna problem och formella fel förekommer både i tal och skrift.

I inledningsskedet bör undervisningen inriktas på att kursdeltagarna tillägnar sig det ryska alfabetet och den ryska ljudläran. Hörövningar av olika slag, diktamen, styrda dialoger, grammatikstudier, översättning, textläsning, referat, bildbeskrivningar och skrivövningar bör ha en praktisk inriktning och tjäna till att förbättra deltagarnas förståelse av språket, vidga deras ordförråd och uttrycksförmåga och öka den språkliga säkerheten.

Höra och tala

Kursdeltagaren skall få möjlighet att bygga upp en förmåga att

- identifiera och uttala enskilda språkljud
- förstå enkel och talad ryska i normalt tempo
- göra sig förstådd i olika vardagliga situationer, använda vedertagna umgängesfraser, inhämta och ge enkla upplysningar och uttrycka önskemål
- kortfattat redogöra för en situation eller ett händelseförlopp
- samtala om sin egen livssituation och i någon mån om förhållanden i Sverige.

Läsa

Läsningen skall omfatta texter av olika slag och syftar till att kursdeltagarna skall bygga upp ett centralt ordförråd och utvidga sin språkliga uttrycksförmåga. Texterna skall både ge information om förhållanden i Sovjetunionen och läsupplevelse. Även autentiskt material såsom broschyrer, bruksanvisningar och sånger bör förekomma.

Kursdeltagarna skall utveckla sin förmåga att

- förstå en enkel text med ett centralt ordförråd
- förstå huvudinnehållet i en längre och något svårare text
- tillgodogöra sig innehållet i en något svårare text inom det egna yrkes- eller intresseområdet med hjälp av lexikon och andra hjälpmedel.

Skriva

Deltagarna skall utveckla sin förmåga att

- skriva enkla meddelanden av olika slag såsom vykort och korta brev av privat natur
- med hjälp av lexikon och andra hjälpmedel klara även något svårare skriftliga uppgifter.

Samhälls- och kulturorientering

Text-, ljud- och bildmaterial och annat undervisningsstoff bör väljas så att det speglar aktuella förhållanden i Sovjetunionen.

Genom undervisningen i ryska bör deltagarna få

- viss kännedom om geografiska förhållanden, samhällsliv, kultur samt arbets- och vardagsliv i Sovjetunionen
- en orientering om språkliga/etniska grupper i Sovjetunionen
- vana och intresse att följa aktuella händelser i Sovjetunionen, främst med hjälp av svenska nyhetsmedier.

Ryska etapp 3

Timplan

Högsta antal lektioner: 90

Kursplan

Kurskod: 6370003

MÅL Undervisningen skall knyta an till och befästa de kunskaper och färdigheter som deltagarna skaffat sig genom tidigare studier eller på annat sätt och successivt öka deltagarnas förmåga att använda språket. Undervisningen skall genom nya impulser skapa lust och beredskap att fördjupa kontakten med ryskspråkiga miljöer och kulturer.

Undervisningen skall ge kursdeltagarna sådana kunskaper och färdigheter som de har praktisk nytta av i sitt arbete och i vardagslivet. Genom undervisningen skall deltagarna få intresse för och förmåga att på egen hand hålla språkkunskaperna vid liv, använda dem och bygga vidare på dem vid fortsatta studier.

Undervisningen i ryska syftar till att kursdeltagaren skall kunna

- förstå det viktigaste i tydligt tal i normalt tempo
- göra sig förstådd i olika situationer, delta i enkla samtal med rysktalande personer och i viss mån uttrycka känslor, attityder och värderingar
- förstå lättare texter av olika slag och med hjälp av lexikon tillgodogöra sig svårare texter
- begripligt formulera skriftliga meddelanden, brev och korta sammanfattningar.

Fördjupningsdelen skall ge tillfälle till ytterligare tillämpning, breddning och specialisering av språkkunskaperna.

HUVUDMOMENT Innehållet i kursen redovisas under olika huvudmoment. I undervisningen bör emellertid de olika momenten så långt som möjligt integreras, eftersom färdigheterna höra, tala, läsa och skriva är olika sidor av en och samma förmåga att förstå och använda språket i tal och skrift.

Liksom i etapp 2 bör undervisningen koncentreras på att den språkliga kommunikationen över huvud taget fungerar. En ökad korrekthet i språkets centrala fraser och strukturer bör dock eftersträvas. Fortfarande är det rimligt att det vid samtal uppstår missförstånd som måste klaras upp genom omformuleringar och förtydliganden. Talad ryska i normalt tempo och autentisk text kan vålla problem, och formella fel förekommer både i tal och skrift.

Hörövningar av olika slag, intervjuer, styrda dialoger, grammatikstudier, översättning, textläsning, referat, bildbeskrivningar och skrivövningar bör ha en praktisk inriktning och tjäna till att förbättra deltagarnas förståelse av språket, vidga deras ordförråd och uttrycksförmåga och öka den språkliga säkerheten.

Höra och tala

Deltagarna skall få möjligheter att förbättra sin förmåga att

- förstå tydligt autentiskt ryskt tal, tex radio- och TV-program
- på elementär nivå samtala med ryksktalande människor i olika sociala sammanhang, klara vanliga språkliga funktioner som tex presentation, förfrågningar, accepterande och avvisande
- i viss mån uttrycka känslor, attityder och värderingar
- tala om egna erfarenheter, intressen och aktuella frågor
- kort presentera Sverige och svenska förhållanden på ryska
- förstå det huvudsakliga innehållet i längre muntliga framställningar i anslutning till det egna yrkes- eller intresseområdet, eventuellt efter viss förberedelse.

Läsa

Läsningen bör omfatta texter av olika slag såsom modern skönlitteratur, sångtexter, broschyrer, tidnings- och tidskriftsartiklar. Texterna skall till viss del vara autentiska och obearbetade och ge både information och läsupplevelse. I samband med läsningen bör deltagarna vänja sig vid att använda lexikon och andra hjälpmedel.

Texterna bör till största delen vara relativt lätta, men även läsning av något svårare text inom ämnesområden som deltagarna själva väljer bör förekomma.

Läsningen syftar till att deltagarna ökar sitt ordförråd och förbättrar sin språkliga uttrycksförmåga. Genom läsningen bör deltagarna också förbättra sin förmåga att

- snabbt få överblick över en text
- söka information och förstå det väsentliga i en text
- nå full förståelse av en text med hjälp av lexikon.

Skriva

Deltagarna skall förbättra sin förmåga att skriva

- privata brev och anteckningar
- enkla affärsbrev, beställningar och redogörelser inom det egna yrkes- eller intressområdet.

Samhälls- och kulturorientering

Text-, ljud- och bildmaterial och annat undervisningsstoff bör väljas så att det speglar aktuella förhållanden i Sovjetunionen.

Genom undervisningen i ryska bör deltagarna få

- en orientering om geografi, historia, samhälls- och arbetsliv, konst, litteratur och musik i Sovjetunionen
- kännedom om olika etniska och språkliga grupper i Sovjetunionen.

Deltagarna bör också

- vänja sig vid att följa aktuella händelser i Sovjetunionen med hjälp av både svenska och ryskspråkiga nyhetsmedier
- särskilt studera ett eller ett par ämnesområden efter eget val.

Spanska etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 180

Kursplan

Kurskod: 6470002

MÅL Genom studierna skall kursdeltagarna tillägna sig en sådan språkförmåga att de kan, vill och vågar använda spanska i vardagliga situationer i kontakter med spansktalande människor i Sverige och utomlands.

Undervisningen skall anpassas till kursdeltagarnas uttrycksbehov, erfarenheter och intressen och leda till att de förvärvar sådana kunskaper och färdigheter som de har glädje och nytta av i sitt arbete, vid fortsatta studier och på sin fritid.

Studierna skall inriktas mot att kursdeltagarna får kunskap om och förståelse för spanskspråkiga kulturer och miljöer.

Genom studierna skall kursdeltagarna få inspiration och intresse att på egen hand utveckla sina färdigheter i spanska och sina kunskaper om spanskspråkiga länder.

Undervisningen skall medverka till att deltagarna stärker sitt självförtroende. De skall få tillfälle och uppmuntran att ta ansvar för sitt arbetssätt och sin inläring.

Undervisningen skall bidra till att kursdeltagarna blir medvetna om olika inlärningsstrategier och vikten av att utvärdera sin egen inläring. De skall lära sig använda de hjälpmedel de behöver för att arbeta alltmer självständigt.

Kursdeltagarna skall

- kunna inleda och föra samtal vidare, fråga om och begära förtydliganden
- kunna ge och begära information och delta i samtal om vardagliga förhållanden
- kunna uttrycka känslor och åsikter
- kunna förstå huvudinnehållet i tydligt tal, tex ett skolradioprogram, ett vardagssamtal eller en intervju kring en bekant fråga

- kunna förstå huvudinnehållet i enkla autentiska texter och med hjälpmedel även i något svårare texter, t ex en tidningsnotis
- kunna efter förberedelse kortfattat och på begriplig spanska berätta om t ex något planerat, något upplevt, läst eller hört
- kunna berätta skriftligt om egna förhållanden samt formulera enkla brev och meddelanden
- kunna använda handböcker som lexikon och grammatik.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få möjlighet att tillämpa, bredda och specialisera sina språkkunskaper utifrån sina individuella behov och intressen. De kan välja såväl fortsatt arbete med genomgångna moment som andra uppgifter.

Deltagarna kan exempelvis prioritera arbete med att uttrycka sig muntligt på språket, förstå olika slags talad och skriven spanska eller utveckla sin skrivförmåga.

HUVUDMOMENT **Samtala**

Deltagarna skall i olika situationer samtala om

- sin egen situation, intressen, egna erfarenheter och planer
- vardag och arbete, familj, boende, natur och miljö
- fritid och nöjen
- personer, föremål och platser
- väder och klimat
- olika företeelser i det egna landet
- förhållanden som bygger på viss kunskap om spanskspråkiga länder.

Deltagarna skall arbeta med

- att påkalla uppmärksamhet, inleda och avsluta samtal
- att använda hälsnings- och andra artighetsfraser, fråga om och be om förtydliganden
- att ge och uppfatta information, t ex vägbeskrivningar och uppgifter om kommunikationsmedel
- att be om råd och ställa frågor om förhållanden i andra länder
- att acceptera respektive avslå förslag, t ex inbjudningar
- att ge olika uttryck för känslor, t ex förtjusning och missnöje
- att med språkliga enkla medel framföra egna åsikter och bemöta andras.

Deltagarna skall arbeta med det språk som behövs bl a på restaurang, kafé, post och andra serviceinrättningar; för inköp och läkarbesök.

Arbeta med att förstå talad och skriven spanska

Deltagarna skall arbeta med att förstå

- tydligt talad spanska, även lätt regionalt färgad
- för stadiet anpassade video-, radio- och TV-program, text enkla samtal, intervjuer och instruktioner
- lärarens och de andra deltagarnas berättelser och kommentarer.

Deltagarna skall också få tillfälle att lyssna på något svårare autentiska samtal och därvid kunna uppfatta viss avgränsad information.

Deltagarna skall arbeta med att förstå olika slags texter, tex

- meddelanden
- broschyrer, tidtabeller och reklam
- annonser och enkla tidningstexter
- lätta berättelser.

Deltagarna skall också läsa något svårare texter för att ta ut viss information genom att text översiktsläsa eller lokaliseringsläsa.

Deltagarna skall arbeta med material som förmedlar intryck från olika spanskspråkiga områden och från skiftande sociala och kulturella sammanhang. De skall exempelvis skaffa sig kännedom om

- vardags- och familjeliv
- mat, måltider, seder och bruk
- geografi och natur
- massmedia och utbildning
- politiska och kulturella förhållanden.

Deltagarna skall lyssna och läsa för att

- skaffa sig information och kunskap
- få nya upplevelser
- få underhållning och nöje
- grundlägga god intonation och gott uttal
- uppleva språket i funktion och bli uppmärksam på ordförråd, satsbyggnad och grammatik
- få inspiration att lära sig mer om spanskspråkiga länder, text följa aktuella händelser genom svenska nyhetsmedia.

Formulera sig i sammanhängande tal

Deltagarna skall tala förberett om något som de själva känner väl till och är engagerade i. De kan välja att berätta om

- något de läst, hört, upplevt eller planerar
- intressen och hobbies
- personer
- resor och platser.

Deltagarna skall uttrycka sig i sammanhängande tal för att

- arbeta bort rädsla för att göra fel och staka sig när de talar inför flera människor
- få elementär träning i att strukturera mindre stoff.

Talsituationerna bör väljas så att deltagarna talar inför en mindre grupp.

Formulera sig i sammanhängande skrift

Deltagarna skall skriva

- korta meddelanden av olika slag
- enkla brev
- korta berättelser, tex om en hobby eller något annat som särskilt intresserar dem.

Efter eget val och uttrycksbehov kan deltagarna även arbeta med mer kreativ skrivning såsom dialoger och dikter.

Under skrivarbetet skall deltagarna i samarbete med varandra och läraren

- inventera ordförråd och fraser
- skriva utkast och bearbeta materialet.

Spanska etapp 3

Timplan

Högsta antal lektioner: 90

Kursplan

Kurskod: 6470003

MÅL Genom studierna skall kursdeltagarna vidareutveckla sin språkförmåga så att de kan, vill och vågar använda spanska i olika situationer i kontakter med spankstalande människor i Sverige och utomlands.

Undervisningen skall anpassas till kursdeltagarnas uttrycksbehov, erfarenheter och intressen och leda till att deltagarna utvecklar sin förmåga att använda språket som kommunikationsmedel i tal och skrift.

Deltagarna skall förvärva sådana kunskaper och färdigheter som de har glädje och nytta av i sitt arbete, för fortsatta studier och på sin fritid.

Studierna skall inriktas mot att kursdeltagarna får ökad kunskap om och förståelse för spanskspråkiga kulturer och miljöer.

Genom studierna skall kursdeltagarna få inspiration och intresse att på egen hand vidareutveckla sina språkkunskaper och sina kunskaper om spanskspråkiga länder.

Undervisningen skall medverka till att deltagarna stärker sitt självförtroende. De skall bli alltmer självständiga i sitt ansvarstagande för planering och genomförande av studierna, dvs utveckla sin autonomi.

Genom studierna skall kursdeltagarna vidareutveckla sina inlärningsstrategier och bli förtrogna med de hjälpmedel som behövs för att lära sig spanska.

Undervisningen skall leda till att kursdeltagarna får förmåga att utvärdera sig egen inläring.

Kursdeltagarna skall

- kunna ge och begära information och samtala relativt snabbt och säkert om olika näraliggande ämnen såsom vardagliga förhållanden, familjeliv, intressen och yrkesliv
- kunna delta i en enkel diskussion om aktuella frågor i Sverige och spanskspråkiga länder samt klara av telefonsamtal

- kunna uttrycka känslor, åsikter och värderingar med viss nyansering
- kunna efter förberedelse förstå huvudinnehållet i tydligt sammanhängande tal, t ex en nyhetssändning i radio och TV
- kunna uppfatta vad t ex ett vardagssamtal eller en intervju handlar om
- kunna förstå det väsentliga i enkla autentiska texter, t ex korta tidningsartiklar, och med hjälpmedel förstå även något svårare text som en novell eller ett reportage
- kunna efter förberedelse ge en kort sammanhängande muntlig redogörelse inom det egna intresseområdet på så god spanska att innehållet lätt kan förstås
- kunna efter förberedelse skriftligt berätta om egna förhållanden och upplevelser
- kunna med hjälpmedel i stort sett korrekt skriva t ex ett privatbrev eller en förfrågan
- kunna arbeta självständigt med olika slags handböcker som lexikon, uppslagsverk, brevställare och grammatik.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få möjlighet att tillämpa, bredda och specialisera sina språkkunskaper utifrån sina individuella behov och intressen. De kan välja såväl fortsatt arbete med genomgångna moment som andra uppgifter.

Deltagaren kan exempelvis prioritera arbete med att uttrycka sig muntligt på språket, förstå olika slags talad och skriven spanska eller utveckla sin skrivförmåga.

HUVUDMOMENT Samtala och diskutera

- Deltagarna skall i olika situationer samtala om och diskutera
- vardagliga ämnen
 - egna erfarenheter, intressen och planer
 - personer, föremål och platser
 - levnadsförhållanden i Sverige
 - förhållanden som bygger på kunskap om spanskspråkiga länder, t ex politik och kultur
 - aktuella händelser och frågor
 - tidningsartiklar, TV-program, musik och film.

Deltagarna skall arbeta med att

- ta kontakt på olika sätt
- ge och ta emot information
- klara av telefonsamtal
- framföra och bemöta klagomål
- framföra, acceptera respektive avslå exempelvis förslag och inbjudningar
- uttrycka känslor och åsikter
- variera sitt uttrycksätt.

Arbeta med att förstå talad och skriven spanska

Deltagarna skall arbeta med att förstå

- samtal i vardagliga situationer
- intervjuer
- instruktioner.

Deltagarna skall också få tillfälle att arbeta med autentiska radio- och TV-program och därvid kunna uppfatta viss information.

Deltagarna skall arbeta med att förstå olika slags texter, t ex

- meddelanden och brev
- enklare tidningsartiklar
- lättare litterära texter.

Deltagarna skall också läsa svårare texter för att ta ut viss information.

Deltagarna skall arbeta med material som förmedlar intryck från olika spanskspråkiga områden och från skiftande sociala och kulturella sammanhang. De skall exempelvis skaffa sig kännedom om

- familjeliv, boende, mat, rekreation
- geografi, natur och miljö
- arbetsliv
- sociala förhållanden
- utbildningssystem
- religion
- politik
- kulturliv
- regler för informell och formell samvaro.

Deltagarna skall lyssna och läsa för att

- skaffa sig information och kunskap
- få nya upplevelser
- få underhållning och nöje
- förbättra sin intonation och sitt uttal
- utvidga sitt ord- och frasförråd
- bli alltmer medvetna om språkliga variationer
- få lust och inspiration att på egen hand informera sig om spanskspråkiga länder.

Formulera sig i sammanhängande tal

Deltagarna skall tala förberett om något som de själva valt. De kan berätta om

- något de läst, hört, upplevt eller planerar
- intressen och hobbies
- personer
- arbetsplatser
- länder, städer och orter.

Deltagarna skall uttrycka sig i sammanhängande tal för att

- vänja sig vid att tala spanska inför flera människor
- få träning i att strukturera ett stoff
- använda ord, fraser och grammatiska konstruktioner som de ännu inte behärskar spontant.

Talsituationerna bör väljas så att deltagaren talar inför en mindre grupp.

Formulera sig i sammanhängande skrift

Deltagarna skall skriva

- meddelanden och brev av olika slag
- berättelser
- sammanfattningar och kommentarer.

Efter eget val och uttrycksbehov kan deltagarna även skriva

- dialoger
- dagboksanteckningar
- insändare
- annonser
- dikter.

Under skrivarbetet skall deltagarna i samarbete med läraren och varandra få tillfälle att

- samla stoff och strukturera det
- skriva utkast och bearbeta materialet.

Spanska etapp 4

Timplan

Högsta antal lektioner: 90

Kursplan

Kurskod: 6470004

MÅL Undervisningen skall anpassas till kursdeltagarnas uttrycksbehov, erfarenheter och intressen och leda till att deltagarna tillägnar sig god förmåga att använda språket som kommunikationsmedel i tal och skrift.

Deltagarna skall befästa och utvidga kunskaper och färdigheter som de har glädje och nytta av i sitt arbete, för fortsatta studier och på sin fritid.

Kursdeltagarna skall öka sina kunskaper om spanskspråkiga länder, kulturer och miljöer och därigenom få inspiration och intresse att på egen hand vidareutveckla sina språkkunskaper.

Undervisningen skall medverka till att deltagarna stärker sitt självförtroende. Kursdeltagarna skall vidareutveckla sin autonomi, så att de kan och vill ta ansvar för sin inläring.

Genom studierna skall kursdeltagarna lära sig behärska de inlärningsstrategier och utnyttja de hjälpmedel de behöver för att på egen hand kunna arbeta vidare med språket.

Undervisningen skall leda till att kursdeltagarna kan utvärdera sin egen inläring och planera sitt fortsatta arbete.

Kursdeltagarna skall

- kunna ge och begära information och delta i samtal och diskussioner både i privat- och yrkesliv samt telefonera
- kunna samtala om och diskutera aktuella frågor, t ex sociala och kulturella företeelser, och därvid förstå och bemöta argument
- kunna uttrycka känslor, åsikter och värderingar på ett nyanserat sätt
- kunna uppfatta olika slags talad spanska, t ex en nyhets-sändning eller en TV-intervju
- kunna förstå olika slags skriftliga framställningar, t ex en tidningsartikel, en facktext eller en novell

- kunna efter förberedelse lämna en muntlig redogörelse på god spanska med anknytning till det egna erfarenhets-, intresse- eller yrkesområdet
- kunna efter förberedelse skriva om egna erfarenheter och aktuella ämnen
- kunna med hjälpmedel i huvudsak korrekt skriva både informella och formella brev
- kunna uppfatta och tolka språklig variation i tal och skrift och i någon mån kunna anpassa sitt språk till situation och mottagare
- ha god kännedom om olika slags handböcker i spanska och kunna använda dem.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få möjlighet att bredda och specialisera sina språkkunskaper utifrån sina individuella behov och intressen. De kan bl a utveckla färdigheter som de behöver för att använda språket i yrkessammanhang.

HUVUDMOMENT Samtala och diskutera

Deltagarna skall i olika situationer, både informella och formella, samtala om och diskutera

- egna erfarenheter och intressen
- yrkesförhållanden
- personer, föremål och platser
- levnadsvillkor och samhällsförhållanden i Sverige och andra länder
- aktuella frågor och debattämnen
- tidningsartiklar, böcker, musik, filmer och TV-program.

Deltagarna skall arbeta med

- hur man påverkar innehållet i ett samtal, tar ordet, gör ett inlägg och lämnar ordet
- att uttrycka åsikter, känslor och värderingar.

Arbeta med att förstå talad och skriven spanska

Deltagarna skall arbeta med att förstå

- samtal i såväl informella som formella situationer
- intervjuer
- detaljerade instruktioner
- nyhetsuppläsningar
- TV-program
- meddelanden och brev av olika slag
- tidningstexter
- facklitteratur
- litterära texter.

Deltagarna skall också få tillfälle att lyssna på inspelningar och läsa texter som behandlar deras egna yrkes- och intresseområden.

Deltagarna skall arbeta med material som förmedlar intryck från olika spanskspråkiga områden och från skiftande sociala och kulturella sammanhang. De skall exempelvis skaffa sig kännedom om

- familjeliv, boende, mat, rekreation
- geografi, natur och miljö
- arbetsliv
- sociala förhållanden
- utbildningssystem
- religion
- politik
- samhällsförändringar
- kulturliv
- värderingar
- regler för informell och formell samvaro
- kroppspråk.

Deltagarna skall lyssna och läsa för att

- skaffa sig information och kunskap
- få nya upplevelser
- få underhållning och nöje
- förbättra sin intonation och sitt uttal
- utvidga sitt ord- och frasförråd
- få nya idéer och argument
- bli medvetna om språkliga variationer och om hur syfte, mottagare och situation påverkar innehåll och form.

Formulera sig i sammanhängande tal

Deltagarna skall tala förberett om förhållanden som de känner väl till och är engagerade i. De skall välja ämne efter intresse och erfarenheter och kan t ex uttrycka sig i form av

- berättelser och referat
- kommentarer och argumenterande framställningar
- redogörelser med anknytning till deras egna yrkes- och intresseområden.

Deltagarna skall uttrycka sig i sammanhängande tal för att utveckla sin förmåga att

- tala spanska inför flera människor
- strukturera stoff
- anpassa en framställnings innehåll och språk till situation och åhörare.

Talsituationerna bör till en början väljas så att deltagaren talar inför en mindre grupp.

Formulera sig i sammanhängande skrift

Deltagarna skall skriva

- meddelanden och brev av olika slag
- berättelser
- instruktioner
- sammanfattningar, kommentarer och analyser.

Efter eget val och uttrycksbehov kan deltagarna även skriva

- dialoger
- dagboksanteckningar
- insändare
- annonser
- tidningsnotiser
- broschyrer
- dikter.

Under skrivarbetet skall deltagarna i samarbete med läraren och varandra

- analysera skrivuppgiften i fråga om ämne, syfte, mottagare och stil
- samla stoff och strukturera det
- skriva utkast och bearbeta materialet.

Svenska etapp 1

Timplan

Högsta antal lektioner: 250

Kursplan

Kurskod: 6760001

MÅL Generella ämnesmål

Genom studierna skall de studerande förbättra sin förmåga att använda det svenska språket för att delta i socialt, kulturellt och politiskt liv. Därigenom skall de utveckla sina möjligheter att påverka sin situation och det omgivande samhället och att möta förändringar i arbetslivet och nya kunskapskrav.

Genom litteratur, teater och film kan de studerande få inblick i människors villkor under olika tider och i olika delar av världen. De kan få ökad förståelse för mänskliga relationer, för människors situation i Sverige och för andra kulturer och därigenom perspektiv på sin egen livssituation.

Ett viktigt syfte med studierna är att de skall ge glädje, tillvarata de studerandes kreativitet och inspirera till skapande arbete i tal och skrift. Studierna skall stimulera fantasin, och de studerande skall få tillfälle och möjlighet att uttrycka sina upplevelser, erfarenheter och förhoppningar. Studierna skall uppmuntra till självständig analys, eftertanke och begrundan.

Undervisningen skall utgå från de studerandes eget språk, egna förutsättningar och behov och därigenom stärka deras självförtroende. De skall få känna att deras språk fungerar i alltmer krävande sammanhang. De studerande skall få uppmuntran och hjälp att ta ansvar för studierna. De skall få möjlighet att analysera vilka kunskaper och färdigheter de behöver och att planera sina studier. De skall skaffa sig erfarenheter av att arbeta självständigt och undersökande. De skall få tillfälle att i samråd välja arbetsformer och innehåll. Studiena skall bidra till att de studerande blir medvetna om hur de lär sig, och vilka hjälpmedel de behöver. De skall arbeta med att utvärdera sin inläring. Studierna skall ge de studerande den grund de behöver för fortsatt lärande.

Speciella ämnesmål

Studierna i svenska etapp 1 skall syfta till att de studerande

- lär sig planera och utvärdera sitt arbete
- kan använda hjälpmedel som ordböcker, skrivregler och uppslagsverk för att bearbeta språk och söka kunskap
- får möjlighet att skriva och bearbeta texter på dator och får information om hur databaser och kommunikation via dator kan användas för att förmedla information och kunskaper
- vänjer sig vid att läsa skönlitteratur och reflektera över sina läsoplevelser
- läser och tillägnar sig några hela verk från modern tid
- får möta några litterära texter från olika epoker
- kan se språkliga skillnader mellan olika framställningsätt, tex vad som utmärker muntligt berättande i jämförelse med skrivna berättelser
- kan uppfatta åsikter och värderingar i olika texter och jämföra med egna uppfattningar
- utvecklar sin förmåga att förstå olika slags texter
- förbättrar sin förmåga att formulera sig i anslutning till olika texter i både tal och skrift
- utvecklar sin redovisningsteknik
- kan analysera och bearbeta sitt språk både självständigt och i samarbete med andra för att bättre kunna uttrycka sig i både tal och skrift
- kan, vill och vågar använda språket i olika sociala sammanhang och kan delta i samhällsdebatten
- får någon inblick i hur det svenska språket förändrats, framför allt under de senaste två århundradena
- blir medvetna om språks släktskap och ursprung
- blir medvetna om orsakerna till sociala och kulturella attitydskillnader
- blir medvetna om hur olika medier uttrycker sina budskap och påverkar mottagaren
- blir uppmärksamma på icke-verbala uttryckssätt.

GODKÄND

För betyget Godkänd i Svenska etapp 1 krävs att den studerande

- har erfarenhet av att planera, genomföra och utvärdera sitt arbete i svenska
- kan skaffa sig information och kunskap genom ordböcker, uppslagsböcker och texter av olika slag
- vet hur textbehandlingsprogram, datorkommunikation och databaser kan användas t ex för att underlätta skrivande och förmedla information
- kan delta i samhällsdebatten, t ex genom att skriva insändare
- har läst några hela verk från modern tid
- har läst några litterära texter från olika epoker
- kan berätta om egna upplevelser och erfarenheter och kan framföra och motivera egna åsikter och värderingar
- kan uppfatta åsikter, värderingar och attityder i olika framställningar
- kan ge och begära information i tal och skrift och kan delta i samtal, möten och diskussioner både i privatliv och yrkesliv
- kan i någon mån variera sitt språk muntligt och skriftligt i olika sociala sammanhang
- kan genomföra en kort, muntlig redovisning
- har skaffat sig viss förmåga att analysera framställningar i massmedier, t ex bilder och reklam
- har fått inblick i det svenska språkets förändring under de senaste två århundradena.

HUVUDMOMENT Språket och individen – etapp 1

De studerande

- undersöker sitt eget språk; hur det har vuxit fram, hur det fungerar och hur det kan utvecklas
- uttrycker erfarenheter, tankar, idéer och känslor i olika sammanhang
- kommunicerar i yrkessituationer eller andra praktiska sammanhang
- genomför mindre undersökningar, t ex intervjuer, och presenterar dem
- sammanfattar kortare muntliga och skriftliga framställningar
- bearbetar egna texter genom t ex förtätning och förlängning och studerar effekterna
- samarbetar med andra i gruppen i samband med skrivande och talande
- studerar grammatik och ordkunskap utifrån det egna språkbruket och ökar därigenom förståelsen för hur man kan använda språket
- gör iakttagelser av hur vi använder språket för inläring och minne
- undersöker och tolkar andra uttryckssätt än ordet, t ex bilder, symboler och kroppsspråk med hänsyn tagen till kulturella skillnader.

Språket och samhället – etapp 1

De studerande

- gör iakttagelser av hur språket används i olika sociala sammanhang
- undersöker attityder till andra språk och olika språkliga företeelser, t ex svordomar, slang, dialekter och främmande ord
- läser litterära samhällsskildringar och tidningstexter, drar slutsatser och för fram sina synpunkter
- analyserar hur text och bild i samspel kan påverka på olika sätt
- prövar några olika tekniker, t ex inspelningar och collage, för att informera och påverka.

Språket ur historiskt perspektiv – etapp 1

De studerande

- gör iakttagelser av hur dagens medier behandlar språket och på vilka sätt språket förändras i dag samt uppmärksammar det egna språkets förändring
- läser några äldre texter och orienterar sig därigenom om hur det svenska språkets ordförråd förändrats genom tiderna
- undersöker hur berättartekniken förändrats – från sagor till romaner, filmer och TV-serier – i och med att nya medier har vuxit fram.

Litteraturen och individen – etapp 1

De studerande läser litterära texter och

- tillägnar sig innehållet; tolkar språkliga bilder och uppfattar eventuella undermeningar
- samtalar om gestalter, händelser och budskap
- jämför innehållet i texter med egna erfarenheter och formulerar personliga kommentarer
- skriver egna texter utifrån det lästa och utgår tex från en rad, en bild, en situation eller en person
- jämför flera texter av samma författare i fråga om innehåll och budskap.

Litteraturen och samhället – etapp 1

De studerande läser litterära texter och

- sätter sina egna värderingar i relation till det lästa och försöker finna orsaker till sina reaktioner på texten
- jämför de bilder olika moderna författare ger av en viss samhällsföreteelse
- gör iakttagelser av hur litteratur från olika tider speglar sin tid
- söker orsaker till att vissa former av litteratur är vanliga i vår tids samhälle.

Litteraturen ur historiskt perspektiv – etapp 1

De studerande

- läser texter från olika tider och får därmed en inblick i hur litteraturen utvecklats
- kommer i kontakt med några författare och verk från tidigare epoker
- undersöker skillnaderna mellan sådana texter som förts vidare i muntlig tradition och från början skrivna berättelser.

Svenska etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 120

Kursplan

Kurskod: 6560002

MÅL Generella ämnesmål

Genom studierna skall de studerande utveckla sin förmåga att använda det svenska språket för att aktivt delta i socialt, kulturellt och politiskt liv. Därigenom skall de förbättra sina möjligheter att påverka sin situation och det omgivande samhället. De studerande skall analysera och utveckla sitt språk och på så sätt skaffa sig beredskap för att möta förändringar och nya krav.

Ett viktigt syfte med studierna är att de skall ge glädje och läslust. Studierna skall stimulera de studerandes intresse för och nyfikenhet på litteratur, språk, kultur, samhälle och litteraturhistorisk utveckling. Studierna skall uppmuntra till kreativitet i tal och skrift. De studerande skall få varierade tillfällen att självständigt och i samarbete med andra bearbeta sitt språk och därigenom öka sin språkliga flexibilitet och finslipa sina uttrycksmedel med hänsyn till olika kommunikationssituationer och mottagare. Studierna skall ge de studerande möjlighet att strukturera, variera och analysera sina egna och andras tankar, idéer och framställningar i tal och skrift.

Studierna skall leda till att de studerande stärker sitt självförtroende. De skall alltmer självständigt ta ansvar för planering och genomförande av studierna och utveckla förmågan att arbeta självständigt och undersökande. De skall tillsammans välja och utvärdera innehåll och arbetsformer och bli alltmer medvetna om hur inläringen går till, och de skall kunna utvärdera sin inläring.

Undervisningen skall utgå från individen men tyngdpunkten förskjuts mot samhällets och i viss mån historiens roll i språkets och litteraturens utveckling. Studierna skall ge de studerande de kunskaper och färdigheter de behöver för fortsatt lärande.

Speciella ämnesmål

Studierna i svenska etapp 2 skall syfta till att de studerande

- kan planera och utvärdera sitt arbete
- självständigt kan använda hjälpmedel som ordböcker, skrivregler och uppslagsverk för att utveckla sitt språk och söka kunskap
- kan använda hjälpmedel som t ex textbehandlingsprogram och databaser för att bearbeta egna texter och söka kunskap
- läser skönlitteratur och får uppleva dess värden
- läser och tillägnar sig några hela verk från olika epoker
- kan tillgodogöra sig olika slags skönlitteratur och analysera sambanden mellan samhällets och litteraturens utveckling, framför allt i modern tid
- får kunskap om litteraturens utveckling i historiskt perspektiv
- kan uppfatta värderingar i olika texter, jämföra med egna uppfattningar och med åsikter som kommer till uttryck i det omgivande samhället
- kan analysera olika slags texter och kommentera dem med tanke på bl a innehåll och form
- kan bearbeta sitt eget språk och anpassa det till olika sammanhang och användningsområden
- kan analysera och bearbeta sitt språk både självständigt och i samarbete med andra för att utveckla sin personliga uttrycksförmåga och nå större språklig säkerhet
- kan ge tydlig information i olika situationer
- kan delta i samhällsdebatten och argumentera muntligt och skriftligt
- får inblick i hur det svenska språket utvecklats
- blir medvetna om hur sociala och kulturella faktorer påverkar språket
- kan analysera hur olika medier uttrycker sina budskap
- kan tolka icke-verbala uttryckssätt.

HUVUDMOMENT **Språket och individen – etapp 2**

De studerande

- undersöker hur det egna språket utvecklats och hur det anpassas till olika sammanhang
- uttrycker erfarenheter, tankar, känslor och fakta i olika sammanhang
- argumenterar både sakligt och med ett personligt förhållningssätt
- genomför undersökningar, sammanställer uppgifter, värderar och kommenterar samt presenterar resultatet
- prövar det egna språkets möjligheter genom att t ex berätta ur olika synvinklar, med olika stilar eller med hänsyn till olika läsare och lyssnare
- utvecklar förmågan att bearbeta, strukturera och förbättra egna och andras texter, bl a genom samarbete i gruppen
- studerar det skrivna språkets struktur, t ex styckeindelning, meningsbyggnad och ordval
- gör iakttagelser av hur språket återger verklighet och tankevärld
- studerar icke-verbala uttrycksmedel.

Språket och samhället – etapp 2

De studerande

- gör iakttagelser av samband mellan språk och t ex kön, social tillhörighet eller åldersgrupp
- undersöker sina egna och andras åsikter om vad som är rätt och fel i språket och uppmärksammar förhållanden mellan språknorm och språkbruk
- analyserar språket i olika slags tidningsartiklar
- analyserar hur text, bild eller text och bild i samverkan används för påverkan i t ex reklam och propaganda
- använder olika metoder och tekniker för att informera och påverka.

Språket ur historiskt perspektiv – etapp 2

De studerande

- beskriver och analyserar tendenser i språkutvecklingen i dag både vad gäller talat och skrivet språk
- läser texter från olika tider och blir därigenom uppmärksamma på hur språket förändrats samt studerar språkets bakgrund och historia
- läser texter på danska och norska, uppfattar huvudinnehållet och blir medvetna om de språkliga sambanden mellan de nordiska språken
- undersöker hur den tekniska utvecklingen har påverkat språket i olika sammanhang.

Litteraturen och individen – etapp 2

De studerande läser litterära texter och

- tolkar och värderar dem
- jämför innehållet i lästa texter med egna erfarenheter och sätter det i relation till annan läsning
- skriver egna texter med utgångspunkt i det lästa, t ex ur olika synvinklar och med olika stil
- jämför innehåll och berättarteknik i texter av samma författare.

Litteraturen och samhället – etapp 2

De studerande läser litterära texter från olika tider och

- sätter sina egna värderingar i relation till det lästa och försöker i det omgivande samhället finna orsaker till sina reaktioner på texten
- undersöker olika läsares attityder till en text och diskuterar vad attitydskillnaderna kan bero på
- söker orsaker till att vissa former av litteratur skapas och läses under olika tider och i olika samhällen.

Litteraturen ur historiskt perspektiv – etapp 2

De studerande

- arbetar med huvuddragen i litteraturens historia, läser representativa författare från olika epoker och orienterar sig om några vetenskapliga och filosofiska idéer som påverkat litteraturen
- läser texter från olika tider och uppmärksammar genre och stil
- uppmärksammar sambanden mellan litteratur och andra konstarter t ex bildkonst, musik och arkitektur
- jämför form och innehåll i texter som är nedtecknade efter muntlig tradition, t ex ordspråk och folksagor, med från början skrivna texter.

Svenska etapp 3

Timplan

Högsta antal lektioner: 80

Kursplan

Kurskod: 6560003

MÅL Generella ämnesmål

De studerande skall vidareutveckla sin förmåga att använda det svenska språket för att aktivt kunna delta i socialt, kulturellt och politiskt liv och därigenom påverka sin situation och det omgivande samhället. De studerande skall utveckla sina språkliga färdigheter och skaffa sig beredskap att möta nya kunskapskrav.

Ett viktigt syfte med studierna är att de skall ge glädje och läslust. Studierna skall stimulera de studerandes intresse för och nyfikenhet på litteratur, litteraturhistorisk utveckling, språk, kultur och samhälle. De studerande skall på egen hand kunna bredda och fördjupa sina kunskaper om det svenska språket och litteraturen, få insikter och göra reflektioner. De skall kreativt, strukturerat och analytiskt förmedla kunskaper, erfarenheter, tankar och idéer och utveckla förmågan att uttrycka sig på ett till situation och mottagare anpassat sätt. De skall arbeta självständigt och undersökande. En utgångspunkt för studierna utgör samhällets och historiens betydelse för språkets och litteraturens utveckling.

Med stärkt självförtroende skall de studerande ta ansvar för planering, genomförande och utvärdering av sina studier. De skall analysera effekter och resultat av studierna och därigenom skaffa sig beredskap för fortsatt lärande.

Speciella ämnesmål

Studierna i svenska etapp 3 skall syfta till att de studerande

- självständigt kan inventera sina kunskaps- och färdighetsbehov, planera och utvärdera sitt arbete
- kan använda hjälpmedel som textbehandlingsprogram och databaser för att skriva och för att söka kunskap
- läser skönlitteratur och upplever dess värden
- läser och tillägnar sig några hela verk som representerar litteraturhistoriskt viktiga epoker

- kan tillgodogöra sig skönlitteratur från olika epoker och analysera sambanden mellan samhällets och litteraturens utveckling
- får en fördjupad kunskap om litteraturens utveckling i historiskt perspektiv och om framväxten av olika genrer
- kan analysera texter från olika epoker, uppfatta flera betydelseplan och uttrycka sina slutsatser
- blir stilistiskt medvetna och kan skilja mellan olika stilar i egna och andras framställningar
- kan analysera och självständigt bearbeta sin muntliga och skriftliga framställning med hänsyn tagen till olika mottagare
- kan informera effektivt och anpassa framställningen till olika budskap och mottagare
- kan argumentera och delta i samhällsdebatten även genom längre muntliga och skriftliga inlägg
- har kunskap om hur det svenska språket utvecklats genom tiderna
- kan analysera hur sociala och kulturella faktorer påverkar språket
- kan analysera hur olika medier uttrycker sitt budskap och påverkar mottagaren.

HUVUDMOMENT Språket och individen – etapp 3

De studerande

- bearbetar och utvecklar det egna språket självständigt och anpassar det till olika framställningsformer och olika läsare och lyssnare
- genomför mindre utredningar, presenterar dem skriftligt eller muntligt och skiljer därvid mellan egna och andras tankar, idéer och åsikter samt anger källor
- argumenterar på ett genomtänkt sätt och med väl underbyggda argument
- strukturerar och finner strukturer i egen och andras framställning.

Språket och samhället – etapp 3

De studerande

- samlar material om språk och samhälle, analyserar materialet och presenterar resultatet
- analyserar hur språkliga och andra uttrycksmedel används för att påverka i t ex litteratur, reklam och propaganda
- gör stilanalyser av olika typer av samtida språkbruk.

Språket ur historiskt perspektiv – etapp 3

De studerande

- gör iakttagelser av språket ur historiskt perspektiv genom att läsa texter från olika tider
- analyserar språkriktighetsbegrepp under olika tider
- läser texter på danska och norska ur ett språkhistoriskt perspektiv
- undersöker olika exempel på hur den kommunikationstekniska utvecklingen påverkat berättartekniken t ex i novell, film och nyhetsförmedling.

Litteraturen och individen – etapp 3

De studerande läser litterära texter och

- tillägnar sig även berättartekniskt avancerade framställningar och uppfattar olika betydelseplan i texten
- utgår från det lästa och skriver egna texter i olika genrer
- drar egna slutsatser och skriver analyserande och värderande kommentarer.

Litteraturen och samhället – etapp 3

De studerande läser litterära texter från olika epoker och samhällsformer och

- undersöker samspelet mellan texternas idéinnehåll och värderingar och det samhälle där texterna skapats
- undersöker sambanden mellan genrer och samhällstyp.

Litteraturen ur historiskt perspektiv – etapp 3

De studerande

- arbetar med litteraturens historia – epoker och representativa författare – och de idéhistoriska strömningar och filosofiska och vetenskapliga idéer som påverkat litteraturens utveckling under olika tider
- läser texter från olika tider och tillämpar därvid litteraturvetenskaplig terminologi; analyserar genre och stildrag
- gör iakttagelser av sambanden mellan litteraturen och andra konstarter under olika epoker, t ex bildkonst, musik och arkitektur.

Svenska som andraspråk etapp 1

Timplan

Högsta antal lektioner: 250

Kursplan

Kurskod: 6579001

Kursen bygger på att deltagarna har kunskaper och färdigheter motsvarande genomgången grundläggande svenskundervisning för vuxna invandrare (grund-sfi) enligt läroplanen för den undervisningen.

MÅL Genom studierna skall de studerande tillägna sig en sådan förmåga att använda språket som kommunikationsmedel i tal och skrift att de kan delta och verka i det svenska samhället.

De studerande skall få sådana färdigheter i språket och kunskaper om svenska förhållanden och svensk kultur i ett interkulturellt perspektiv som de har glädje av och användning för vid fortsatt utbildning, i sitt arbete och på sin fritid.

Undervisningen skall utgå från de studerandes behov, erfarenheter och intressen och inriktas mot att de studerande utvecklar sin förmåga att ta ansvar för planeringen av sina studier och lär sig använda de hjälpmedel som behövs för att lära sig språket. De studerande skall också uppmuntras att kontinuerligt utvärdera sin egen inläring.

Genom studierna skall de studerande få förmåga och intresse att också på egen hand och i kontakt med den omgivande svenska språkmiljön vidareutveckla sina språkfärdigheter.

Undervisningen syftar till att de studerande skall:

- kunna samtala om och diskutera egna erfarenheter, aktuella frågor, sociala och kulturella företeelser
- kunna följa och förstå huvudinnehållet i muntliga eller skriftliga framställningar, exempelvis debatter, tidningsartiklar och skönlitterära texter
- utveckla sin kunskap om svenska värderingar och referensramar genom läsning av framför allt skönlitteratur
- bli medvetna om att kulturella särdrag påverkar kommunikationssituationer som samtal med myndighetspersoner, anställningsintervju etc

- utveckla sin kunskap om svenska språkets struktur och förbättra sitt uttal, inte minst vad gäller prosodin
- utveckla förmågan att arbeta självständigt med ordböcker och andra hjälpmedel och lära sig utnyttja bibliotekets resurser och få kännedom om olika typer av databaser
- bli medvetna om språklig variation, t ex talspråk/skriftspråk, slang/vårdat språk, regionala varianter
- utveckla sin förmåga att argumentera i tal och skrift
- kunna muntligt och skriftligt sammanfatta och kommentera t ex en tidningsartikel, en novell, ett radio- eller TV-program
- kunna efter förberedelse uttrycka sig i tal och skrift med en god språklig korrekthet
- kunna uttrycka känslor, värderingar och åsikter i olika sammanhang
- ha viss kunskap om hur framställningar i massmedier påverkar attityder och opinionsbildning
- ha någon inblick i hur det svenska språket utvecklats under 1900-talet
- ha kännedom om några välkända svenska författare och deras verk.

HUVUDMOMENT Samtala och diskutera

De studerande skall i olika situationer samtala om och diskutera

- vardagsliv, arbete och utbildning
- levnadsvillkor och samhällsförhållanden i Sverige och andra länder
- aktuella frågor och debattämnen
- tidningsartiklar, läst litteratur, radio- och TV-program
- arbetsformer, planering och utvärdering.

De studerande skall arbeta med

- att förstå och uttrycka olika språkliga funktioner som att ta emot och ge information
- att argumentera för åsikter och värderingar
- att pröva sin språkförmåga i kontakt med den omgivande språkmiljön
- att förbättra sitt uttal både vad avser prosodi och enskilda ljud
- att bli medvetna om hur kulturella särdrag kan påverka olika kommunikationssituationer.

Arbeta med att förstå talad och skriven svenska

De studerande skall arbeta med

- att lyssna på och förstå talad svenska i olika medier och i olika situationer som debatter, nyhetsuppläsningar etc
- meddelanden och brev av olika slag
- tidningstexter, facktexter och lärobokstexter i olika ämnen
- litterära texter.

Det språkliga materialet skall belysa förhållandena i Sverige när det gäller

- värderingar, normer, kulturliv, sociala förhållanden, arbetsliv och utbildningssystem
- historia, religion, geografi, natur och miljö.

De studerande skall lyssna eller läsa för att

- skaffa sig information
- få upplevelser och underhållning
- få idéer och argument
- bli medvetna om massmediers roll som opinionsbildare
- bli medvetna om och känna igen språkliga variationer såväl i talspråk som i skriftspråk
- utvidga sitt ord- och frasförråd
- befästa och utöka sin kunskap om svenskans struktur både när det gäller syntax och formlära. Stor vikt bör läggas vid meningsbyggnaden och svenskans speciella svårigheter när det gäller ordföljd, tempus, substantiv/adjektivböjning etc.

Formulera sig i förberett tal

De studerande skall efter förberedelse kunna ge muntliga redogörelser för förhållanden som de själva känner väl till i form av

- berättelser
- beskrivningar och instruktioner
- sammanfattningar och kommentarer.

De studerande skall utveckla sin förmåga att

- strukturera stoff
- presentera sitt material på ett ledigt sätt med hjälp av text stolpmanuskript och AV-hjälpmiddel.

Formulera sig i skrift

De studerande skall skriva

- meddelanden och brev av olika slag
- berättelser, beskrivningar, sammanfattningar och kommentarer.

Efter eget val och uttrycksbehov kan de studerande även skriva

- dagboksanteckningar, insändare, annonser, dikter, noveller etc.

Under skrivarbetet skall de studerande få tillfälle att i samarbete med varandra och läraren

- analysera skrivuppgiften i fråga om ämne och syfte
- samla stoff och strukturera det
- inventera ordförråd och fraser
- skriva utkast och bearbeta materialet med tanke på innehåll, disposition och form; när det gäller formen bör generellt större vikt läggas vid syntax och meningsbyggnad än vid enskilda former.

Arbeta med litteratur

Litteraturläsning i svenska som andraspråk är ett medel att ge de studerande kunskap om svensk kultur och svenskt samhälle. Ett annat syfte är att träna läsförståelse och vidga ordförrådet.

Det förutsätts att detta huvudmoment integreras med övriga huvudmoment.

De studerande skall

- få kännedom om några välkända svenska författare och deras verk
- läsa berättelser, noveller, dikter och någon kortare roman.

De studerande skall också få tillfälle att reflektera över, diskutera och skriva om de lästa texterna.

GODKÄND

För betyget Godkänd i Svenska som andraspråk etapp 1 krävs att den studerande

- har ett sådant uttal och en sådan språkfärdighet att den muntliga kommunikationen fungerar
- kan samtala om och diskutera vardagliga, allmänna och aktuella ämnen
- kan följa och förstå huvudinnehållet i en muntlig framställning, t ex en debatt eller ett föredrag
- kan förstå huvudinnehållet i såväl en längre tidningsartikel som en litterär text
- har grundläggande kunskap om svenska språkets form och struktur
- kan efter förberedelse berätta om och kommentera egna upplevelser och erfarenheter, någon läst text etc
- kan skriva meddelanden, brev, berättelser och sammanfattningar samt i någon mån uttrycka idéer och åsikter; språkbehandlingen måste vara sådan att innebörden i det skrivna inte missförstås även om t ex formfel, ordföljdsfel och ordvalsfel kan förekomma
- har kännedom om några välkända svenska författare
- har läst några skönlitterära texter – noveller, dikter och någon roman
- har viss kännedom om svenska normer och värderingar samt om svensk kultur och svenskt samhälle
- kan skaffa sig information och kunskap genom ordböcker, uppslagsböcker och texter av olika slag
- har erfarenhet av att planera, genomföra och utvärdera sitt arbete.

Svenska som andraspråk etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 120

Kursplan

Kurskod: 6579002

MÅL Genom studierna skall de studerande vidareutveckla sin förmåga att använda språket som kommunikationsmedel i tal och skrift så att de kan aktivt delta och verka i svenskt samhällsliv.

De studerande skall få sådana färdigheter i språket och kunskaper om det svenska samhället och svensk kultur i ett interkulturellt perspektiv som de har glädje av och användning för vid studier i andra ämnen, vid fortsatt utbildning, i sitt arbete och på sin fritid.

Undervisningen skall utgå från de studerandes behov, erfarenheter och intressen. De studerande skall vidareutveckla sin förmåga att ta ansvar för planering och genomförande av sina studier och att använda de hjälpmedel som behövs för att lära sig språket. De studerande skall också kontinuerligt utvärdera sin egen inläring.

Genom studierna skall de studerande få förmåga och intresse att på egen hand och i kontakt med den omgivande svenska språkmiljön vidareutveckla sina språkfärdigheter.

Undervisningen syftar till att de studerande skall:

- kunna samtala om och diskutera aktuella frågor och sociala och kulturella företeelser med god språkbehandling
- kunna förstå innehållet i längre muntliga och skriftliga framställningar, exempelvis föredrag eller tidningsartiklar
- kunna tillgodogöra sig skönlitterära verk
- kunna skaffa sig fördjupad kunskap om svenska värderingar och referensramar genom läsning av sakprosa och skönlitteratur
- bli medvetna om hur kulturella särdrag påverkar kommunikationssituationer
- skaffa sig en fördjupad kunskap om svenska språkets struktur och förbättra sitt uttal

- kunna använda olika hjälpmedel och informationskällor
- kunna uppfatta och tolka språklig variation, dvs hur språket anpassas till situation och mottagare
- ha kännedom om och ha mött vanliga regionala varianter av det svenska språket
- kunna analysera en argumenterande framställning och själva ha förmåga att argumentera i tal och skrift med beaktande av saklighet och relevans
- kunna efter förberedelse uttrycka sig i tal och skrift med god språklig korrekthet och ha förmåga att strukturera sin framställning och variera sitt språk efter situation och mottagare
- kunna uttrycka känslor, värderingar och åsikter på ett nyanserat sätt
- ha fördjupad kunskap om hur framställningar i massmedier påverkar attityder och opinionsbildning
- ha en viss kunskap om svenska språkets utveckling historiskt
- ha översiktlig kunskap om några viktiga litterära epoker i västerlandets litteraturhistoria
- ha kännedom om några viktiga svenska författare från 1800-talets mitt och framåt.

HUVUDMOMENT Samtala och diskutera

De studerande skall i olika situationer, både informella och formella, samtala om och diskutera

- egna intressen och erfarenheter från vardags- och yrkesliv
- levnadsvillkor och samhällsförhållanden i Sverige och andra länder
- aktuella frågor och debattämnen
- tidningsartiklar, läst litteratur, radio- och TV-program, teater och film
- arbetsformer, planering och utvärdering.

De studerande skall arbeta med

- att vidareutveckla sin förmåga att förstå och uttrycka skilda språkliga funktioner
- att argumentera för och bemöta åsikter och värderingar
- att pröva sin språkförmåga i kontakt med den omgivande språkmiljön
- att förbättra sitt uttal både vad avser prosodi och enskilda ljud

- att analysera hur kulturella särdrag påverkar olika kommunikationssituationer.

Arbeta med att förstå talad och skriven svenska

De studerande skall arbeta med

- att lyssna på och förstå talad svenska i såväl informella som formella situationer
- tidningstexter, facktexter och lärobokstexter i olika ämnen
- litterära texter.

Det språkliga materialet skall belysa förhållandena i Sverige när det gäller

- värderingar, normer, kulturliv, sociala förhållanden, arbetsliv, utbildningssystem och lagstiftning
- historia, religion, geografi, natur och miljö.

De studerande skall lyssna eller läsa för att

- skaffa sig information
- få upplevelser och underhållning
- få idéer och argument
- förstå massmediernas roll i samhället
- öka sin förmåga att känna igen och förstå olika former och stilnivåer av talat och skrivet språk
- få förmåga att tillgodogöra sig större textmassor
- utvidga sitt ord- och frasförråd
- befästa och fördjupa sin kunskap om svenskans struktur – speciellt om ordbildning, tempus och bestämdhet och mer komplicerade konstruktioner när det gäller textordföljd och meningsbyggnad.

Formulera sig i förberett tal

De studerande skall tala förberett om olika ämnen som väljs efter intresse och uttrycka sig i form av

- berättelser och referat
- analyser, kommentarer och argumenterande framställningar.

De studerande skall utveckla sin förmåga att

- strukturera stoff
- anpassa en framställnings innehåll till situation och åhörare och presentera sitt material på ett ledigt sätt med hjälp av textstolpmanuskript och AV-hjälpmedel.

Formulera sig i skrift

De studerande skall skriva

- berättelser, beskrivningar, sammanfattningar, referat, kommentarer och analyser

- sammanställningar av uppgifter ur olika källor.

Efter eget val och uttrycksbehov kan de studerande även skriva

- dagboksanteckningar, insändare, annonser, dikter, dialoger, noveller etc.

Under skrivarbetet skall de studerande få tillfälle att i samarbete med varandra och läraren

- analysera skrivuppgiften i fråga om ämne, syfte, mottagare och stil
- samla stoff och strukturera det
- skriva utkast och bearbeta materialet med tanke på innehåll, disposition och form; när det gäller formen bör generellt större vikt läggas vid syntax och meningsbyggnad än vid enskilda former.

Arbeta med litteratur

Litteraturläsning i svenska som andraspråk är ett medel att ge deltagarna kunskap om svensk kultur och svenskt samhälle. Ett annat syfte är att träna läsförståelse och vidga ordförrådet. Läsningen bör koncentreras på modern svensk skönlitteratur.

Momentet skall dessutom ge deltagarna en översiktlig kunskap om den svenska och västerländska litteraturens utveckling, med syfte att deltagarna skall få en vidgad kunskap om och förståelse för det svenska kulturarvet.

Det förutsätts att detta huvudmoment integreras med övriga huvudmoment.

Deltagarna skall

- läsa ett urval svensk skönlitteratur från 1900-talet; i urvalet skall romaner, noveller, dikter och något drama ingå
- få en kort översiktlig bakgrund till den svenska och västerländska litteraturens utveckling omfattande några viktiga epoker, t ex antikens litteratur och mytologi, isländsk litteratur och nordisk mytologi, 1800-talets realism och naturalism
- få kännedom om några viktiga svenska författare från 1800-talets mitt och framåt.

Efter eget val kan deltagarna också läsa

- äldre litteratur – svensk eller utländsk
- modern utländsk litteratur.

Deltagarna skall få tillfälle att reflektera över, diskutera och skriva om de lästa texterna. Det är viktigt att den beläsenhet många deltagare har från sina hemländer tas till vara i undervisningen.

Tyska etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 180

Kursplan

Kurskod: 6680002

MÅL Genom studierna skall kursdeltagarna tillägna sig en sådan språkförmåga att de kan, vill och vågar använda tyska i vardagliga situationer i kontakter med tysktalande människor i Sverige och utomlands.

Undervisningen skall anpassas till kursdeltagarnas uttrycksbehov, erfarenheter och intressen och leda till att de förvärvar sådana kunskaper och färdigheter som de har glädje och nytta av i sitt arbete, vid fortsatta studier och på sin fritid.

Studierna skall inriktas mot att kursdeltagarna får kunskap om och förståelse för tyskspråkiga kulturer och miljöer.

Genom studierna skall kursdeltagarna få inspiration och intresse att på egen hand utveckla sina färdigheter i tyska och sina kunskaper om tyskspråkiga länder.

Undervisningen skall medverka till att deltagarna stärker sitt självförtroende. De skall få tillfälle och uppmuntran att ta ansvar för sitt arbetssätt och sin inläring.

Undervisningen skall bidra till att kursdeltagarna blir medvetna om olika inlärningsstrategier och vikten av att utvärdera sin egen inläring. De skall lära sig använda de hjälpmedel de behöver för att arbeta alltmer självständigt.

Kursdeltagarna skall

- kunna inleda och föra samtal vidare, fråga om och begära förtydliganden
- kunna ge och begära information och delta i samtal om vardagliga förhållanden
- kunna uttrycka känslor och åsikter
- kunna förstå huvudinnehållet i sammanhängande tal, tex en nyhetsuppläsning i TV eller ett kortare anförande om ett bekant ämne
- kunna uppfatta det väsentliga i exempelvis ett vardags-samtal eller en intervju kring en bekant fråga

- kunna förstå enkla autentiska texter, t ex en kort tidningsartikel om ett känt ämne, och med hjälpmedel förstå även svårare texter inom det egna intresseområdet
- kunna efter förberedelse kortfattat och på begriplig tyska berätta om t ex något planerat, något upplevt, läst eller hört
- kunna berätta skriftligt om egna förhållanden samt formulera enkla brev och meddelanden
- kunna använda handböcker som lexikon och grammatik.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få möjlighet att tillämpa, bredda och specialisera sina språkkunskaper utifrån sina individuella behov och intressen. De kan välja såväl fortsatt arbete med genomgångna moment som andra uppgifter.

Deltagarna kan exempelvis prioritera arbete med att uttrycka sig muntligt på språket, förstå olika slags talad och skriven tyska eller utveckla sin skrivförmåga.

HUVUDMOMENT Samtala

Deltagarna skall i olika situationer samtala om

- sin egen situation, intressen, egna erfarenheter och planer
- vardag och arbete, familj, boende, natur och miljö
- fritid och nöjen
- personer, föremål och platser
- väder och klimat
- olika företeelser i det egna landet
- förhållanden som bygger på viss kunskap om tyskspråkiga länder.

Deltagarna skall arbeta med

- att påkalla uppmärksamhet, inleda och avsluta samtal
- att använda hälsnings- och andra artighetsfraser, fråga om och be om förtydliganden
- att ge och uppfatta information, t ex vägbeskrivningar och uppgifter om kommunikationsmedel
- att be om råd och ställa frågor om förhållanden i andra länder
- att acceptera respektive avslå förslag, t ex inbjudningar
- att ge olika uttryck för känslor, t ex förtjusning och missnöje
- att med språkligt enkla medel framföra egna åsikter och bemöta andras.

Deltagarna skall arbeta med det språk som behövs bl a på restaurang, kafé, post och andra serviceinrättningar; för inköp och läkarbesök.

Arbeta med att förstå talad och skriven tyska

Deltagarna skall arbeta med att förstå

- talad tyska, även lätt regionalt färgad
- för studiet anpassade video-, radio- och TV-program, text enkla samtal, intervjuer och instruktioner
- lärarens och de andra deltagarnas berättelser och kommentarer.

Deltagarna skall också få tillfälle att lyssna på något svårare autentiska samtal och därvid kunna uppfatta viss avgränsad information.

Deltagarna skall arbeta med att förstå olika slags texter, text

- meddelanden
- broschyrer, tidtabeller och reklam
- annonser och enkla tidningstexter
- lättare litterära texter.

Deltagarna skall också läsa något svårare texter för att ta ut viss information genom att text översiktsläsa eller lokaliseringsläsa.

Deltagarna skall arbeta med material som förmedlar intryck från olika tyskspråkiga områden och från skiftande sociala och kulturella sammanhang. De skall exempelvis skaffa sig kännedom om

- vardags- och familjeliv
- mat, måltider, seder och bruk
- geografi och natur
- massmedia och utbildning
- politiska och kulturella förhållanden.

Deltagarna skall lyssna och läsa för att

- skaffa sig information och kunskap
- få nya upplevelser
- få underhållning och nöje
- grundlägga god intonation och gott uttal
- uppleva språket i funktion och bli uppmärksamma på ordförråd, satsbyggnad och grammatik
- få inspiration och lära sig mer om tyskspråkiga länder, text följa aktuella händelser genom svenska nyhetsmedia.

Formulera sig i sammanhängande tal

Deltagarna skall tala förberett om något som de själva känner väl till och är engagerade i. De kan välja att berätta om

- något de läst, hört, upplevt eller planerar
- intressen och hobbies
- personer
- resor och platser.

Deltagarna skall uttrycka sig i sammanhängande tal för att

- arbeta bort rädsla för att göra fel och staka sig när de talar inför flera människor
- få elementär träning i att strukturera ett mindre stoff.

Talsituationerna bör väljas så att deltagaren talar inför en mindre grupp.

Formulera sig i sammanhängande skrift

Deltagarna skall skriva

- korta meddelanden av olika slag
- enkla brev
- korta berättelser, text om en hobby eller något annat som särskilt intresserar dem.

Efter eget val och uttrycksbehov kan deltagarna även arbeta med mer kreativ skrivning såsom dialoger och dikter.

Under skrivarbetet skall deltagarna i samarbete med varandra och läraren

- inventera ordförråd och fraser
- skriva utkast och bearbeta materialet.

Tyska etapp 3

Timplan

Högsta antal lektioner: 90

Kursplan

Kurskod: 6680003

MÅL Genom studierna skall kursdeltagarna vidareutveckla sin språkförmåga så att de kan, vill och vågar använda tyska i olika situationer i kontakter med tysktalande människor i Sverige och utomlands.

Undervisningen skall anpassas till kursdeltagarnas uttrycksbehov, erfarenheter och intressen och leda till att deltagarna utvecklar sin förmåga att använda språket som kommunikationsmedel i tal och skrift.

Deltagarna skall förvärva sådana kunskaper och färdigheter som de har glädje och nytta av i sitt arbete, för fortsatta studier och på sin fritid.

Studierna skall inriktas mot att kursdeltagarna får ökad kunskap om och förståelse för tyskspråkiga kulturer och miljöer.

Genom studierna skall kursdeltagarna få inspiration och intresse att på egen hand vidareutveckla sina språkkunskaper och sina kunskaper om tyskspråkiga länder.

Undervisningen skall medverka till att deltagarna stärker sitt självförtroende. De skall bli alltmer självständiga i sitt ansvarstagande för planering och genomförande av studierna, dvs utveckla sin autonomi.

Genom studierna skall kursdeltagarna vidareutveckla sina inlärningsstrategier och bli förtrogna med de hjälpmedel som behövs för att lära sig tyska.

Undervisningen skall leda till att kursdeltagarna får förmåga att utvärdera sig egen inläring.

Kursdeltagarna skall

- kunna ge och begära information och delta i samtal och enkla diskussioner som gäller t ex vardagliga förhållanden, familjeliv, intressen och yrkesliv
- kunna delta i en enkel diskussion om aktuella frågor i Sverige och tyskspråkiga länder samt klara av telefonsamtal

- kunna uttrycka känslor, åsikter och värderingar med viss nyansering
- kunna förstå det väsentliga i sammanhängande tal, t ex en guidning eller en framställning inom det egna intresseområdet
- kunna uppfatta det som sägs i t ex ett vardagssamtal eller en intervju
- kunna förstå skriftliga framställningar, t ex en bruksanvisning, en tidningsartikel eller en inte alltför svår novell
- med hjälp av handböcker kunna ta del av mer komplicerad text, t ex en facktext eller en recension
- kunna efter förberedelse ge en kort sammanhängande muntlig redogörelse inom det egna intresseområdet på så god tyska att innehållet lätt kan förstås
- kunna efter förberedelse skriftligt berätta om egna upplevelser eller om innehållet i en tidningsartikel, ett radio- eller TV-program inom det egna intresseområdet
- kunna med hjälpmedel i stort sett korrekt skriva t ex ett privatbrev eller en förfrågan
- kunna arbeta självständigt med olika slags handböcker som lexikon, uppslagsverk, brevställare och grammatik.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få möjlighet att tillämpa, bredda och specialisera sina språkkunskaper utifrån sina individuella behov och intressen. De kan välja såväl fortsatt arbete med genomgångna moment som andra uppgifter.

Deltagarna kan exempelvis prioritera arbete med att uttrycka sig muntligt på språket, förstå olika slags talad och skriven tyska eller utveckla sin skrivförmåga.

HUVUDMOMENT Samtala och diskutera

Deltagarna skall i olika situationer samtala om och diskutera

- vardagliga ämnen
- egna erfarenheter, intressen och planer
- personer, föremål och platser
- levnadsförhållanden i Sverige
- förhållanden som bygger på kunskap om tyskspråkiga länder, t ex politik och kultur
- aktuella händelser och frågor
- tidningsartiklar, TV-program, musik och film.

Deltagarna skall arbeta med att

- ta kontakt på olika sätt
- ge och ta emot information
- klara av telefonsamtal
- framföra och bemöta klagomål
- framföra, acceptera respektive avslå exempelvis förslag och inbjudningar
- uttrycka känslor och åsikter
- variera sitt uttryckssätt.

Arbeta med att förstå talad och skriven tyska

Deltagarna skall arbeta med att förstå

- samtal i vardagliga situationer
- intervjuer
- instruktioner.

Deltagarna skall också få tillfälle att arbeta med autentiska radio- och TV-program och därvid kunna uppfatta viss information.

Deltagarna skall arbeta med att förstå olika slags texter, t ex

- meddelanden och brev
- enklare tidningsartiklar och facktexter
- lättare litterära texter.

Deltagarna skall också läsa svårare texter för att ta ut viss information.

Deltagarna skall arbeta med material som förmedlar intryck från olika tyskspråkiga områden och från skiftande sociala och kulturella sammanhang. De skall exempelvis skaffa sig kännedom om

- familjeliv, boende, mat, rekreation
- geografi, natur och miljö
- arbetsliv
- sociala förhållanden
- utbildningssystem
- religion
- politik
- kulturliv
- regler för informell och formell samvaro.

Deltagarna skall lyssna och läsa för att

- skaffa sig information och kunskap
- få nya upplevelser
- få underhållning och nöje
- förbättra sin intonation och sitt uttal
- utvidga sitt ord- och frasförråd
- bli alltmer medvetna om språkliga variationer
- få lust och inspiration att på egen hand informera sig om tyskspråkiga länder.

Formulera sig i sammanhängande tal

Deltagarna skall tala förberett om något som de själva valt. De kan berätta om

- något de läst, hört, upplevt eller planerar
- intressen och hobbies
- personer
- arbetsplatser
- länder, städer och orter.

Deltagarna skall uttrycka sig i sammanhängande tal för att

- vänja sig vid att tala tyska inför flera människor
- få träning i att strukturera ett stoff
- använda ord, fraser och grammatiska konstruktioner som de ännu inte behärskar spontant.

Talsituationerna bör väljas så att deltagaren talar inför en mindre grupp.

Formulera sig i sammanhängande skrift

Deltagarna skall skriva

- meddelanden och brev av olika slag
- berättelser
- sammanfattningar och kommentarer.

Efter eget val och uttrycksbehov kan deltagarna även skriva

- dialoger
- dagboksanteckningar
- insändare
- annonser
- dikter.

Under skrivarbetet skall deltagarna i samarbete med läraren och varandra få tillfälle att

- samla stoff och strukturera det
- skriva utkast och bearbeta materialet.

Tyska etapp 4

Timplan

Högsta antal lektioner: 90

Kursplan

Kurskod: 6680004

MÅL Undervisningen skall anpassas till kursdeltagarnas uttrycksbehov, erfarenheter och intressen och leda till att deltagarna tillägnar sig god förmåga att använda språket som kommunikationsmedel i tal och skrift.

Deltagarna skall befästa och utvidga kunskaper och färdigheter som de har glädje och nytta av i sitt arbete, för fortsatta studier och på sin fritid.

Kursdeltagarna skall öka sina kunskaper om tyskspråkiga länder, kulturer och miljöer och därigenom få inspiration och intresse att på egen hand vidareutveckla sina språkkunskaper.

Undervisningen skall medverka till att deltagarna stärker sitt självförtroende. Kursdeltagarna skall vidareutveckla sin autonomi, så att de kan och vill ta ansvar för sin inläring.

Genom studierna skall kursdeltagarna lära sig behärska de inlärningsstrategier och utnyttja de hjälpmedel de behöver för att på egen hand kunna arbeta vidare med språket.

Undervisningen skall leda till att kursdeltagarna kan utvärdera sin egen inläring och planera sitt fortsatta arbete.

Kursdeltagarna skall

- kunna ge och begära information och delta i samtal och diskussioner både i privat- och yrkesliv samt telefonera
- kunna samtala om och diskutera aktuella frågor, t ex sociala och kulturella företeelser, och därvid förstå och bemöta argument
- kunna uttrycka känslor, åsikter och värderingar på ett nyanserat sätt
- kunna förstå huvudinnehållet i sammanhängande tal och skrift, t ex en nyhetssändning, ett föredrag, en tidningsartikel, en teknisk beskrivning, en novell
- kunna följa och förstå t ex en TV-intervju eller en filmdialog

- kunna efter förberedelse uttrycka sig i sammanhängande tal och skrift på god tyska inom sitt erfarenhets-, intresse- eller yrkesområde
- kunna efter förberedelse muntligt och skriftligt kommentera och med egna ord sammanfatta en tidningsartikel, en roman, en facktext, ett radio- eller TV-program
- kunna uppfatta och tolka språklig variation i tal och skrift och i någon mån kunna anpassa sitt språk till situation och mottagare
- ha god kännedom om olika handböcker i tyska och kunna använda dem.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få möjlighet att bredda och specialisera sina språkkunskaper utifrån sina individuella behov och intressen. De kan bl a utveckla färdigheter som de behöver för att använda språket i yrkessammanhang.

HUVUDMOMENT Samtala och diskutera

Deltagarna skall i olika situationer, både informella och formella, samtala om och diskutera

- egna erfarenheter och intressen
- yrkesförhållanden
- personer, föremål och platser
- levnadsvillkor och samhällsförhållanden i Sverige och andra länder
- aktuella frågor och debattämnen
- tidningsartiklar, böcker, musik, filmer och TV-program.

Deltagarna skall arbeta med

- hur man påverkar innehållet i ett samtal, tar ordet, gör ett inlägg och lämnar över ordet
- att uttrycka åsikter, känslor och värderingar.

Arbeta med att förstå talad och skriven tyska

Deltagarna skall arbeta med att förstå

- samtal i såväl informella som formella situationer
- intervjuer
- detaljerade instruktioner
- nyhetsuppläsningar
- TV-program
- meddelanden och brev av olika slag
- tidningstexter
- facklitteratur
- litterära texter.

Deltagarna skall också få tillfälle att lyssna på inspelningar och läsa texter som behandlar deras egna yrkes- och intresseområden.

Deltagarna skall arbeta med material som förmedlar intryck från olika tyskspråkiga områden och från skiftande sociala och kulturella sammanhang. De skall exempelvis skaffa sig kännedom om

- familjeliv, boende, mat, rekreation
- geografi, natur och miljö
- arbetsliv
- sociala förhållanden
- utbildningssystem
- religion
- politik
- samhällsförändringar
- kulturliv
- värderingar
- regler för informell och formell samvaro
- kroppsspråk.

Deltagarna skall lyssna och läsa för att

- skaffa sig information och kunskap
- få nya upplevelser
- få underhållning och nöje
- förbättra sin intonation och sitt uttal
- utvidga sitt ord- och frasförråd
- få nya idéer och argument
- bli medvetna om språkliga variationer och om hur syfte mottagare och situation påverkar innehåll och form.

Formulera sig i sammanhängande tal

Deltagarna skall tala förberett om förhållanden som de känner väl till och är engagerade i. De skall välja ämne efter intresse och erfarenheter och kan tex uttrycka sig i form av

- berättelser och referat
- kommentarer och argumenterande framställningar
- redogörelser med anknytning till deras egna yrkes- och intresseområden.

Deltagarna skall uttrycka sig i sammanhängande tal för att utveckla sin förmåga att

- tala tyska inför flera människor
- strukturera stoff
- anpassa en framställnings innehåll och språk till situation och åhörare.

Talsituationerna bör till en början väljas så att deltagaren talar inför en mindre grupp.

Formulera sig i sammanhängande skrift

Deltagarna skall skriva

- meddelanden och brev av olika slag
- berättelser
- instruktioner
- sammanfattningar, kommentarer och analyser.

Efter eget val och uttrycksbehov kan deltagarna även skriva

- dialoger
- dagboksanteckningar
- insändare
- annonser
- tidningsnotiser
- broschyrer
- dikter.

Under skrivarbetet skall deltagarna i samarbete med läraren och varandra

- analysera skrivuppgiften i fråga om ämne, syfte, mottagare och stil
- samla stoff och strukturera det
- skriva utkast och bearbeta materialet.

Humanistisk– samhällsvetenskapliga ämnen

Filosofi

Timplan

Högsta antal lektioner: 45

Kursplan

Kurskod: 0124002

MÅL Genom studierna i filosofi skall kursdeltagarna utveckla förmågan att resonera självständigt, kritiskt och konstruktivt.

Undervisningen skall främja en undersökande inställning till kunskaper och information och så långt som möjligt anknyta till de studerandes tankevärld och till väsentliga problem i nutiden.

Deltagarna skall få inblick i vetenskapliga tänkesätt och orientera sig om klassiska och nutida försök att ställa och lösa kunskaps-, verklighets- och värdeproblem.

Deltagarna bör få kännedom om mångsidigheten i modern filosofi och om filosofins samband med historiska, kulturella och politiska förhållanden. Likaså bör deltagarna få insikt i filosofins allmängiltiga karaktär och relevans för aktuella problem vad gäller såväl individ som samhälle.

HUVUDMOMENT Undervisningen skall organiseras så att deltagarna får använda olika arbetsformer och utveckla ett aktivt kunskapssökande. Samverkan och jämförelse med andra ämnen skall eftersträvas liksom samarbete mellan deltagarna.

Klassiska filosofiska problem

Kortfattad filosofi- och idéhistorisk orientering

Kunskapsteoretiska frågeställningar och försök till kunskapsteoretiska problemlösningar

Några olika slags verklighetsuppfattningar

Några klassiska problemområden såsom metafysik, den ontologiska frågan, planmässighet i universum, identitetsproblemet, ekologisk filosofi.

Moderna filosofiska riktningar och problem

Några nutida riktningar inom filosofin och deras betydelse för aktuell samhällsdebatt. Följande riktningar kan behandlas

- existentialism
- marxism
- analytisk filosofi
- strukturalism
- kristen filosofi, t ex nythomism.

Språkfilosofi

Semantiska grundbegrepp och problem

Språkfilosofiska frågor och riktningar såsom analytisk språkfilosofi, strukturalism, fenomenologi och hermeneutik

Argumentationsanalys.

Logik och vetenskapsteori

Logiska slutledningar. Induktion och deduktion

Begreppsbildning och definitionslära

Hypotesbildning, hypotesprövning, krav på hypoteser

Olika slag av vetenskaper, skillnader och likheter

De viktigaste vetenskapsfilosofiska traditionerna i positivismen, hermeneutiken och marxismen.

Värdefilosofi

Olika slag av normativ etik

Deskriptiv etik

Metaetiska teorier

Individaletiska och socialetiska problem såsom abort, eutanasi, vapenvägran, dataetik.

Historia etapp 1

Timplan

Högsta antal lektioner: 60

Kursplan

Kurskod: 0230001

MÅL Studierna skall utgå från kursdeltagarnas tidigare erfarenheter och kunskaper och medverka till att öka deras historiska intresse.

Genom studierna skall deltagarna få insikt i gångna tiders levnadsförhållanden för olika grupper av människor och därigenom en fördjupad omvärldsuppfattning. Undervisningen skall därför främst inriktas mot händelser och företeelser som är av betydelse för vår tids förhållanden och leda till att deltagarna tillägnar sig förmåga att se historiska sammanhang och göra jämförelser i tid och rum.

Deltagarna skall genom studier av kampen för och emot det demokratiska statsskicket under dess framväxt i olika länder öka sin insikt om vikten av att ta ställning och bli medvetna om sina möjligheter att påverka samhällets utveckling.

Kursdeltagarna skall

- utveckla sin förmåga att förstå den historiska bakgrunden till sin egen situation och sitt samhälle
- utveckla sin förmåga att se orsaker till konflikter och förändringar ur skilda perspektiv
- förvärva förmåga att urskilja verkningar av historiens händelser för olika grupper
- tillägna sig en vidgad historisk referensram med viss tyngdpunkt på den egna ortens och Sveriges historia samt på de senaste tvåhundra åren
- tillägna sig viss färdighet att söka, kritiskt granska och jämföra fakta ur olika slag av historiska framställningar.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagaren få möjlighet att bredda och förstärka sina kunskaper och färdigheter i historia inom fritt valda områden.

HUVUDMOMENT **Introduktion**

Varför läser vi historia?

Kan vi få sann kunskap om det förflutna?

Historiens indelning i perioder och epoker.

Forntid

Växelspelet människa — natur

Levnadsförhållanden och socialt liv för olika grupper i skilda samhällen

Antikens styrelseformer och kultur

Kolonisation och folkvandringar.

Från medeltid till upplysningstid

Stad och landsbygd — ett näringsliv i förvandling med särskild tyngdpunkt på Sverige. Levnadsförhållanden för olika grupper i samhället

Feodalsamhället och dess uppkomst

Maktkamp inom och mellan stater. Europeisk expansion

Upplysningstiden — förnuftstro och frigörelse.

Agrarsamhället blir industrisamhälle

Förändringar inom jordbruk och hantverk. Ett förändrat förhållande till naturen

Industrialiseringen och dess konsekvenser för olika grupper i samhället och för familjen — nya samhällsgrupper och nya idéer växer fram

Maktförskjutningar genom revolutioner och/eller reformer inom stater — deras orsaker och påverkan på människors dagliga liv

Maktförskjutningar mellan stater. Imperialismen.

Världskrigens och supermakternas århundrade

Teknisk, ekonomisk och industriell utveckling — konsekvenser för människa, samhälle och natur

De båda världskrigen

Ekonomiska kriser — politiska polariseringar. Totalitära stater

Utvecklingen av den västerländska demokratin

Makt — maktlöshet i förhållandet stat, organisation, individ
Internationella kriser och fredssträvanden.

GODKÄND

För betyget Godkänd i Historia etapp 1 krävs att den studerande

- har tillägnat sig viss förmåga att ur olika perspektiv se orsaker till historiska händelser och redovisa deras verkningar för enskilda, grupper av människor och stater
- kan använda sina kunskaper i historia i diskussioner om vår tid
- har kännedom om några viktiga utvecklingslinjer i Sveriges historia
- kan ge exempel på viktiga företeelser i Europas historia som har betydelse för vår tid
- har tillägnat sig någon förmåga att kritiskt granska och värdera information i historiska framställningar.

Historia etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 60

Kursplan

Kurskod: 0230002

MÅL Studierna skall bygga på kursdeltagarnas tidigare erfarenheter och kunskaper och medverka till att öka deras historiska intresse.

Genom studierna skall deltagarna få insikt i gångna tiders levnadsförhållanden för olika grupper av människor och därigenom en fördjupad omvärldsuppfattning. Undervisningen skall därför främst inriktas mot händelser och företeelser som är av betydelse för förståelsen av vår tids förhållanden och leda till att deltagarna utvecklar sin förmåga att se historiska sammanhang och göra jämförelser i tid och rum.

Kursdeltagarna skall inhämta sådana kunskaper och färdigheter som bidrar till att de aktivt kan påverka samhällets utveckling och möta förändringar.

Kursdeltagarna skall

- utveckla sin förmåga att analysera den historiska bakgrunden till sin egen situation och sitt samhälle
- förbättra sin förmåga att förklara konflikter och förändringar ur skilda perspektiv
- utveckla sin förmåga att urskilja verkningar av historiens händelser för olika grupper
- tillägna sig en vidgad historisk referensram med viss tyngdpunkt på den ekonomiska utvecklingen i Europa de senaste tvåhundra åren
- öka sin färdighet i att söka, kritiskt granska och jämföra fakta ur olika slag av historiska källor.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagaren få möjlighet att bredda och förstärka sina kunskaper och färdigheter i historia inom fritt valda områden.

HUVUDMOMENT **Introduktion**

Historielöshet eller historiemedvetande?
Historiens drivkrafter ur olika perspektiv
Olika sätt att epokindela historien
Källor och källproblem.

Forntid

Slavsamhället — dess uppkomst och produktionsförhållanden
Samhällsförändringar
Kamp om handel och handelsvägar
Kulturformer.

Från medeltid till upplysningstid

Feodalsamhället — uppbyggnad, inre motsättningar och produktionsförhållanden
Ekonomisk utveckling och stagnation i det medeltida samhället
Renässansen — en ekonomisk och kulturell brytningstid
Nationalstater eller fortsatt feodal splittring
Kolonialväldenas framväxt — drivkrafter och konsekvenser
Nyskapande och nytänkande inom ekonomi, teknik, vetenskap och filosofi.

Agrarsamhället blir industrisamhälle

Samhällsförändringar i 1700- och 1800-talets Europa — våldsam omvälvning eller fredlig omdaning
Befolkningsutveckling, emigration, industrialisering och urbanisering. Nya samhällsklasser uppstår
Nya ideologier — praktisk politik
Kolonialism blir imperialism
Nationalism och dess konsekvenser.

Världskrigens och supermakternas århundrade

Fortsatt industrialisering — förbättrad levnadsstandard och försämrad miljö
Världskrigens tid
Demokratiska och totalitära lösningar under tider av ekonomisk framgång och kris
Motsättningar i samhället — kamp eller samförstånd
De koloniserade folkens kamp för frigörelse från yttre och inre förtryckare
Kallt krig och väpnad fred
Människan i en tid av masskommunikation och internationalisering.

Historia etapp 3

Timplan

Högsta antal lektioner: 45

Kursplan

Kurskod: 0230003

MÅL Studierna skall bygga på kursdeltagarnas tidigare erfarenheter och kunskaper och medverka till att deltagarna får ett ökat historiskt intresse och fördjupad förståelse för mångfalden i de historiska sammanhangen.

Studierna skall främst inriktas mot händelser och företeelser som är av betydelse för förståelsen av vår tids förhållanden och leda till att deltagarna utvecklar sin förmåga att göra jämförelser i tid och rum. Kursdeltagarna skall inhämta sådana kunskaper och färdigheter som bidrar till att de aktivt kan påverka samhällets utveckling och möta förändringar.

Kursdeltagarna skall

- förvärva viss förmåga att beskriva och analysera historiska skeenden ur skilda aspekter och med hjälp av olika teorier och modeller
- tillägna sig en vidgad idé- och kulturhistorisk referensram med viss tyngdpunkt på de senaste tvåhundra åren och ur ett globalt perspektiv
- utveckla sin färdighet i att söka, kritiskt granska och jämföra fakta ur olika slag av historiska källor.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få möjlighet att bredda och förstärka sina kunskaper och färdigheter i historia inom fritt valda områden och med utgångspunkt i problem de själva formulerar.

HUVUDMOMENT **Introduktion**

Olika historieuppfattningar

Historieskrivningens syften

Historia som ett redskap att förändra världen.

Idéer kring förhållandet individ—stat

Idéerna som produkter av sin tid; deras följder och fortlevnad

Exempel från forntid till nutid.

Olika kulturer – tradition och förnyelse

Kultur och kulturförändringar – olika drivkrafter

Kulturell mångfald – geografiska och sociala skillnader

Kvinnors kultur

Exempel från Europa och någon utomeuropeisk kultur från forntid till nutid.

Psykologi etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 50

Kursplan

Kurskod: 0550002

MÅL Genom studierna i psykologi skall kursdeltagarna få kunskap om människors utveckling och beteenden, om arvets, miljöns och gruppens inverkan på människan och mänskliga reaktioner. Undervisningen skall ge en nyanserad bild av människan som individ och samhällsmedlem och skapa förståelse för olika former av beteenden. Den skall också ge en orientering om hur psykologin tillämpas inom olika samhällsområden.

Undervisningen skall utgå från empiriska fakta, bygga på systematiska och objektiva undersökningar och uppmuntra en ifrågasättande attityd.

Fördjupningsdelen skall ge deltagarna möjlighet till ytterligare fördjupning, breddning och specialisering i anslutning till deras yrkes- eller intresseområde.

HUVUDMOMENT Undervisningen skall organiseras så att deltagarna får använda olika arbetsformer och utveckla ett aktivt kunskapssökande. Samarbete mellan deltagarna skall eftersträvas och där så är möjligt samverka med andra ämnen.

Inläring och studieteknik

Vad inläring innebär. Några olika inläringsteorier såsom klassisk och instrumentell betingning. Effektläring

Inlärningsförloppet, minne och glömska. Olika inlärningsmetoder för studieteknik.

Varseblivning

Innebörden av begreppen perception och perceptuell strukturering

Det sk aktiveringssystemets (RAS) roll vid perception

Hur erfarenheter, attityder, behov etc påverkar perceptionen.

Analys av tillförlitligheten i våra upplevelser. Vanliga felkällor vid iakttagelser och bedömningar

Trafikpsykologi

Självuppfyllande profetia.

Individ och grupp

Olika slag av grupper

Gruppens inverkan på individens perception

Grupptillhörighetens betydelse för uppkomsten av normer och värderingar

Kontroll och konfirmitet. Ledarskap

Roll och status. Individens olika roller i olika sammanhang.

Könsroller. Rollkonflikter

Olika förklaringar till varför konflikter uppstår mellan grupper och mellan individ och grupp. Sociala relationer på arbetsplatsen

Attityder. Fördomar. Reklam och propaganda.

Behov, motiv, känslor

Medfödda och förvärvade behov. Den s k behovstrappan

Betingning av känsloreaktioner

Sambandet mellan fysiologi och psykologi. Känslor- och behovsupplevelsernas kroppsliga grund. Stress

Frustrering och konflikt. Reaktionen på frustrering. Försvarsmekanismer. Neurotiska reaktioner

Psykiska störningar och sjukdomstillstånd. Orsaksbakgrund och olika behandlingsmetoder. Alkoholism och narkomani

Sexuella störningar.

Människans utveckling

Innebörden av begreppet utveckling. Utveckling som samspel mellan biologiskt betingad mognad och inläring. Utveckling under olika åldersstadier från barndom till ålderdom

Allmängiltiga utvecklingsprinciper. Betydelsen av tidigt förvärvat s k grundtrygghet

Orsak till psykisk utvecklingsstörning

Några anpassningssituationer vid olika åldrar.

Människors olikheter

Skillnader mellan olika grupper och individer. Arvets och miljöns betydelse

Olika sätt att definiera begreppet intelligens. Skillnader mellan typologiska personlighetsbeskrivningar och beskrivningar med hjälp av ett antal normalfördelade variabler

Mätinstrument i psykologin, tex intervju, observationsmetoder, frågeformulär

För- och nackdelar med test och betyg som urvalsinstrument.

Psykologi etapp 3

Timplan

Högsta antal lektioner: 45

Kursplan

Kurskod: 0550003

MÅL Undervisningen skall utgå från kursdeltagarnas förutsättningar, behov och intressen. Den skall bygga på, fördjupa och utvidga de kunskaper i ämnet som deltagarna skaffat sig genom tidigare studier eller på annat sätt. Genom undervisningen skall kursdeltagarna

- få ökad självkännetdom och förståelse för egna och andras behov, reaktioner och svårigheter
- skaffa sig fördjupade kunskaper om människors utveckling och beteenden och om utvecklingsstörningar av olika slag
- få kännedom om olika slags perceptionsstörningar
- få ökad kännedom om behov, motiv och känslor samt om konflikter som kan leda till psykiska störningar
- få insikt i och förståelse för samspelet i grupper av olika slag samt utveckla sin förmåga till samarbete.

Fördjupningsdelen skall ge deltagarna möjlighet till ytterligare fördjupning, breddning och specialisering i anslutning till deras yrkes- eller intresseområde.

HUVUDMOMENT Undervisningen skall organiseras så att deltagarna får använda olika arbetsformer och utveckla ett aktivt kunskapssökande och ett kritiskt tänkande. För kursdeltagare med inriktning mot barnomsorg och/eller vård skall särskild vikt läggas vid samspelet mellan vårdpersonal, patienter, anhöriga och vårdinstitutioner samt mellan personal inom barnomsorgen, barn och föräldrar.

Varseblivning

Perceptionen vid handikapp av olika slag, t ex nedsatt syn och hörsel

Perceptionsstörningar: behandling och prognos.

Individ och grupp

Människosyn. Livsåskådningsfrågor
Gruppdynamik
Grupprocesser — samspelsprocesser
Gruppsytryck och attitydpåverkan
Konfliktlösningar
Roller och status på arbetsplatsen
Olika typer av arbetsledning.

Behov, motiv, känslor

Stress och stressreaktioner. Missbruk
Orsaker till psykiska störningar, olika behandlingsmetoder
och prognos
Neuroser
Funktionella och organiska psykoser.

Människans utveckling

Den kognitiva utvecklingen
Den psykosexuella och den socialpsykologiska utvecklingen
”De åtta åldrarna”. Vårdsituationer vid olika åldrar. Kris och
utveckling
Behandling och prognos vid psykisk utvecklingsstörning.

Vård — barnomsorg

Relationer patient-vårdpersonal-anhöriga
Relationer barn-föräldrar-personal
Barn och vuxna på sjukhus/institution. Hospitalism. Deprivation
Handikapp — barn och vuxna med särskilda behov
Döden och bearbetning av dödsrädsla
Barns och vuxnas sorgearbete.

Religionskunskap etapp 1

Timplan

Högsta antal lektioner: 60

Kursplan

Kurskod: 0670001

MÅL Genom studierna i religionskunskap skall kursdeltagarna få hjälp att bearbeta de egna frågorna inför livet och tillvaron.

Studierna skall ge kunskap såväl om den kristna traditionen som om andra religiösa och icke religiösa livsåskådningar. Deltagarna skall också få en orientering om nutida religiöst liv i skilda delar av världen.

Undervisningen skall vara saklig och allsidig och syfta till att skapa förståelse för den egna kulturella situationen och för andra människors livsåskådning och kultur.

Undervisningen skall stimulera till engagemang i livsåskådningsfrågor. Kursdeltagarnas egna frågor och erfarenheter skall därför vara en utgångspunkt för studierna. Inte minst viktig är den kunskapsresurs som deltagare från andra kulturer utgör.

Genom undervisningen skall deltagarna utveckla sin förmåga att läsa, söka och värdera information och formulera sina tankar i tal och skrift.

HUVUDMOMENT Undervisningen skall organiseras så att deltagarna får använda olika arbetsformer och utveckla ett aktivt kunskaps sökande.

Samarbete mellan deltagarna skall eftersträvas liksom samverkan med andra ämnen.

Inom ramen för fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få tillfälle att skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen och behov.

Människan och hennes livsåskådning

Hur människan formar sina attityder till livsfrågorna

Innebörden av begrepp som livsåskådning och religion

Betydelsen av en livsåskådning för den enskilda människan

Livssynens grund i olika kulturella, sociala och psykologiska betingelser.

Kristendomen

Bibeln och dess tillkomsthistoria

Reformationen och 1800-talets väckelserörelser

Samfundskunskap

Kristendomens nutidssituation.

Icke kristna religioner

Judendomen, islam, hinduism, buddism, de skriftlösa folkens religioner:

- grundläggande fakta om de olika religionerna, deras utbredning och uttrycksformer
- religionernas roll i dagens samhälle.

GODKÄND

För betyget Godkänd i Religionskunskap etapp 1 krävs att den studerande

- kan klargöra innebörden av begreppen livsåskådning och religion
- känner till grundfakta om Bibelns uppbyggnad och innehåll
- har kunskaper om de väsentliga skillnaderna mellan de stora kristna kyrkorna
- känner till grundfakta om de större icke kristna religionerna
- kan använda sina kunskaper, t ex i diskussioner, vid grupparbeten, studiebesök och andra arbetsformer
- har tillägnat sig någon förmåga att i olika medier söka information och värdera den.

Religionskunskap etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 45

Kursplan

Kurskod: 0670002

MÅL Genom studierna i religionskunskap skall kursdeltagarna få hjälp att bearbeta de egna frågorna inför livet och tillvaron.

Studierna skall ge kunskap om grundtankar inom såväl den kristna tron som andra religiösa och icke religiösa livsåskådningar. Undervisningen skall vara saklig och allsidig och syfta till att kursdeltagarna får ökad förståelse för andra människors livsåskådning och kultur och ser sin egen situation i ett vidare perspektiv.

Undervisningen skall stimulera till engagemang och självständigt ställningstagande i etiska frågor och livsåskådningsfrågor. Den skall därför utgå från deltagarnas egna erfarenheter och anknyta till sådana etiska problem som de möter i sitt dagliga liv.

Inom ramen för fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få tillfälle att skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen och behov.

HUVUDMOMENT Undervisningen bör ta sin utgångspunkt i en diskussion om vilka livsfrågor som är framträdande i vår tid. De kunskaper och erfarenheter som deltagare från andra kulturer har bör tas till vara i undervisningen. Ett aktivt kunskapssökande och ett analyserande arbetssätt bör eftersträvas.

Grundtankar i olika livsåskådningar

Grundtankar inom kristendomen och de icke-kristna religionerna såsom gudstro, människosyn, tankar om liv och död
Grundtankar inom marxismen, existentialismen och humanismen.

Livsåskådningsdebatt

Jämförelse mellan de olika religionernas grundtankar
Jämförelse mellan religiösa och icke-religiösa livsåskådningar.

Etiska frågor

I undervisningen belyses och diskuteras olika typer av etik och olika etiska frågor som deltagarna möter i det dagliga livet, exempelvis problem som rör samlevnad, jämställdhet, respekt för liv, rättskänsla, fred, våld, globala orättvisor och olika kulturers anpassning till varandra.

Samhällskunskap etapp 1

Timplan

Högsta antal lektioner: 60

Kursplan

Kurskod: 5480001

MÅL Undervisningen i samhällskunskap skall ge kursdeltagarna fördjupade insikter om det demokratiska statsskickets principer i syfte att främja en demokratisk samhälls- och människosyn. Den skall ge kunskaper om de rättigheter och skyldigheter man har som medborgare och stimulera till engagemang i samhällsfrågor och till egna insatser i samhällslivet.

Undervisningen skall bidra till deltagarnas personlighetsutveckling och utveckla dem i deras roll som medborgare. Den skall därför utgå från kursdeltagarnas egna erfarenheter. Härigenom stärks de kunskaper kursdeltagarna har om sin egen politiska, sociala och ekonomiska bakgrund och deras möjligheter att påverka utvecklingen förbättras.

Undervisningen skall inriktas på att utveckla kursdeltagarnas förmåga att söka och värdera information.

Genom undervisningen i samhällskunskap förvärfvas

- kunskaper om hur samhället är organiserat, hur det fungerar och hur det planeras
- kunskaper om olika möjligheter att påverka utvecklingen
- tilltro till förmågan att förbättra egna och andras villkor
- kunskaper om några andra länders samhällsskick
- kunskaper om ekonomiska begrepp och orientering om ekonomiska sammanhang
- orientering om olika verksamhetsområden och arbetsmiljöer i samhället.

HUVUDMOMENT Innehållet i kursen redovisas under olika huvudmoment. I undervisningen bör emellertid de olika momenten så långt som möjligt integreras.

Aktuella händelser bör fortlöpande behandlas i undervisningen. Vid studierna av det svenska samhället görs internationella jämförelser.

Undervisningen skall organiseras så att deltagarna får använda olika arbetsformer och utveckla ett aktivt kunskapsökande. Samarbete mellan deltagarna bör eftersträvas liksom samverkan mellan olika ämnen.

Inom ramen för fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få tillfälle att skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen och behov.

Demokrati

Innebörden av begreppet demokrati

Sveriges samhällssystem med utgångspunkt från och med tyngdpunkt på den lokala nivån.

Lag och rätt

Polisens, åklagarmyndighetens och domstolarnas funktion

Offentlighetsprincipen och sekretesslagen

Besluts- och besvärsvägar

Konsumentlagar

Familjerättsliga lagar.

Socialpolitik

Socialpolitiska mål

Socialpolitiska medel: socialtjänst, boende, sjukvård, försäkringskassa, arbetsförmedling.

Arbete

De fackliga organisationernas arbete med tyngdpunkt på den lokala nivån

Arbetsrätt.

Ekonomi

Ekonomiska baskunskaper och basfärdigheter som grund för samhällsekonomin.

Datalära

Personregister, datalagen, integritet, datorerna och offentlighetsprincipen.

GODKÄND

För betyget Godkänd i Samhällskunskap etapp 1 krävs att den studerande

- känner till för ämnet relevant terminologi, t ex vanliga ekonomiska och politiska begrepp, så att deltagaren kan läsa löpande text i ämnet
- kan klargöra innebörden av rättssäkerhets- och integritetsbegreppen, t ex inom brotts- och datalagstiftningen
- kan utifrån egna erfarenheter samt inhämtade kunskaper och färdigheter ge egna exempel och tillämpningar inom några områden som konsumentlagstiftning, familjerätt, socialtjänst, arbetsrätt och fackliga frågor
- har grundläggande kunskaper inom alla huvudmoment och kan tillämpa dem vid inlägg i diskussioner, t ex i aktuella politiska, ekonomiska och sociala frågor
- har tillägnat sig någon förmåga att i olika medier söka information och värdera den.

Samhällskunskap etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 100

Kursplan

Kurskod: 5480002

MÅL Studierna skall ge kursdeltagarna fördjupade insikter i det demokratiska statsskickets principer i syfte att främja en demokratisk samhälls- och människosyn. De skall också belysa problem som har sin grund i ekonomiska och sociala motsättningar i samhället. Undervisningen skall utgå från deltagarnas tidigare erfarenheter och kunskaper och läggas upp så att deltagarna får ökad tilltro till sin förmåga att påverka samhällsutvecklingen. Därigenom kan studierna bidra till att stärka deltagarnas ansvar som medborgare. Deltagarna skall också få kunskaper och färdigheter som ger dem möjlighet att påverka utvecklingen på den enskilda arbetsplatsen. I detta sammanhang bör värdet av samarbete och gemensamt handlande betonas.

Kursdeltagarna skall utveckla sin förmåga att söka, sovra och värdera information samt kritiskt granska argumenten bakom olika ståndpunkter. Undervisningen skall medverka till att skapa förståelse och respekt för olika värderingar i ett demokratiskt samhälle.

Genom studierna skall deltagarna förvärva

- kunskaper om hur samhälle, arbetsliv och ekonomi fungerar mot bakgrund av lagar och avtal
- kunskap om viktiga politiska ideologier och deras utveckling
- inblick i olika sätt att lösa samhällsproblem i skilda politiska och ekonomiska system
- kunskaper om individens ställning i arbetslivet och om samspelet mellan arbetsmarknadens parter.

Inom ramen för fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få tillfälle att skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen och behov.

HUVUDMOMENT Innehållet i kursen redovisas under olika huvudmoment. I undervisningen bör emellertid de olika momenten så långt som möjligt integreras.

Aktuella händelser bör fortlöpande behandlas i undervisningen. Vid studierna av det svenska samhället görs internationella jämförelser.

Demokrati

Demokrati och diktatur

Olika demokratibegrepp

Demokratins styrka och svaghet

Folkrörelsernas roll i det svenska samhället

Svenskt politiskt liv, val och partier

Sveriges riksdag och regering

Svensk förvaltning på central, regional och lokal nivå

Samhällsplanering

Offentlighetsprincip, sekretessregler, besvärsrätt.

Ideologier

Konservatism, liberalism, socialism och deras koppling till partiväsendet i olika länder

Rörelser framväxta ur kritiken av det moderna samhället.

Opinionsbildning

Massmedier, informationsspridning och opinionsbildning

Massmediers roll i olika samhällssystem

Yttrandefrihet och tryckfrihet.

Ekonomiska system, befolkning, arbetsmarknad

Marknadsekonomi, centraldirigerad ekonomi, blandekonomi

Ekonomisk tillväxt, stagnation, tillbakagång

Befolkning och arbetsmarknad, utvecklingstendenser

Utslagning på arbetsmarknaden, arbetslöshet

Arbetsmarknadspolitiska mål och medel i Sverige

Olika typer av företag och deras organisation, funktion och ekonomi

Den offentliga verksamheten, dess organisation, funktion och ekonomi.

Arbetslivskunskap

De fackliga organisationernas arbete, centralt och lokalt, belyses på varje punkt där naturlig anknytning finns.

Rekrytering av arbetskraft, arbetsförmedlingens roll, andra vägar till arbete

Rätten till arbete, arbetets mening

Lagar, avtal och deras tolkning

Medinflytande på arbetsplatsen, medbestämmandelagen (MBL)

Jämställdhetsarbete, jämställdhetslagen

Fysisk och psykisk arbetsmiljö, arbetsmiljölagen (AML)

Anställningsvillkor, lagen om anställningsskydd (LAS)

Samförstånd och motsättningar på arbetsplatsen.

Datalära

Datateknikens användning i samhället

Datoriseringens effekter på sysselsättning och arbetsmiljö

Möjligheter och svårigheter att styra datautvecklingen.

Samhällskunskap etapp 3

Timplan

Högsta antal lektioner: 45

Kursplan

Kurskod: 5480003

MÅL Studierna skall ge kursdeltagarna fördjupade kunskaper om hur det demokratiska statsskicket fungerar och därigenom främja en demokratisk samhälls- och människosyn. Undervisningen skall utgå från kursdeltagarnas egna erfarenheter och intressen och stärka sådana kunskaper och färdigheter som ger deltagarna reella möjligheter att aktivt delta i samhällslivet och påverka samhällsutvecklingen.

Kursdeltagarna skall också skaffa sig kunskaper och färdigheter som de har användning av i arbetslivet och för vidare studier.

Undervisningen skall inriktas på företeelser som kan förklara förhållanden lokalt, nationellt och globalt. Den skall belysa problem som har sin grund i ekonomiska och sociala motsättningar. Därigenom kan kursdeltagarna få förståelse för människors situation i andra länder och perspektiv på det svenska samhället.

Kursdeltagarna skall ytterligare förbättra sin förmåga att skaffa sig, värdera och använda information samt kritiskt granska argumenten bakom olika ståndpunkter. Undervisningen skall medverka till att skapa förståelse och respekt för olika värderingar i ett demokratiskt samhälle.

Genom studierna skall deltagarna förvärva

- förmåga att analysera och förstå drivkrafterna bakom samhällsförändringar i olika politiska och ekonomiska system
- kunskaper om befolknings- och försörjningsproblem i ett globalt perspektiv
- insikt om motsättningar och samarbete i världen samt ökad förståelse för fredssträvanden och överlevnadsstrategier.

Inom ramen för fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få tillfälle att skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen och behov.

HUVUDMOMENT Innehållet i kursen redovisas under olika huvudmoment. I undervisningen bör emellertid de olika momenten så långt som möjligt integreras. Aktuella händelser bör fortlöpande behandlas i undervisningen.

**Befolkning, näringsliv och ekonomi
i ett globalt perspektiv**

Befolkning och befolkningsförändringar

Den samlade efterfrågan på varor och tjänster

Naturtillgångar, industri, jordbruk, skogsbruk

Miljöproblem

Den samlade produktionen av varor och tjänster

Försörjningsproblem och resursfördelning i i-land och u-land

Kommunikationer och världshandel

Prisbildning, penningekonomi, sparande, kapital och investering

Balansproblem i samhällsekonomin

Arbetskrafts- och kapitalförflyttningar, multinationella företag, utrikeshandel och frizoner i länderövergripande ekonomier

Ekonomisk politik, styrmekanismer

Förenta nationerna och andra internationella organisationer, såväl ekonomiska som ideella.

Internationella utblickar

Politiska förhållanden, samhällsfrågor, arbetsliv och befolkning i tre länder valda så att de representerar olika politiska och ekonomiska system.

Framtid, överlevnad

Förutsättningar för överlevnad

Fredssträvanden, nedrustning och utveckling

Framtidsforskning

Möjligheter att påverka utvecklingen.

Socialkunskap

Timplan

Högsta antal lektioner: 70

Kursplan

Kurskod: 5574002

MÅL Genom undervisningen i socialkunskap skall kursdeltagarna få sådana kunskaper om sociala förhållanden och socialpsykologiska synsätt att de kan identifiera, analysera och värdera sociala situationer i samhället.

Undervisningen skall utgå från kursdeltagarnas egna erfarenheter och problem och därigenom bidra till att stärka deltagarnas självförtroende.

Kursdeltagarna skall bli medvetna om kommunikationens betydelse för all mänsklig verksamhet och förbättra sin förmåga att förstå sin egen och andra människors sociala situation som individer och medlemmar i olika grupper i det demokratiska samhället. Undervisningen skall stimulera till ett ökat engagemang i sociala frågor och till initiativ för att påverka och förbättra den sociala verkligheten genom samarbete och gemensamt handlande. Kursdeltagarna skall vidare utveckla sin förmåga att söka, sovra och värdera information, presentera egna iakttagelser och undersökningsresultat och kommunicera med andra människor.

Genom studierna skall kursdeltagarna förvärva

- kunskap om den svenska socialpolitikens mål och medel och sociallagarnas viktigaste innehåll
- kännedom om olika sociala miljöer
- kännedom om några sociala verksamhetsområden inom kommun och landsting
- intresse för att diskutera och driva jämställdhetsfrågor.

Inom ramen för fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få tillfälle att skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen och behov.

HUVUDMOMENT Innehållet i kursen redovisas under olika huvudmoment. I undervisningen bör emellertid de olika momenten så långt som möjligt integreras. Internationella jämförelser bör göras i anslutning till studierna av det svenska samhället och aktuella händelser bör fortlöpande behandlas i undervisningen.

Undervisningen bör huvudsakligen inriktas mot ett grupporienterat arbetssätt med starka inslag av undersökande arbetsformer.

Relationer mellan människor och grupper

Grupper, gruppbyggnader, gruppdynamik, ledarskap och socialisation

Minoritetsgrupper i samhället

Diskriminering och diskrimineringsorsaker

Människor i olika åldrar; barn, ungdomar, vuxna och pensionärer

Familj, samlevnad, könsroller.

Människan i utbildning, arbete och på fritid

Det svenska skolsystemet och andra utbildningsvägar

Faktorer som påverkar studie- och yrkesvalet

Arbetets betydelse för människan

Fritid och fritidsproblem.

Människan i olika samhälleliga miljöer

Utformningen av och möjligheterna att påverka boendemiljöer, arbetsmiljöer, institutionsmiljöer och fritidsmiljöer

Samhällsplanering och miljövard.

Svensk socialpolitik

Sociallagarna

Samhällets organisation för socialpolitikens genomförande

Social service och omsorg i praktiken

Missbruksproblem och vård av missbrukare

Brottslagstiftning och kriminalvård

Olika synsätt och metoder inom socialpolitiken; bakgrund och utveckling.

Matematik och naturvetenskapliga ämnen

Biologi etapp 1

Timplan

Högsta antal lektioner: 80

Kursplan

Kurskod: 3010001

MAL Undervisningen i biologi skall utgå från kursdeltagarnas erfarenheter, behov och intressen. Genom egna undersökningar och experiment skall kursdeltagarna skaffa sig kunskaper, som stärker deras ekologiska grundsyn; på sig själva, på naturen och på människans utnyttjande av naturresurserna. Undervisningen skall bidra till kursdeltagarnas personlighetsutveckling och stärka dem i deras roll som medborgare.

Kursdeltagarna skall skaffa sig kunskaper om människokroppens funktioner och hur dessa kan påverkas av miljön. Undervisningen skall uppmuntra till aktivt arbete för hälsofrämjande åtgärder.

Genom bland annat fältstudier skall kursdeltagarna skaffa sig kunskaper om naturens uppbyggnad och dess lagar.

Kursdeltagarna skall genom egna iakttagelser komma till insikt om hur människans verksamhet påverkar samspelet i naturen. Undervisningen skall väcka respekt för allt levande och medverka till att kursdeltagarna lär sig förstå människolivets villkor och till att de blir medvetna om sitt ansvar för den framtida utvecklingen.

Undervisningen skall vidare inriktas på att utveckla kursdeltagarnas förmåga att söka och värdera information. Den skall också ge kursdeltagarna den överblick över ämnesområdet som de behöver för val av yrkesutbildning och fortsatta studier.

HUVUDMOMENT

Arbetet skall ge kursdeltagarna tillfälle att formulera problem, ge förslag till lösningar, pröva dessa genom experiment och själva försöka bedöma resultaten. Därigenom kan deltagarna lära sig tillämpa ett naturvetenskapligt arbetssätt, en färdighet som kan vidareutvecklas inom kursens fördjupningsdel. Experimenten skall så nära som möjligt anknyta till företeelser i vardagslivet och i naturen.

Inom ramen för fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få tillfälle att skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen och behov.

Människan i sin miljö

Grunddragen i cellens uppbyggnad och dess utbyte med omgivningen. Encellighet. Den flercelliga människan.

Kroppens transport av material och utbyte med omgivningen. Vikten av kostens sammansättning och kvalitet. Vikten av ren luft och rent vatten.

Regleringen av den inre miljön. Kroppens svar på yttre signaler och receptorerna för dessa.

Friskvård. Motion och kondition. Olika arbetsmiljöers inverkan på människan. Egenvård och grundläggande olycksfallsvård. Läkemedel och beroendeframkallande medel.

Fortplantningen. Orientering om nedvärderingen hos människan.

Naturen

Undersökning av någon naturtyp i fält.

Fotosyntesen som länk mellan det levande och det icke levande. Växters och djurs andning. Nerbrytarnas roll i naturen. Näringspyramider och näringsvävar. Stabila och instabila ekosystem samt något om regleringsmekanismerna i ett ekosystem.

Vanliga växter och djur och deras anpassning till sin miljö. Grunddragen i utvecklingsläran.

Människan och naturen

Människans försörjning förr och nu. Monokulturernas konsekvenser. Slutna och brutna kretslopp.

Luft-, vatten- och markvård.

Miljögifternas konsekvenser och biologiska alternativ till miljögifterna.

Levnadsstandard och livskvalitet. Hur den enskilda människan genom engagemang i exempelvis den lokala naturvården kan påverka den framtida utvecklingen.

GODKÄND

För betyget Godkänd i Biologi etapp 1 krävs att den studerande

- har deltagit aktivt i ett undersökande arbetssätt, dvs formulerat problem, gett förslag till lösningar, prövat dessa genom experiment och själv försökt bedöma resultaten
- kan tillämpa enkla biologiska arbetsmetoder
- har tillägnat sig någon förmåga att i olika medier söka information, t ex om aktuella miljöproblem, och värdera den
- bl a genom undersökningar och experiment har skaffat sig kunskaper om några centrala organsystems funktioner och i samband därmed ökad förståelse för människans beroende av den omgivande miljön
- bl a genom fältstudier har skaffat sig insikter om enkla ekologiska samband och några anpassningar i naturen
- har skaffat sig kunskap om människans roll i och ansvar för naturen.

Biologi etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 120

Kursplan

Kurskod: 3010002

MÅL Undervisningen skall utgå från kursdeltagarnas erfarenheter, behov och intressen och medverka till att deltagarna får ett förhållningssätt till naturen som präglas av respekt för allt levande. Den skall ge tillfällen till naturupplevelser och betona människans beroende av levande natur i en värld med begränsade tillgångar. Vidare skall deltagarna få sådana kunskaper och färdigheter att de kan delta i samhällsdebatten och påverka utvecklingen i frågor med biologisk anknytning.

Genom att formulera problem, ge förslag till lösningar, pröva dessa genom experiment och värdera resultaten skall kursdeltagarna tillägna sig ett naturvetenskapligt arbetssätt.

Kursdeltagarna skall

- öka sina kunskaper om hur cellen och organismen fungerar i relation till den omgivande miljön
- öka sina kunskaper om den egna kroppens funktion
- orientera sig om teorier om livets uppkomst och sätta sig in i huvuddragen av utvecklingsläran ur ett genetiskt perspektiv
- öka sina kunskaper om sambanden i naturen och om konsekvenserna av människans verksamhet
- sätta sig in i viktiga metoder för biologiska undersökningar.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagaren få möjlighet

- att formulera och lösa uppgifter genom egna experiment och studier
- att bredda och förstärka sina kunskaper och färdigheter i biologi inom fritt valda områden efter intresse eller i anslutning till studie- och yrkesinriktning.

HUVUDMOMENT

Livets byggstenar

Proteiners byggnad och funktion med tonvikt på enzymer,
Lipider och kolhydraters funktion
Geners struktur
DNA-replikation och huvuddragen i proteinsyntes.

Cellen

En jämförelse mellan prokaryota och eukaryota celler
Membraners byggnad och transport av material genom membraner
Intracellulära strukturer och deras funktion
Huvuddragen i jäsning, andning och fotosyntes.

Samverkan mellan celler i en flercellig organism

En jämförelse mellan encelliga och flercelliga organismer
Tillväxt och differentiering
Organismens strävan att bibehålla en konstant inre miljö
Fysiologisk samverkan hos människan och hos andra flercelliga organismer
Människokroppens försvar mot infektioner.

Utvecklingens historia

Teorier om livets uppkomst och tidiga utveckling
De stora utvecklingslinjerna hos eukaryoterna
Huvudgrupperna av nu levande växter, svampar och djur
Människans utveckling till modern människa.

Utvecklingens drivkrafter: variation och selektion

Mendels upptäckter. Orsaker till genetisk variation
Grunderna i bakterie- och virusgenetik
Genetiska konsekvenser av olika fortplantningssätt
Samspelet mellan arv och miljö. Konkurrens och anpassning
Populationsdynamik. Utvecklingen av olika beteenden
Artbildning.

Människans påverkan på utvecklingen

Kulturella effekter på utvecklingen
Huvuddragen i växt- och djurförädling
Den moderna biotekniska utvecklingen.

Jämförelser mellan olika naturtyper i fält

Olika naturtyper uppkomst och utveckling
Undersökning av miljöfaktorer i olika naturtyper
Några typorganismer och deras anpassning till sin miljö.

Naturens byggnad och funktion

Miljöfaktors betydelse för organismerna

Producenter, konsumenter och destruerer

Energiflöde och materialcirkulation

Näringsvävar. Stabila och instabila ekosystem

Produktionsbegränsande faktorer.

Människans påverkan på naturen

Människans förhållningssätt till och utnyttjande av naturen
sett i ett historiskt perspektiv

Orientering om globala och nationella ingrepp i den ekologiska balansen

Samspel och konflikter mellan ekologi och ekonomi

Natur- och miljövårdsarbete i praktiken.

Fysik etapp 1

Timplan

Högsta antal lektioner: 90

Kursplan

Kurskod: 3130001

MÅL Undervisningen i fysik skall utgå från kursdeltagarnas erfarenheter, behov och intressen. Den skall bidra till kursdeltagarnas personlighetsutveckling och stärka dem i deras roll som medborgare.

Genom egna experiment och iakttagelser skall deltagarna vidga och fördjupa sin kunskaper om fysikens roll i naturen och i människans verksamhet.

Undervisningen skall ge en orientering dels om upptäckter som format vår världsbild och världsbildens ständiga förändring till följd av nya upptäckter, dels om uppfinningar av betydelse för vårt moderna industrisamhälle.

Genom undervisningen skall kursdeltagarna skaffa sig kunskaper om den tekniska utvecklingen och om hur tekniken påverkar vår tillvaro. Därigenom förbättras deltagarnas möjligheter till att aktivt engagera sig i frågor som rör vår framtid i ett tekniskt komplicerat samhälle.

Undervisningen skall vidare inriktas på att utveckla kursdeltagarnas förmåga att söka och värdera information. Den skall också ge den överblick över ämnesområdet som kursdeltagarna behöver vid val av yrkesutbildning och fortsatta studier.

HUVUDMOMENT Genom att formulera problem, ge förslag till lösningar, testa dessa genom experiment och värdera resultaten skall kursdeltagarna lära sig tillämpa ett naturvetenskapligt arbetssätt, en färdighet som kan vidareutvecklas inom kursens fördjupningsdel. Experimenten skall så nära som möjligt anknyta till företeelser i vardagslivet eller naturen.

Inom ramen för fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få tillfälle att skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen och behov.

Vår världsbild

Orientering om universums uppbyggnad. Jordens plats i ett föränderligt universum. Upptäckter som format vår världsbild.

Materia

Materiens uppbyggnad. Materiens former. Temperatur och värmeutvidgning. Mätningar för bestämning av massa, volym och densitet. Grundläggande egenskaper hos vätskor och gaser.

Kraft och rörelser

Mätningar för bestämning av tid och hastighet. Krafters verkan och exempel på olika krafter som tyngd och friktion. Enkla tillämpningar på tröghet. Orientering om uppfinningar inom mekaniken och deras betydelse för samhällets utveckling.

Elektricitet och magnetism

Elektriska laddningar. Enkla kretsar för åskådliggörande av elektricitet i vardagslivet. Elfaran i hemmet. Magnetisk kraftverkan. Jordens magnetfält. Orientering om elektricitetens roll för utvecklingen inom teknik och industri.

Ljus

Ljusets utbredning, reflektion och brytning. Ljus och färger. Avbildning i ögat. Orientering om optiska hjälpmedel som t ex glasögon, kikare och förstoringsglas.

Ljud

Ljudets utbredning. Orientering om örats känslighet för ljudstyrka, frekvensområde och buller.

Energi

Kännedom om energiformer som lägesenergi, rörelseenergi, värmeenergi, strålningsenergi, elektrisk och kemisk energi. Energiomvandlingar som kan iakttas i naturen. Energiförsörjning och enkla beräkningar på energi och effekt. Orientering om olika energikällor och deras påverkan på miljön. Åtgärder att spara energi.

GODKÄND

För betyget Godkänd i Fysik etapp 1 krävs att den studerande

- har deltagit aktivt i ett undersökande arbetssätt, dvs formulerat problem, gett förslag till lösningar, prövat dessa genom experiment och själv försökt bedöma resultaten
- har tillägnat sig en viss laborativ förmåga, exempelvis genom att undersöka svängningstiden för en pendel eller bestämma densiteten för en vätska
- har tillägnat sig någon förmåga att i olika medier söka information och värdera den
- känner till några grundläggande storheter, t ex kraft, energi och effekt
- känner till något om universums uppbyggnad ur olika perspektiv, t ex begreppen galax, stjärna, planet, materia och atom
- känner till några grundläggande samband i fysiken, t ex energiprincipen, sambandet mellan strömstyrka och spänning i en elektrisk krets och sambandet mellan kraft och väg vid mekaniskt arbete
- känner till orsakerna till några fenomen som kan iakttas i naturen, t ex färger, vindars uppkomst och ljudets utbredning
- kan ge några exempel på hur fysikens principer tillämpas i vardagslivet och inom industrin.

Fysik etapp 3*

Timplan

Högsta antal lektioner: 130

Kursplan

Kurskod: 3130003

MÅL Undervisningen skall utgå från kursdeltagarnas erfarenheter, behov och intressen och bygga på ett undersökande arbetsätt. Den skall inriktas på att deltagarna får insikt om de modeller och beskrivningar av naturen som fysiken utvecklar och blir medvetna om fysikens roll i samspelet människa, miljö och teknik.

Kursdeltagarna skall

- förvärva kunskap om grundläggande erfarenhetslagar och teorier inom såväl den klassiska som den moderna fysikens viktigaste områden
- förvärva färdighet i laborativt arbete
- utveckla sin förmåga till matematisk behandling av fysikaliska problem
- få insikt om fysikaliska tillämpningar i vardagsliv och industri
- förbättra sin förmåga att ta del av aktuella frågor med anknytning till fysik och teknik.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagaren få möjlighet

- att formulera och lösa uppgifter genom egna experiment och studier
- att bredda och förstärka sina kunskaper och färdigheter i fysik inom fritt valda områden efter intresse eller i anslutning till studie- och yrkesinriktning.

* De tidigare etapperna 2 och 3 har slagits samman till en etapp, benämnd etapp 3.

Kursen förutsätter att kursdeltagaren har förkunskaper motsvarande momenten algebra, ekvationer och trigonometri i matematik etapp 2.

HUVUDMOMENT

Tid och rum

Materia, enkel atommodell
Orientering om universums uppbyggnad
Mätningar, mätnoggrannhet
Längd, tid, massa, densitet, hastighet. Proportionella storheter. Grafer
SI-systemet, prefix.

Mekanik

Kraftbegreppet. Tyngdkraft, friktionskraft
Sammansättning och uppdelning av krafter. Kraft och motkraft
Kraftmoment, hävstångslagen
Medelhastighet och momentan hastighet
Likformig och olikformig rörelse, acceleration
Arbete, lägesenergi och rörelseenergi
Energiomvandlingar, energiprincipen.

Tryck och värme

Tryck i vätskor och gaser. Arkimedes' princip
Molekylrörelse och temperatur. Kelvinskalan
Värmeenergi. Temperatur- och tillståndsförändringar
Gaslagarna.

Ellära

Elektrostatik. Ledare och isolatorer. Coulombs lag
Strömstyrka, spänning och resistans. Ohms lag. Resistivitet
Elektrisk energi och effekt
Emk och inre resistans
Orientering om magnetism och elektromagnetism
Olika sätt att alstra elektrisk energi.

Vågrörelselära

Orientering om mekaniska svängningar
Tansversell och longitudinell vågrörelse. Reflexion, brytning, böjning, interferens, stående våg
Vattenvågor, ljudvågor
Akustik
Ljusets vågnatur. Gitterekvationen.

Optik

Ljusets reflexion och brytning. Brytningsindex, brytningslagen
Totalreflexion, optiska fibrer
Orientering om optiska instrument.

Atom- och kärnfysik

Orientering om olika typer av elektromagnetisk strålning

Emissions- och absorptionsspektra

Radioaktivitet. Sönderfall, halveringstid

Orientering om fission och fusion, kärnreaktorer.

Fysik etapp 4

Timplan

Högsta antal lektioner: 105

Kursplan

Kurskod: 3130004

MÅL Undervisningen skall bygga på och vidareutveckla kursdeltagarnas tidigare kunskaper och färdigheter. Genom studierna skall deltagarna få insikt om fysikens roll för utvecklingen i samhället och om människans ansvar för hur kunskaper används i olika tekniska tillämpningar.

Undervisningen skall inriktas på att kursdeltagarna får ökad insikt om fysiken som en sökande vetenskap. Genom att formulera problem, ge förslag till lösningar, pröva dessa genom experiment och värdera resultaten skall deltagarna tillägna sig ett naturvetenskapligt arbetssätt.

Kursdeltagarna skall

- utveckla sina kunskaper om grundläggande erfarenhetslagar och teorier inom klassisk och modern fysik
- förvärva god färdighet i laborativt arbete
- utveckla sin förmåga att matematiskt korrekt behandla fysikaliska problem
- få ökad insikt om fysikaliska tillämpningar inom olika områden
- utveckla sin förmåga att ta aktiv del i aktuella frågor angående nya rön inom fysik och teknik.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagaren få möjlighet

- att formulera och lösa uppgifter genom egna experiment och studier
- att bredda och förstärka sina kunskaper och färdigheter i fysik inom fritt valda områden efter intresse eller i anslutning till studie- och yrkesinriktning.

HUVUDMOMENT

Ellära och magnetism

Elektriska fält, fältstyrka, potential

Kondensatorn, kapacitans, RC-krets

Kirchhoffs lagar

Magneter, magnetisk flödestäthet

Magnetfält kring strömförande ledare och spole. Kraft på strömförande ledare. Magnetiskt flöde. Induktion. Induktans.

RL-krets

Laddade partiklars rörelse i elektriska och magnetiska fält.

Mekanik och relativitetsteori

Newtons kraftlagar

Gravitationslagen

Rörelsemängd, impuls. Elastisk och oelastisk stöt

Kaströrelse. Cirkulär rörelse

Mekaniska svängningar

Orientering om relativistiska effekter. Ekvivalensen mellan massa och energi.

Atom- och kärnfysik

Fotoelektrisk effekt. Fotonbegreppet

Materievågor

Väteatomen, energinivåer

Spektra

Enkla kärnreaktioner, bindningsenergi

Sönderfallslagen

Orientering om elementarpartiklar.

Växelström

Sinusformad växelspanning och ström. Effektivvärden

Kretsar med enbart kapacitiv eller induktiv belastning

Effekt.

Elektronik

Halvledare. Principen för diod och transistor

Orientering om analog och digital teknik.

Kemi etapp 1

Timplan

Högsta antal lektioner: 60

Kursplan

Kurskod: 3440001

MÅL Undervisningen i kemi skall utgå från kursdeltagarnas erfarenheter, behov och intressen. Den skall bidra till deltagarnas personlighetsutveckling och stärka dem i deras roll som medborgare.

Genom ett undersökande arbetssätt, byggt på experiment och iakttagelser, skall kursdeltagarna vidga och fördjupa sina kunskaper om kemins roll i naturen och i människans verksamhet.

Undervisningen skall ge en orientering om

- grundläggande begrepp inom kemien
- upptäckter och uppfinningar av betydelse för vårt moderna industrisamhälle
- den nutida utvecklingen inom kemien.

Kursdeltagarna skall genom studierna bli medvetna om hur användningen av kemiska ämnen förändrar våra levnadsvillkor och vilka risker användningen kan medföra.

Undervisningen skall vidare inriktas på att utveckla kursdeltagarnas förmåga att söka och värdera information. Den skall också ge deltagarna den överblick över ämnesområdet som de behöver vid val av yrkesutbildning och fortsatta studier.

HUVUDMOMENT Genom att formulera problem, ge förslag till lösningar, testa dessa genom experiment och värdera resultaten skall kursdeltagarna lära sig tillämpa ett naturvetenskapligt arbetssätt, en färdighet som kan vidareutvecklas inom kursens fördjupningsdel. Experimenten skall så nära som möjligt anknyta till företeelser i vardagslivet eller naturen.

Inom ramen för fördjupningsdelen skall kursdeltagaren få tillfälle att skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen och behov.

Atomer och joner

Grundämne och kemisk förening. Atomernas byggnad. Hur joner uppkommer. Symboler för de vanligaste grundämnena. Formler för några enkla kemiska föreningar. Modeller för atom- och molekylbegreppen.

Jonföreningar

Några vanliga salter, hur de bildas och vilka egenskaper de har. Den kemiska bindningen i salter.

Kemiska reaktioner

Några reaktioner mellan grundämnena och mellan enkla kemiska föreningar.

Vatten och andra små molekyler

Vattnets kemiska och fysikaliska egenskaper. Vattenmolekylens struktur. Den kemiska bindningen i vattenmolekylen. Andra vanliga små molekyler och deras egenskaper.

Syror och baser

Sur och basisk vattenlösning och deras egenskaper. Neutralisationsreaktioner. Metaller reaktioner med syror och baser.

Organiska ämnen och föreningar uppbyggda av stora molekyler

Viktiga ämnesgrupper med vardagsanknytning såsom petroleumprodukter, plaster, proteiner, cellulosa och stärkelse.

Kemiska tillämpningar inom teknik och vardagsliv

Utgående från någon kemisk industri eller annan verksamhet studeras exempel på hur kemiska ämnen används i vardagslivet och vilka risker som är förknippade med denna användning.

Materiallära med inriktning mot vanliga ämnen som kemikalier i hemmet, plast och järn.

GODKÄND

För betyget Godkänd i Kemi etapp 1 krävs att den studerande

- har deltagit aktivt i ett undersökande arbetssätt, dvs formulerat problem, gett förslag till lösningar, prövat dessa genom experiment och själv försökt bedöma resultaten
- kan tillämpa enkla kemiska arbetsmetoder, exempelvis filtrering
- har tillägnat sig någon förmåga att i olika medier söka information och värdera den
- har kunskap om de mest grundläggande kemiska begreppen, symboler för egenskaper hos några vanliga grundämnen samt formler för enkla kemiska föreningar
- kortfattat kan redogöra för några enkla kemiska reaktioner, exempelvis mellan olika grundämnen, metallers reaktioner med syror eller baser eller neutralisationsreaktioner
- har någon kännedom om kemins roll i naturen och kan ge exempel på användningen av kemiska ämnen i vardagslivet och inom industrin.

Kemi etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 90

Kursplan

Kurskod: 3440002

MÅL Undervisningen skall utgå från kursdeltagarnas erfarenheter, behov och intressen. Genom egna experiment och iakttagelser skall deltagarna få kunskaper om kemiska begrepp, vanliga grundämnen och kemiska föreningar. Kursdeltagarna skall dessutom förvärva kunskaper om kemiska principer och systematiska variationer och därigenom insikt om sambandet mellan kemiämnets olika delar.

Kursdeltagarna skall

- skaffa sig kunskap om användningen av ämnesgrupper och ämnen inom industri och samhällsliv och ämnenas betydelse för levande organismer
- skaffa sig kännedom om grundläggande kemiska metoder
- förvärva färdigheter i experimentellt arbete
- skaffa sig kännedom om gällande säkerhetsregler vid laboratoriearbete
- förvärva färdigheter i att utföra grundläggande kemiska beräkningar
- utveckla sin förmåga att ta ställning till aktuella frågor med anknytning till kemi, exempelvis miljöfrågor.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagaren få möjlighet

- att formulera och lösa uppgifter genom egna experiment och studier
- att bredda och förstärka sina kunskaper och färdigheter i kemi inom fritt valda områden efter intresse eller i anslutning till studie- och yrkesinriktning.

HUVUDMOMENT **Periodiska systemet**

Olika modeller av atomens uppbyggnad

Kemiska grundbegrepp

Olika typer av kemisk bindning. Samband mellan aggregationsformer och bindning

Perioder och grupper och deras samband med elementens elektronstruktur

Några metaller, metalloxider, icke-metaller och salter; deras egenskaper i förhållande till de ingående elementens placering i periodiska systemet och betydelse inom industri och miljöteknik. Legeringar.

Oxidation och reduktion

Enkla redoxreaktioner

Elektrokemiska spänningsserien

Galvaniska element i samband med korrosion.

Stökiometri

Begreppen formelenhet och empirisk formel. Molekyl- och formelmassa. Avogadros konstant. Begreppet substansmängd

Reaktionsformler

Beräkning av gasvolym vid kemiska reaktioner. Enkla beräkningar av substansmängd och massa vid kemiska reaktioner

Beräkning av koncentration.

Organisk kemi

Nomenklatur för och egenskaper hos några vanliga grupper av organiska föreningar såsom alifatiska kolväten, alkoholer, karboxylsyror, aldehyder, ketoner, arener, fenoler, etrar, aminer och estrar. Olika slag av isomeri

Reaktionstyper

Miljögifter. Några viktiga processer inom tex den petroleum-baserade industrin. Plaster.

Jämviktslära

Exo- och endoterma reaktioner. Entalpibegreppet. Reversibla reaktioner och kemisk jämvikt

Reaktionshastighet. Aktiveringsenergi. Katalys

Massverkans lag och förändring av en jämviktsblandnings sammansättning vid koncentrations-, temperatur- och tryckförändringar.

Syror och baser

Definition av starka och svaga syror respektive baser

Vattnets autoprotolys och enkla pH-beräkningar. Flerprotoniga syrors protolys

Titring med starka syror och baser

Sura och basiska oxider. Miljöeffekter.

Kemi etapp 3

Timplan

Högsta antal lektioner: 90

Kursplan

Kurskod: 3440003

MÅL Undervisningen skall bygga på och vidareutveckla kursdeltagarnas tidigare kunskaper och färdigheter. Belysande exempel och experiment skall bidra till att kursdeltagarna får en helhetsbild av ämnet och ökad insikt om sambandet mellan ämnets olika delar.

Genom att formulera problem, ge förslag till lösningar, pröva dessa genom experiment och värdera resultaten skall kursdeltagarna tillägna sig ett naturvetenskapligt arbetssätt. Vidare skall kursdeltagarna förvärva sådana kunskaper och färdigheter att de kan delta i samhällsdebatten och påverka utvecklingen i frågor med anknytning till kemi.

Kursdeltagarna skall

- skaffa sig ökad kunskap om användningen av ämnesgrupper och ämnen inom industri och samhällsliv och ämnenas betydelse för levande organismer
- öka sina kunskaper om kemiska metoder
- skaffa sig kunskaper om principer för vanliga kemiska analyser och industriella processer om hur dessa påverkar miljön
- förbättra sin förmåga att utföra kemiska beräkningar
- utveckla sin förmåga att självständigt söka fakta, planera och genomföra kemiska undersökningar.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagaren få möjlighet

- att formulera och lösa uppgifter genom egna experiment och studier
- att bredda och förstärka sina kunskaper och färdigheter i kemi inom fritt valda områden efter intresse eller i anslutning till studie- och yrkesinriktning.

HUVUDMOMENT **Jämviktslära**
Löslighetsprodukt
Komplexjonernas rymdstruktur och viss nomenklatur. Någon komplexjämvikt
Beräkning av pH i svaga syror och baser samt i buffertlösningar. Salters syrabasgenskaper.

Elektrokemi

Galvaniska element. Elektrodprocesser. Normalpotentialer
Beräkning av emk. Elektrisk energi ur kemisk energi. Orientering om ackumulatörer. Metoder för korrosionsskydd
Elektrolyser i smälta och lösning. Beräkning av utbyte vid elektrolys. Industriella tillämpningar såsom klor-alkali-elektrolys och framställning av metaller.

Organisk kemi och biokemi

Kolhydrater, lipider och aminosyror
Orientering om cellulosaindustrin
Proteiners struktur. Enzymer
Nukleinsyror och proteinsyntes
Energitransport.

Analysmetoder

Titration av svaga syror
Beräkning av substansmängd och massa i samband med redox-titration eller annan titrimetrisk metod
Andra vanliga analys- och separationsmetoder, t ex gravimetri, spektrofotometri, kromatografi, gelfiltrering eller separation med jonbytare.

Geografi

Timplan

Högsta antal lektioner: 60

Kursplan

Kurskod: 3230001

MÅL Undervisningen i geografi skall utgå från kursdeltagarnas erfarenheter, behov och intressen. Den skall bidra till deltagarnas personlighetsutveckling och stärka dem i deras roll som medborgare.

Undervisningen skall ge kunskaper om skilda natur- och kulturgeografiska miljöer på jorden och belysa frågor som rör mänsklighetens överlevnad i en värld av bristande resurser, överbefolkningsshot och miljöförstöring.

Kursdeltagarna skall få en ökad förståelse för sambanden mellan tillgångar på odlingsbar jord, industriråvaror och energi och hur dessa påverkar befolkningsfördelning, bebyggelse och näringsliv.

Undervisningen skall inriktas på att förbättra kursdeltagarnas färdigheter i att söka och värdera information samt i att jämföra och dra slutsatser av olika kartor, diagram, bilder och texter.

HUVUDMOMENT I allt arbete med geografiska moment skall kartstudier inta en central plats. De geografiska begrepp som behandlas i huvudmomenten bör så långt det är möjligt anknytas till lokala förhållanden.

Undervisningen skall organiseras så att deltagarna får använda olika arbetsformer och utveckla ett aktivt kunskapssökande. Samarbete mellan deltagarna skall eftersträvas liksom samverkan med andra ämnen.

Inom ramen för fördjupningsdelen skall kursdeltagaren få tillfälle att skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen och behov.

Rumsliga aspekter

Kartan som informationskälla
Statistiskt material.

De naturgeografiska sammanhangen

Naturkrafter som påverkar jordytan
Klimat och växtlighet
Havet.

De ekonomisk-geografiska sammanhangen

Livsmedelsproduktion
Industriproduktion
Energitillgångar och energianvändning
Handel.

Natur- och kulturgeografiska aspekter på mänsklighetens överlevnadsproblem

Befolkning i förhållande till resurserna
Miljöproblem i anknytning till olika typer av produktion.

GODKÄND

För betyget Godkänd i Geografi krävs att den studerande

- har skaffat sig färdighet i att använda olika slag av kartor och statistiskt material och med hjälp av dessa sammanställa uppgifter om en ort eller region
- känner till grundläggande fakta om jordklotets uppbyggnad och har insikt om de processer som förändrar jordytans utseende
- har översiktlig kännedom om olika klimat- och vädertyper och förstår sambandet mellan klimat och växtlighet
- har översiktlig kännedom om världens naturtillgångar och den produktion av energi, livsmedel och varor som baseras på dem
- i anslutning till innehållet i huvudmomenten kan ge exempel på försök att lösa problemen med överbefolkning, bristande resurser och miljöförstöring.

Matematik etapp 1

Timplan

Högsta antal lektioner: 270

Kursplan

Kurskod: 3550001

MÅL Undervisningen i matematik skall utgå från kursdeltagarnas behov och erfarenheter. Den skall bidra till de studerandes personlighetsutveckling och stärka dem i deras roll som medborgare. Kursdeltagarna skall genom iakttagelser och undersökningar av omvärlden samt i gemensamt skapande arbete skaffa sig kunskaper och erfarenheter. Därför skall kursdeltagarna i första hand tillägna sig god förmåga att lösa sådana matematiska problem som förekommer i vardagslivet.

Undervisningen skall vara så tillrättalagd att varje kursdeltagare får upptäcka behovet av att själv kunna använda matematiken och känna tillfredsställelsen av att kunna tillämpa inlärd färdigheter.

Undervisningen syftar till att ta till vara och vidareutveckla kunskaper och färdigheter den vuxne redan besitter. Genom en undervisning utgående från kursdeltagarnas erfarenheter, behov och intressen förvärvas

- säkerhet i numerisk räkning med och utan tekniska räknehjälpmiddel
- färdigheter i huvudräkning och överslagsräkning
- färdigheter i främst procenträkning, praktisk geometri, enhetsbyten och beskrivande statistik
- förståelse för de matematiska begreppens användning i praktiska situationer
- kunskaper och färdigheter som den vuxne har användning av vid fortsatta studier.

HUVUDMOMENT Problemlösning skall förekomma inom alla huvudmoment. För att lösa problem av matematisk natur som man möter i vardagslivet måste man vanligen kunna

- förstå problemet och omsätta det till en matematisk modell som ger en lösningsmetod

- klara de numeriska beräkningar som krävs
- analysera, värdera och dra slutsatser av resultatet.

Alla dessa led i problemlösningen måste uppmärksammas i arbetet med både kursens grunddel och fördjupningsdel. Undervisningen får således inte bli ett ensidigt övande av i förväg givna beräkningar. Den måste omfatta övningar i att formulera problem, diskutera problemets natur och lösning och ta ställning till lösningens rimlighet. Att tala matematik blir därmed ett viktigt led i undervisningen.

Inom ramen för fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få tillfälle att skaffa sig ökade kunskaper och färdigheter inom något eller några områden utifrån egna intressen och behov.

Aritmetik

Tidigare inlärd algoritmer repeteras och utvidgas. Arbetet med multiplikations- och divisionsalgoritmerna omfattar även multiplikation där faktorerna är decimaltal och division där nämnaren är tvåsiffrig.

Huvud- och överslagsräkning på vardagsproblem i anslutning till de inlärd algoritmer.

Praktisk tillämpning av de fyra räknesätten med och utan hjälp av räknetekniska hjälpmedel.

Reella tal

De hela talen och de vanligaste bråktalen storleksordnas. Bråk med enkla nämnare adderas, subtraheras och multipliceras i bråkform. Närmevärden till bråk behandlas. Parentes- och teckenregler övas liksom enklare problem med tal i potensform.

Procent och promille

Beräkning av andelar utgående från procent- och promillesatser.

Samband mellan tal i procentform, decimalform och bråkform. Överslagsräkning och huvudräkning. Beräkning av procent-satser då delen och det hela är givna.

Procentenheter och procentuell förändring.

Problemlösning i anslutning till bl a prisjämförelser, löneförändringar, rabatter, befolkningstillväxt och statistiska data. Kursdeltagarna bör dels göra beräkningar utgående från procentbegreppet, dels öva sig att ta ställning till sådana valsituationer som man möter i samhället.

Geometri

Begreppen sträcka, kvadrat, rektangel, triangel, cirkel, diameter, omkrets, area och volym tas upp, liksom en del begrepp i samband med de vanligaste två- och tredimensionella figurerna och kropparna, t ex höjd, bas, diagonal, kant, hörn.

Enkla geometriska konstruktioner utförs, exempelvis konstruktion av trianglar och cirklar med givna mått.

Vinkelbegreppet samt mätning och konstruktion av vinklar Skala i vardaglig användning. Begrepp och samband avseende vinklar i trianglar och fyrhörningar och vid räta linjers skärning.

Mätningar och beräkningar av cirkelns och polygonområdets omkrets och area. Volymberäkning av rätblock och cylinder.

Mätningar och enheter

Mätning av tid, längd, yta, volym och massa. De vanligaste prefixen behandlas liksom mätnoggrannhet och avrundning. Enhetsbyten i anslutning till vardagsnära problemlösning, t ex vad gäller tidsdifferenser, avstånd, area, valuta och prisjämförelser.

Algebra och funktionslära

Ekvationer av första graden. Problemlösning med enkla ekvationer. Teckning, förenkling och beräkning av uttryck. Beräkning av funktionsvärden genom insättning i formler, knutna till vardagslivet. Tolkning av enkla funktioner avbildade i första kvadranten av ett koordinatsystem.

Beskrivande statistik och sannolikhetslära

Insamling och systematisering av data. Framställning och tolkning av stapeldiagram, linjediagram, stolpdigram och cirkeldiagram. Beräkning av medelvärden.

Frekvens och frekvenstabeller i samband med egna undersökningar. Klassindelning och histogram. Kritisk granskning av olika sätt att presentera statistiskt material.

Sannolikhetsbegreppet. Undersökning av sannolikhet för praktiska händelser.

Datalära

Orientering om användningen av datorer i samhället. Datorfunktionerna med tyngdpunkt på datorprogrammets uppgift och metoder för problemlösning. Några olika databehandlingsområden.

GODKÄND

För betyget Godkänd i Matematik etapp 1 krävs att den studerande

- har deltagit aktivt i ett undersökande arbetssätt, dvs formulerat problem, gett förslag till lösningar, prövat dessa och själv försökt bedöma resultatet
- har tillägnat sig någon förmåga att i olika medier söka information och återge denna i matematiska uttryck, lösa uttrycken samt tolka resultaten utifrån den ursprungliga situationen
- har tillägnat sig någon förmåga att muntligt redovisa enkla matematiska tankegångar
- har säkerhet i numerisk räkning med och utan tekniska hjälpmedel – vid räkning utan hjälpmedel omfattar aritmetiken i första hand naturliga tal samt tal i decimalform med upp till tre decimaler, vid division nämnare som åtminstone är ensiffrig; dessutom ingår användning av olika räknesätt i samma uppgift samt beräkning med enkla tal i bråkform
- har färdigheter i huvudräkning och överslagsräkning för att kunna lösa enkla vardagsproblem samt har färdighet att granska rimligheten i erhållna resultat i samband med överslagsräkning
- har viss färdighet att göra beräkningar utgående från procentbegreppet i praktiska situationer såsom ekonomiska överväganden vad gäller priser, rabatt, ränta etc; i procenträkning ingår övergång mellan procentform och decimalform
- har färdighet i mätning och beräkning av cirkelns, triangelns och rektangelns omkrets och area samt i beräkning av volymen av rätblock och cylinder; beräkning av volymen av rätblock och cylinder får göras med formlerna givna
- kan utföra enkla geometriska konstruktioner som trianglar och cirkel med givna mått
- har färdighet i behandling av skala i vardagliga situationer såsom tolkning av skalangivelser på ritningar och kartor
- har färdighet att använda rätt enhet vid beräkningar och att utföra enhetsbyten i anslutning till vardagssituationer

- har någon färdighet att lösa enkla ekvationer samt att beräkna funktionsvärden genom insättning i givna formler knutna till vardagslivet
- har någon färdighet att tolka enkla funktioner avbildade i första kvadranten i ett koordinatsystem
- har färdighet att samla in material, sammanställa detta i tabeller och diagram samt i anslutning härtill utföra enklare medelvärdesberäkningar
- har färdighet att tolka och kritiskt granska statistiskt material, t ex enklare stolp- och stapeldiagram
- har någon kännedom om datorers roll och användning i samhället.

Matematik etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 120

Kursplan

Kurskod: 3550002

MÅL Undervisningen skall inriktas på att kursdeltagarna tillägnar sig god förmåga att lösa matematiska problem med anknytning till vardagslivet. Därigenom skall deltagarna få möjlighet att upptäcka behovet av matematiska kunskaper och färdigheter och känna tillfredsställelsen av att kunna tillämpa dessa.

Kursdeltagarna skall

- förvärva god färdighet i numerisk räkning både med och utan miniräknare
- öka sina kunskaper och färdigheter vad gäller grundläggande matematiska begrepp och metoder
- utveckla sin förmåga att formulera och lösa problem samt redovisa matematiska tankegångar
- få kännedom om datorn som ett verktyg för matematisk bearbetning av data
- tillägna sig förmåga att tolka och kritiskt granska uppgifter som förekommer bl a i massmedia och som grundas på matematiska beräkningar och statistiska undersökningar.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagaren få möjlighet

- att tillämpa sina kunskaper och färdigheter genom att självständigt formulera och lösa problem
- att bredda och förstärka sina kunskaper och färdigheter i matematik inom fritt valda områden efter intresse eller i anslutning till studie- och yrkesinriktning.

HUVUDMOMENT Numerisk räkning

Räkneregler för tal i bråkform, negativa tal och tal i grundpotensform samt i enklare fall för kvadratrötter och tal i potensform

Huvudräkning, speciellt vid överslagsräkning och rimlighetsbedömning

Närmevärden, värdesiffror och skattningar av fel vid mätningar och avrundningar

Enheter, enhetsbyten och prefix.

Procent

Procentbegreppet och procenträkning. Promille, ppm och index. Successiva förändringar med tillväxtfaktor.

Geometri och trigonometri

Formler och grundläggande begrepp för de vanligaste två- och tredimensionella figurerna och kropparna

Skalbegreppet och enkla tillämpningar på likformighet

Pythagoras' sats

Definition av sinus, cosinus och tangens med hjälp av rätvinklig triangel. Enkla tillämpningar på solving av rätvinkliga trianglar.

Algebra och ekvationer

Teckning, förenkling och omformning av bokstavsuttryck

Beräkning av ett uttrycks värde

Räkneregler för algebraiska bråk med enkla nämnare och för potenser med positiv heltalsexponent

Distributiva lagen, kvadreringsreglerna och konjugatregeln

Ekvationer av första graden, även med obekanta i båda led och med parenteser. Enkla fall av ekvationer av första graden med obekanta i nämnaren

Linjära ekvationssystem och enkla andragradsekvationer.

Funktioner

Avläsning av grafer i rätvinkliga koordinatsystem

Värdetabeller. Ritning av grafer till linjära funktioner och till enkla icke-linjära funktioner

Linjära funktioner på formen $Y = kx + m$. Begreppet proportionalitet

Jämförelse mellan tillämpningar på linjär och exponentiell tillväxt.

Beskrivande statistik

Tolkning och framställning av olika typer av diagram som linjediagram, cirkeldiagram, stapeldiagram, stolpdiagram och histogram

Frekvens, relativ frekvens och olika lägesmått

Begreppet spridning. Orientering om normalfördelning

Kritisk granskning av olika sätt att bearbeta statistiskt material.

Matematik etapp 3

Timplan

Högsta antal lektioner: 135

Kursplan

Kurskod: 3550003

MÅL Undervisningen skall inriktas på att kursdeltagarna får insikt om matematikens betydelse i det moderna samhället. Genom ett aktivt arbetssätt skall deltagarna själva få upptäcka hur matematiska kunskaper och färdigheter kommer till användning inom olika områden av utbildning och samhällsliv.

Kursdeltagarna skall

- utveckla sina kunskaper och färdigheter vad gäller matematiska begrepp och metoder
- förvärva god förmåga att redovisa matematiska tankegångar i samband med problemlösning
- lära sig använda miniräknare och dator som verktyg vid problemlösning
- utveckla sin förmåga att utföra enkla härledningar
- utveckla sin förmåga att använda matematiska begrepp och metoder inom olika tillämpningsområden
- utveckla sin förmåga till tolkning och kritisk granskning av resultat och slutsatser som grundas på matematiska beräkningar.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagaren få möjlighet

- att tillämpa sina kunskaper och färdigheter genom att självständigt formulera och lösa problem
- att bredda och förstärka sina kunskaper och färdigheter i matematik inom fritt valda områden efter intresse eller i anslutning till studie- och yrkesinriktning.

HUVUDMOMENT

Algebra och ekvationer

Grundläggande algebra och ekvationslösning

Olikheter

Räkneregler för potenser med reell exponent

Omformning av algebraiska uttryck med polynom i nämnarna

Faktoruppdelning med kvadreringsreglerna och konjugatregeln

Fullständiga andragradsekvationer. Ekvationer med bråkuttryck. Enkla potensekvationer samt exponential- och logaritmekvationer.

Funktioner

Funktionsbegreppet. Polynomfunktioner, enkla potensfunktioner som $y = 1/x$ och $y = \sqrt{x}$ samt exponential- och logaritmfunktioner

Funktionens nollställe. Faktoruppdelning av enkla polynomfunktioner

Räkneregler för 10-logaritmer och naturliga logaritmer, logaritmisk skala.

Derivata

Ändringskvot. Derivatan som gränsvärde. Derivering av polynomfunktioner, enkla potensfunktioner, exponential- och logaritmfunktioner

Undersökning av en funktions växande och avtagande, extrempunkter samt största och minsta värde i ett givet intervall. Kurvritning. Enkla maximi- och minimiproblem.

Integraler

Integralbegreppet. Primitiva funktioner till polynom- och exponentialfunktioner. Beräkning av area och andra enkla tillämpningar.

Numeriska metoder

Begreppet numerisk problemlösning. Olika metoder för numerisk lösning av ekvationer. Numerisk beräkning av integraler. Dator och miniräknare som hjälpmedel vid numeriska lösningsmetoder — användning av färdiga program.

Matematik etapp 4

Timplan

Högsta antal lektioner: 130

Kursplan

Kurskod: 3550004

MÅL Undervisningen skall inriktas på att kursdeltagarna utvecklar sin förmåga till analys och logiskt tänkande. Genom studierna skall deltagarna tillägna sig sådana kunskaper och färdigheter att de kan tillämpa matematiken inom främst naturvetenskapliga och tekniska sektorer i det moderna samhället.

Kursdeltagarna skall

- utveckla sina kunskaper och färdigheter vad gäller matematiska begrepp och metoder
- utveckla sin förmåga att klart och exakt redovisa lösningar på matematiska problem
- utveckla sin förmåga att använda miniräknare och dator som verktyg vid problemlösning
- förvärva god förmåga att utföra enkla matematiska bevis
- förvärva god färdighet i att använda matematiska begrepp och metoder inom olika tillämpningsområden
- utveckla sin förmåga att analysera olika metoder och resultat i samband med problemlösning.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagaren få möjlighet

- att tillämpa sina kunskaper och färdigheter genom att självständigt formulera och lösa problem
- att efter studie- och yrkesinriktning bredda sina kunskaper och färdigheter genom val av minst två av områdena komplexa tal, differentialekvationer, vektorer och sannolikhetslära eller andra områden av motsvarande svårighetsgrad.

HUVUDMOMENT **Algebra och ekvationer**

Algebraiska, grafiska och numeriska lösningar av olika ekvationstyper

Omformning av uttryck. Faktoruppdelning

Räkne regler för kvadratrötter. Absolutbelopp.

Funktionslära

Derivata och integral av de vanligaste funktionstyperna.

Gränsvärdesbegreppet. Derivata av produkt, kvot och sammansatt funktion

Andraderivata. Maximi- och minimiproblem.

Trigonometri

Solvering av rätvinkliga trianglar. Area-, sinus- och cosinussatser. Additionssatser

De trigonometriska funktionerna definierade med enhetscirkeln. Radianer

Derivata och integral av $f(x) = A \sin(kx + \vartheta)$ och

$f(x) = A \cos(kx + \vartheta)$

Grafstudier. Begreppen amplitud, period och förskjutning

Grafisk, algebraisk och numerisk lösning av enkla trigonometriska ekvationer.

Geometri

Kongruens och likformighet. Triangel- och cirkelsatser

Avståndsformeln i rätvinkliga koordinatsystem

Formler för volym och begränsningsarea för cylinder, kon, pyramid, prisma och klot

Beräkning av volym för enkla rotationskroppar.

Naturkunskap etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 90

Kursplan

Kurskod: 3845002

MÅL Undervisningen skall medverka till att kursdeltagarna får en helhetssyn på naturen, respekt för allt levande, ansvar för naturen och medvetenhet om människans villkor. Genom undervisningen skall deltagarna få sådana kunskaper och färdigheter att de kan delta i samhällsdebatten och påverka utvecklingen i frågor med naturvetenskaplig anknytning.

Kursdeltagarna skall genom bla fältstudier, experiment och egna undersökningar

- bli medvetna om vilken roll naturvetenskapliga bedömningar och tillämpningar spelar i det moderna samhället
- utveckla sin förmåga att observera och analysera skeenden i naturen och härigenom få kunskaper om grundläggande samband
- förvärva grundläggande kunskaper om materien samt om olika slag av energiformer och energiomvandlingar
- förvärva kunskaper om vår planet och dess utveckling
- förvärva kunskaper om livets utveckling och mångfald
- bli medvetna om hur människan, genom sitt förhållningsätt till naturen, påverkar livsbetingelserna för sig själv och för andra livsformer
- skaffa sig kunskaper om miljövärdande åtgärder i samhället.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagaren få möjlighet

- att formulera och lösa uppgifter genom egna experiment och studier
- att bredda och förstärka sina kunskaper och färdigheter i naturkunskap inom fritt valda områden efter intresse eller i anslutning till studie- och yrkesinriktning.

HUVUDMOMENT Energi och materia

Kraftbegreppet

Materiens uppkomst, byggnad och former. Några vanliga grundämnen och kemiska föreningar. Radioaktivitet

Kemisk bindning, enkla reaktioner. Vattnets kemiska och fysikaliska egenskaper

Energiformer och energiomvandlingar, exempel från skeenden i naturen

Energianvändning i samhället, miljöaspekter.

Planeten jorden

Jordens plats och rörelser i universum. Gravitation

Atmosfärens sammansättning

Jordens ålder och uppbyggnad, jordskorpan morfologiska huvuddrag

Endogena processer, tektoniska förhållanden, kontinenternas rörelser och tidigare fördelning. Jordens magnetfält.

Livets utveckling och mångfald

Livets förutsättningar och biosfärens gränser. Teorier om livets uppkomst och tidiga utveckling.

Huvuddragen i cellers uppbyggnad. Celldelning, förändringar av arvsmassan. Fortplantning. Nedärvningsmönster med exempel från människan

Utvecklingslinjer, nu levande representanter för olika utvecklingsnivåer.

Samspel i naturen

Globala värmetransporter. Vattnets kretslopp. Klimat och väderföreteelser

Exogena processer. Utvecklingen av våra nordiska landformer
Jordmänsbildning

Naturtyper i närmiljön och deras karaktärsarter

Ekosystemets struktur. Huvuddragen i materiens kretslopp i biosfären, exempel på effekter av människans ingrepp

Föroreningar, spridningsvägar, ekologiska effekter

Förebyggande och restaurerande åtgärder. Skötsel och skydd av hotade naturmiljöer.

Naturkunskap etapp 3

Timplan

Högsta antal lektioner: 90

Kursplan

Kurskod: 3845003

MÅL Undervisningen skall inriktas på att kursdeltagarna får en helhetssyn på naturen, respekt för allt levande, ansvar för naturen och ökad medvetenhet om hur människans villkor påverkas av vårt förhållningssätt till naturen. Vidare skall deltagarna få ökad insikt om sambandet mellan olika delar av det naturvetenskapliga ämnesområdet.

Genom undervisningen skall deltagarna få sådana kunskaper och färdigheter att de kan delta i samhällsdebatten och påverka utvecklingen i frågor med naturvetenskaplig anknytning.

Kursdeltagarna skall genom bl a fältstudier, experiment och egna undersökningar

- öka sin medvetenhet om vilken roll naturvetenskapliga bedömningar och tillämpningar spelar i det moderna samhället
- utveckla sin förmåga att observera och analysera skeenden i naturen och härigenom få ökade kunskaper om samband och förändringar
- få ökad kunskap om energi och materia samt om universums byggnad och utveckling
- förvärva kunskaper om livets grundvalar och om människokroppens byggnad och funktion
- få kunskaper om olika livsformer och deras anpassning till miljön.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagaren få möjlighet

- att formulera och lösa uppgifter genom egna experiment och studier
- att bredda och förstärka sina kunskaper och färdigheter i naturkunskap inom fritt valda områden efter intresse eller i anslutning till studie- och yrkesinriktning.

HUVUDMOMENT Energi och materia

Allmänna egenskaper hos vågor. Elektromagnetisk strålning, spektra, stråloptik. Akustik

Ekvivalensen mellan massa och energi, kärnreaktioner

Radioaktivitet. Strålning och stråldoser, biologiska effekter

Kemiska reaktioner, reaktionstyper, energiomsättning och reaktionshastighet. Elektrokemi

Elektriska kretsar.

Vår världsbild

Vår världsbild i ett idéhistoriskt perspektiv

Stjärnor, stjärnsystem och interstellär materia. Stjärnors utveckling

Orientering om arbetsmetoder inom astronomin

Vårt solsystem och teorier om dess uppkomst.

Livets grundvalar

Livets molekylära byggnad

Huvuddragen i cellers energi- och ämnesomsättning och i cellers styrmekanismer

Encellighet – flercellighet, livsfunktionernas differentiering

Samordning och reglering av organismers funktioner.

Människan

Uppbyggnad och funktion hos människokroppens organ och organsystem. Vanliga sjukliga förändringar och deras orsaker

Kroppens försvar mot infektioner

Människans näringsbehov, kostens sammansättning

Friskvård.

Samspel i naturen

Livsformers anpassningar till sin miljö

Beteendets funktioner

Ekosystemets dynamik, samband mellan arter, successioner.

Naturkunskap etapp 4

Timplan

Högsta antal lektioner: 60

Kursplan

Kurskod: 3845004

MÅL Undervisningen skall inriktas på att kursdeltagarna får en helhetssyn på naturen, respekt för allt levande, ansvar för naturen och medvetenhet om de effekter som människans ingrepp får för vår miljö och våra livsvillkor.

Genom undervisningen skall deltagarna få sådana kunskaper och färdigheter att de kan delta i samhällsdebatten och aktivt påverka utvecklingen, särskilt vad gäller frågor med anknytning till energi samt natur- och miljövard.

Kursdeltagarna skall genom bl a fältstudier, experiment och egna undersökningar

- få ökade kunskaper om olika slag av energi och energiomvandlingar
- bli medvetna om nödvändigheten av att hushålla med våra begränsade naturtillgångar
- få ökad medvetenhet om hur människans utnyttjande av naturen påverkar och förändrar skeenden, samspel och livsvillkor
- få kunskaper om modern teknik av betydelse för individ och samhälle.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagaren få möjlighet

- att formulera och lösa uppgifter genom egna experiment och studier
- att bredda och förstärka sina kunskaper och färdigheter i naturkunskap inom fritt valda områden efter intresse eller i anslutning till studie- och yrkesinriktning.

HUVUDMOMENT

Energi

Traditionella och alternativa energikällor och deras effekter på miljön

Kvalitetsaspekter på olika energiformer och energiomvandlingar

Energihushållning i ett framtidsperspektiv.

Naturen och människan

Kulturmarken som ekosystem. Jord- och skogsbrukets inriktning och brukningsmetoder. Globala och inhemska miljöeffekter

Viktiga kulturväxter, odlingskrav och odlingsmetoder

Bekämpningsmetoder

Befolkningsutveckling, livsmedelsförsörjning och livsmedelsfördelning. Växt- och djurförädling

Ekonomiskt betydelsefulla mineral, berg- och jordarter. Täkter. Havsbottenarnas tillgångar

Naturen som rekreationsmöjlighet – konflikter med ekonomiska intressen.

Tekniken kring människan

Elektroniken i vår vardag

Kemiska tillämpningar i vår vardag

Förädling av råvaror, industriell framställning av våra vanliga material. Återvinning av råvaror

Biotekniska metoder och livsmedelshantering

Tekniker för luft-, vatten- och markvård.

Ekonomiska ämnen

Distribution etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 60

Kursplan

Kurskod: 2011002

MÅL Undervisningen skall utgå från kunskaper och färdigheter i företagsekonomi som kursdeltagarna skaffat sig genom tidigare studier eller i sin yrkesverksamhet. En strävan bör vara att belysa sambanden mellan ämnets olika delar och på så sätt grundlägga en helhetssyn på ämnet. Undervisningen skall belysa aktuella utvecklingstendenser av betydelse för företaget och ge en inblick i praktiskt arbete inom marknadsföring och inköp. Konsument- och samhällsaspekter skall beaktas.

Kursdeltagarna skall stimuleras till ett kreativt tänkande i samband med problemlösningar inom ämnesområdet.

Genom undervisningen skall kursdeltagarna skaffa sig

- ökade kunskaper om marknadsföringens förutsättningar, organisation och metoder med hänsyn till olika typer av marknader
- fördjupad kunskap om olika konkurrensmedel och samordningen av dessa i marknadsplaner
- ökad kunskap om metoder för inköp
- förmåga att lösa lönsamhetsproblem inom områdena marknadsföring och inköp
- orientering om olika distributionsekonomiska problem och utvecklingstendenser inom distributionsekonomin.

Fördjupningsdelen skall ge kursdeltagarna tillfälle att självständigt skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen, behov och erfarenheter.

HUVUDMOMENT Undervisningen bör anknyta till realistiska problem. Kursdeltagarna bör få arbeta med aktuella och verklighetsnära dokument och använda metoder och hjälpmedel som förekommer i arbetslivet. Förändringar och aktuella händelser inom ämnesområdet bör belysas kontinuerligt.

Marknadsrätt

Konsumentlagstiftning och konsumentupplysning

Olika konkurrenssituationer

Konkurrenslagstiftning och övervakning.

Marknadsanalys

Köparens behov och köpvanor

Faktorer som påverkar företagets produktinriktning

Principer för målgruppsbestämning

Prognosmetoder och deras tillämpning

Undersökningsmetoder och hjälpmedel.

Marknadsföring

Konkurrensmedel och olika sätt att samordna dem

Kostnads- och intäktsstruktur, analys och resultatplanering.

Inköpsarbete

Företagets behov av varor och tjänster

Val av leverantör.

Distribution etapp 3

Timplan

Högsta antal lektioner: 60

Kursplan

Kurskod: 2011003

MÅL Undervisningen skall utgå från kunskaper och färdigheter som deltagarna skaffat sig genom tidigare studier i distribution eller på annat sätt. Genom undervisningen skall deltagarna få sådana kunskaper och färdigheter att de kan medverka i arbetsledande funktion inom områdena marknadsföring och inköp. En strävan bör därför vara att ge en helhetsbild av arbetet inom dessa områden. Undervisningen skall stimulera kursdeltagarnas kreativa tänkande bl a genom att praktikfall används som underlag för problemlösningar.

Genom undervisningen skall kursdeltagarna skaffa sig

- ökade kunskaper om marknadsföringens förutsättningar, olika konkurrensmedel och samordningen av dessa i marknadsplaner
- fördjupade kunskaper om olika distributionsekonomiska problem och utvecklingstendenser och ökade insikter om metoder för inköp
- kännedom om metoder för materialstyrning
- kännedom om organisation av och metoder för export och import av varor och tjänster
- förbättrad förmåga att lösa lönsamhetsproblem inom områdena marknadsföring och inköp och att finna lämpliga områden för datoranvändning inom marknads- och inköpsfunktionerna.

Fördjupningsdelen skall ge kursdeltagarna tillfälle att självständigt skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen, behov och erfarenheter.

HUVUDMOMENT Undervisningen bör anknyta till realistiska problem. Kursdeltagarna bör få arbeta med aktuella och verklighetsnära dokument samt använda metoder och hjälpmedel som förekommer i arbetslivet. Förändringar och aktuella händelser inom ämnesområdet bör belysas kontinuerligt.

Marknadsundersökningar

Metodval, praktiskt genomförande av marknadsundersökningar och kritisk granskning av resultatet
Användning av dator som hjälp vid marknadsundersökningar.

Marknadsföring och marknadsplanering

Försäljningsfrämjande åtgärder och samordning av konkurrensmedel
Olika resurser inom företaget som påverkar marknadsföringen
Organisation av marknadsföringen
Tids- och resursplanering av marknadsföringsinsatser
Lönsamhetsbedömningar vid genomförande av marknadsföringsåtgärder.

Materialstyrning

Servicegrad och totaloptimering av materialflödet
Transport och spedition.

Inköpsarbete

Inköpsrutiner och inköpsarbetets organisation inom olika typer av företag
Inköpskalkylering.

Internationell handel

Dokument och andra hjälpmedel
Strategiska beslut vid export och import
Betalnings- och valutafrågor
Internationella transporter.

Företagsekonomi etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 90

Kursplan

Kurskod: 2024002

MÅL Genom studierna skall kursdeltagarna förvärva grundläggande kunskaper om företag och deras olika verksamheter och funktioner i samhället. De skall också tillägna sig elementära färdigheter i ekonomiska och administrativa rutiner.

Undervisningen skall utgå från verklighetsanknutna situationer, och belysande exempel skall väljas så att deltagarna får en helhetsbild av ämnet. För att nå dessa mål är det väsentligt att undervisningen utgår från kursdeltagarnas erfarenheter, behov och intressen.

Kursdeltagarna skall skaffa sig

- förståelse för företags behov av kreativitet och ständig affärsutveckling för sin fortlevnad
- insikt om kraven på företag att tillfredsställa kundernas behov med beaktande av lönsamhet och samhällsansvar
- kännedom om behovet av planering, samordning, styrning och kontroll av flödet av varor och tjänster från råvaruproducent till konsument
- kännedom om behovet av planering, samordning, styrning och kontroll av det interna flödet av varor och tjänster i företag
- elementära yrkesfärdigheter inom områdena inköp och försäljning
- grundläggande kunskaper om kostnads- och intäktsbegrepp samt färdighet att tillämpa dem i enkla kalkylsituationer
- grundläggande färdigheter i kontering, registrering och rapportering av affärshändelser, även med hjälp av dator
- förståelse för arbetsgruppens roll samt vikten av samverkan horisontellt och vertikalt i företagen

- insikt om personalens betydelse för företagets fortlevnad, bl a vid kontakterna med kunder
- en orientering om lagar och regler inom personalområdet
- insikt om möjligheten att påverka den egna arbetssituationen.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagaren få möjlighet att bredda och förstärka sina kunskaper och färdigheter i företags ekonomi inom fritt valda områden efter intresse eller i anslutning till studie- och yrkesinriktning.

HUVUDMOMENT

Affärsidé och företagande

Definition av begreppet företag. Affärsidé. Målsättning i företag

Företagstyper med avseende på bransch, juridisk form, förädlingsled, ägare

Företagets resurser: personal, lokaler, utrustning, material, varor, inhyrda tjänster m m

Företagets olika funktioner och samspelet mellan dem

Begränsningar i företags handlingsfrihet i form av lagregler och affärsetik.

Ekonomiska beräkningar och statistik

Procent- och ränteräkning

Framställning och tolkning av diagram och tabeller.

Från råvaruproducent till konsument

Olika typer av varor och tjänster

Flödet av material, varor och tjänster mellan och inom företag

Kundkategorier och målgrupper

Inköpsbudget och inköpsrutiner i ett handelsföretag

Lager och sortiment

Försäljningsbudget och försäljningsrutiner i ett handelsföretag

Betalningsrutiner.

Ekonomifunktioner och ekonomiska begrepp

Produktkalkylering i ett handelsföretag

Elementär lönsamhetsplanering med hjälp av kalkyler och budget

Likviditetsplanering

Baskontoplanen och dess uppbyggnad

Kontering av enkla affärshändelser med utgångspunkt i verifikationer. Registrering och systematisering med hjälp av dator

Period- och årsrapportering med tyngdpunkt på balans- och resultaträkning

Presentation av ekonomisk information.

Personalen i företaget

Anställning, utveckling, avgång

Arbetsmiljön i företag

Översikt över lagar och avtal inom personalområdet.

Företagsekonomi etapp 3

Timplan

Högsta antal lektioner: 100

Kursplan

Kurskod: 2024003

MÅL Genom studierna skall kursdeltagarna skaffa sig en grund för yrkesverksamhet och vidareutbildning inom den ekonomisk-administrativa sektorn.

Undervisningen skall utgå från kunskaper och färdigheter i företagsekonomi som kursdeltagarna förvärvat genom tidigare studier eller i sin yrkesverksamhet. De skall skaffa sig ökade kunskaper om företagets verksamhet och roll i samhället och en helhetssyn på företagets ekonomi.

Genom arbete med verklighetsanknutna uppgifter skall kursdeltagarna också utveckla sin förmåga att samla information, kritiskt granska beslutsunderlag, utnyttja modeller för problemlösning samt tolka resultaten.

Kursdeltagarna skall

- skaffa sig kännedom om olika sätt att marknadsföra och distribuera varor och tjänster inom skilda branscher
- orientera sig om konkurrensförhållanden inom olika marknadsformer
- få ökad insikt om vikten av att kundernas föränderliga behov identifieras och tillfredsställs
- tillägna sig en positiv inställning till service och öka sin medvetenhet om personalens ansvar för god kontakt med kunder och leverantörer
- förstå hur den totala lönsamheten påverkas av företagets inköps- och lagerekonomi
- öka sin kännedom om arbetsuppgifterna på en inköpsavdelning
- utveckla sin förmåga att välja lämplig kalkyltyp och kostnadsfördelningsprincip i olika kalkylsituationer

- förvärva god förmåga att kontera och registrera vanligt förekommande affärshändelser samt göra kontinuerliga kontoavstämningar
- utveckla sin förmåga att göra månads- och årsrapporter inklusive periodiseringar
- skaffa sig förståelse för hur olika bokslutsdispositioner påverkar det redovisade resultatet
- förvärva förmåga att välja ut och presentera relevant ekonomisk information, både skriftligt och muntligt
- öka sin kännedom om behov av och möjligheter till samverkan mellan olika företagsfunktioner och personalkategorier
- skaffa sig kännedom om ett företags interna och externa informations- och dokumentflöden och deras betydelse som grund för beslutsfattande
- orientera sig om hur olika administrativa rutiner kan datoriseras.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagaren få möjlighet att bredda och förstärka sina kunskaper och färdigheter i företags ekonomi inom fritt valda områden efter intresse eller i anslutning till studie- och yrkesinriktning.

HUVUDMOMENT

Försäljning och marknadsföring

Distributionskedjan med exempel från olika branscher

Marknadsformer

Enkel marknadsbedömning, t ex affärsidé, kunder och produkter, försäljningsstatistik

Konkurrensmedel och samordning av dem i en marknadsmix

Extern och intern service

Introduktion i marknadsrätt.

Inköp

Lagerekonomi

Inköpsbudgetering

Inköpskalkylering för material, varor och tjänster

Inköpsrutiner och dokument. Leverantörsbedömning.

Betalnings- och leveransvillkor.

Kalkylering och redovisning

Produktkalkylering i industri-, handels- och tjänsteproducerande företag. Kostnadsfördelning. Bedömning av fördelningsgrunder

Bidrags- och självkostnadskalkyler och deras användning vid olika typer av företag och problem

Investeringsbeslut

Resultat- och likviditetsbudgetering

Kontering och registrering av affärshändelser enligt Baskontoplanen. Kontoavstämningar

Periodisering och deras tillämpningar enligt Baskontoplanen

Bokslut i olika företagsformer

Syftet med resultatreglering

Årsrapporter, även med hjälp av dator

Budgetuppföljning och likviditetskontroll

Presentation av ekonomisk information inkl enkla relations- och nyckeltal, t ex omsättningshastigheter, kredittider, olika kostnadsslag i förhållande till intäkter, branschjämförelser.

Arbetsfördelning och samverkan

Företagsfunktioner. Samverkan mellan företagets funktioner. Samverkan mellan olika personalkategorier.

Administrativa rutiner

Samband mellan order—lager—fakturerings—reskontra—redovisning

Datoriserade rutiner

Interna informationsflöden

Behovet av relevant information som beslutsunderlag.

Företagsekonomi etapp 4

Timplan

Högsta antal lektioner: 90

Kursplan

Kurskod: 2024004

MÅL Genom studierna skall kursdeltagarna skaffa sig kunskaper och färdigheter som de behöver i sin yrkesverksamhet eller för fortsatta studier inom den ekonomisk-administrativa sektorn.

Undervisningen skall utgå från kunskaper och färdigheter i företagsekonomi som kursdeltagarna förvärvat genom tidigare studier eller i sin yrkesverksamhet.

Med utgångspunkt i verklighetsnära företagsekonomiska problem och förhållanden skall kursdeltagarna utveckla sin förmåga att samla, analysera och redovisa information samt ta ansvar för att genomföra olika arbetsuppgifter. De skall också förbättra förmågan att delta i ekonomisk planering inom olika funktionsområden i företag och se sambanden mellan dem.

Kursdeltagarna skall

- skaffa sig kännedom om olika organisationsmodeller och förstå vikten av att anpassa dem till ett företags unika behov
- orientera sig om olika principer för arbetsfördelning och samverkan
- förstå vikten av en god arbetsmiljö och orientera sig om gällande lagar och avtal
- fördjupa sina kunskaper om planeringstekniker och kunna tillämpa dem i det egna arbetet
- skaffa sig ökade kunskaper om metoder för informations-sökning, marknadsundersökningar och prognoser
- lära sig upprätta en enkel marknadsplan
- utveckla sin förmåga att göra enkla lönsamhetsbedömningar även med hänsyn tagen till samhällskonsekvenser
- orientera sig om den principiella uppbyggnaden av en industriprocess

- skaffa sig kännedom om materialadministrativa principer
- skaffa sig kännedom om hur budgetarbete planeras och hur budgetprocessen går till
- utveckla förmåga att göra enkla företagsbedömningar med hjälp av relationstal
- skaffa sig insikt om vikten av kontinuerlig budgetuppföljning och av att agera vid avvikelser
- lära sig göra enkla kapitalbehovsberäkningar och föreslå finansieringssätt
- lära sig göra enkla medelsanalyser
- skaffa sig en helhetsbild av ekonomisystemets roll i företags planering.

Inom fördjupningsdelen skall kursdeltagaren få möjlighet

- att planera, genomföra och presentera egna projekt inom det företagsekonomiska området
- att bredda och förstärka sina kunskaper och färdigheter i företagsekonomi inom fritt valda områden efter intresse eller i anslutning till studie- och yrkesinriktning.

HUVUDMOMENT

Organisation och arbetsplanering

Organisationsmodeller i företag och offentlig förvaltning

Arbetsledning och arbetsfördelning

Lagar och avtal om medbestämmande och arbetsmiljö

Kontinuerlig organisationsutveckling

Tekniker för planering på lång och kort sikt. Planering och organisation av utredningar och projekt. Planering av det egna arbetet.

Marknadsplanering

Informationssökning. Prognosmetoder. Metoder för marknadsundersökningar

Enkla marknadsplaner för varor och tjänster

Lönsamhetsplanering under samhällsansvar.

Material- och produktionsplanering

Orientering om industriella processer. Orientering om material- och produktionsplanering utifrån kundbehovet. Behov av beläggningsplanering.

Ekonomisk planering och analys

Organisation av budgetarbete. Budgeteringsprinciper.

Upprättande av olika typer av budgeter. Samordning av delbudgeter mot totalbudget

Avstämning mot företagets kort- och långsiktiga mål. Relationstal såsom räntabilitet, likviditet, soliditet

Kontinuerlig budgetuppföljning och analys av avvikelser

Åtgärder vid budgetavvikelser.

Finansiell planering

Enkla kapitalbehovsberäkningar. Kapitalanskaffning och finansieringskällor

Medelsanalys.

Ekonomisystemet

Sambanden mellan kalkylering, budgetering och redovisning

Ekonomisystemets roll i företagets planering.

Redovisning etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 60

Kursplan

Kurskod: 2071002

MÅL Undervisningen skall utgå från kunskaper och färdigheter som kursdeltagarna skaffat sig genom tidigare studier eller i sin yrkesverksamhet. Kursdeltagarna skall få kunskap om aktuella utvecklingstendenser av betydelse för företaget och hur dessa påverkar personal, miljö och samhälle. En strävan bör vara att deltagarna får en helhetssyn på ämnet. Deltagarna skall kunna göra en företagsanalys som omfattar såväl kvantitativa som kvalitativa bedömningar.

Genom undervisningen skall kursdeltagarna lära sig att aktivt medverka vid utformningen av en ändamålsenlig redovisning samt granska och analysera utfallet.

Vidare skall kursdeltagarna skaffa sig

- fördjupade kunskaper om bokföring och bokslutsarbete
- kunskaper om metoder för kapitalbehovsberäkning, finansiering och revision
- ökade kunskaper om datoriserade system inom ekonomifunktionen
- kännedom om hur information och data från redovisningen används som underlag för uppföljning och beslut i olika delar av företaget.

Fördjupningsdelen skall ge kursdeltagarna tillfälle att självständigt skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen, behov och erfarenheter.

HUVUDMOMENT Kursdeltagarna bör få arbeta med aktuella autentiska dokument samt använda metoder och hjälpmedel som förekommer i arbetslivet.

Affärsredovisning

Rutiner och hjälpmedel vid redovisning

Kontoplaner för affärsredovisning

Val av kontoplan med hänsyn till företagets verksamhet

Avstämning och kontroll av tillgångar och skulder.

Bokslut

Lagar och normer för bokslut

Sambandet mellan värdering och resultat

Bokslutsplanering med hjälp av bokslutsdispositioner

Bokslutsarbete och presentation av bokslut.

Företagsanalys

Bokslutsanalys och företagsbedömning ur kvalitativa och kvantitativa aspekter

Inflationseffekter på resultat

Social granskning av bokslut.

Finansiering

Finansieringsanalys

Beräkning av kapitalbehov

Olika finansieringssätt.

Revision

Lagar och anvisningar

Kontrollmetoder.

Datortillämpningar

Utnyttjande av färdiga program för redovisning och analyser

Datoranvändning för simulering av planerings- och budgetberäkning.

Redovisning etapp 3

Timplan

Högsta antal lektioner: 60

Kursplan

Kurskod: 2071003

MÅL Undervisningen skall utgå från kunskaper och färdigheter som kursdeltagarna skaffat sig genom tidigare studier i redovisning eller på annat sätt. Genom undervisningen skall deltagarna få sådana kunskaper och färdigheter att de kan medverka i arbetsledande funktion. Undervisningen skall ge ökade kunskaper om aktuella utvecklingstendenser av betydelse för företaget. Kursdeltagarna skall också lära sig se konsekvenserna av olika ekonomiska beräkningar för företaget som helhet.

Genom undervisningen i redovisning skall kursdeltagarna skaffa sig

- ökade kunskaper och färdigheter i bokföring, bokslut, kalkylering och beskattning
- ökad förmåga att utforma och använda en ändamålsenlig redovisning som beaktar såväl interna som externa krav
- förmåga att använda såväl intern redovisning som affärsredovisning för kritisk granskning och analys av företaget
- förmåga att använda datorn i ekonomiska rutiner och som hjälpmedel vid ekonomisk analys.

Fördjupningsdelen skall ge kursdeltagarna tillfälle att självständigt skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen, behov och erfarenheter.

HUVUDMOMENT **Redovisningens organisation**
Organisation av arbetet inom ekonomifunktionen
Intern kontroll.

Kalkylering

Kostnads- och intäktsstruktur

Metoder för kalkylering av varor och tjänster, produkt- och orderval

Investeringskalkyler.

Intern redovisning

Principer för kalkylerande redovisning

Bokföring och bokslut enligt kontoplan där även kalkylerande redovisning ingår.

Beskattning

Direkt skatt i olika företagsformer

Inkomstslag och deras beskattning

Rörelsedeklaration för olika företagsformer

Beräkning av skatter och sociala avgifter med rörelsedeklarationen som underlag.

Datortillämpningar

Utnyttjande av datorn i färdiga programsystem för redovisning, kalkylering, räkenskaps- och finansieringsanalys

Användning av datorn som hjälpmedel för simulering av text budgetarbete, resultatplanering, investeringsbedömning.

Rättskunskap

Timplan

Högsta antal lektioner: 45

Kursplan

Kurskod: 5372002

MÅL Undervisningen i rättskunskap skall belysa de företagsekonomiska ämnena ur juridisk synvinkel och ge kursdeltagarna viss insikt i familjerätt. Kursdeltagarna skall studera formulering och lösning av olika juridiska problem och få kännedom om principerna bakom lagarna och om lagarnas syfte. Undervisningen syftar till att kursdeltagarna skall få sådana kunskaper som i första hand hjälper dem att undvika rättstvister, i andra hand underlättar lösning av tvister som redan uppstått.

Genom studierna skall kursdeltagarna

- skaffa sig översiktliga kunskaper om det svenska rättsväsendets organisation och arbete
- bli förtrogna med grundläggande juridiska termer
- skaffa sig kunskaper om de delar av civil-, process-, exekutions- och straffrätten som berör affärslivet
- skaffa sig förmåga att använda och upprätta enkla dokument.

Fördjupningsdelen skall ge kursdeltagarna tillfälle att skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen och behov.

HUVUDMOMENT Undervisningen bör utgå från otvetydiga avtal och utfästelser. Verklighetsanknutna tillämpningsövningar bör göras med hjälp av dokument och studiebesök vid tingsrättsförhandlingar.

Rättssystemet och rättegångsförfarandet

Rättsregler och rättskällor
Fysiska och juridiska personer
Olika typer av domstolar
Tvistemål och brottmål.

Familjerätt

Gemensamt och enskilt ägande
Bodelning
Rättsverkningar av samboende
Arv och testamente.

Avtals- och köprätt

Avtal
Fullmakt
Lagar om inköp.

Allmänna förmögenhetsrättsliga spörsmål

Gåvor
Ränta
Skuldebrev
Säkerheter
Preskription.

Fastighets- och hyresrätt

Fast egendom
Köp och upplåtelse
Inteckningsförfarande.

Skadestånds- och försäkringsrätt

Person- och sakförsäkring.

Straff-, process- och exekutionsrätt

Förmögenhetsbrott
Indrivning och fordringar
Ackord och konkurs
Påföljder.

Tekniska ämnen

Teknologi etapp 2

Timplan

Högsta antal lektioner: 105

Kursplan

Kurskod: 8875002

MÅL Undervisningen skall utgå från kursdeltagarnas erfarenheter, behov och intressen. Kursdeltagarna skall få kunskaper om

- grundläggande begrepp i mekanik och hållfasthetslära
- de viktigaste egenskaperna hos olika konstruktionsmaterial
- olika tillverkningsmetoder
- de vanligaste konstruktionselementen.

Kursdeltagarna skall lära sig läsa och utföra enkla ritningar. De skall också utveckla sin förmåga att självständigt söka information och genom enkla beräkningar lösa tekniska problem.

Fördjupningsdelen skall ge kursdeltagarna ytterligare möjligheter att tillämpa inlärd kunskaper och färdigheter på fritt valda uppgifter och att bredda och fördjupa sina kunskaper i anslutning till yrkes- eller intresseområde.

HUVUDMOMENT Innehållet i kursen redovisas under olika huvudmoment. I undervisningen bör emellertid de olika momenten så långt som möjligt integreras i olika konstruktionsuppgifter.

Mekanik

Kraftbegreppet, moment, jämvikt med och utan friktion, tyngdpunkt för enkla sammansatta ytor, kinematik och kinetik.

Hållfasthetslära

Dragning, skjuvning, yttryck, vridning, elementarfallen för böjning, knäckning enligt Eulers formel.

Materiallära

Plaster, strålkvaliteter, lättmetaller, betong, trä. Materialprovning.

Tillverkning

Orientering om plastiska och skärande bearbetningsmetoder, hopfogning och gjutning.

Konstruktionselement

Skruv-, nit- och svetsförband med avseende på uppbyggnad och funktion. Axlar, kopplingar, växlar, lager, tätningar och fjädrar.

Ritteknik

Linjer, textning, vyplacering, skalor, snitt, måttsättning. Standard. Generella och numeriska toleranser. Ytjämnhet

Skissritning

Orientering om olika typer av specialritningar, exempelvis VVS- och elritningar.

Teknologi etapp 3

Timplan

Högsta antal lektioner: 105

Kursplan

Kurskod: 8875003

MÅL Undervisningen skall utgå från kursdeltagarnas erfarenheter, behov och intressen. Den skall bygga på och vidareutveckla kunskaper och färdigheter som kursdeltagarna skaffat sig genom tidigare studier i teknologi eller på annat sätt.

Undervisningen syftar till att kursdeltagarna skall få

- fördjupade kunskaper inom områdena mekanik, hållfasthetslära och konstruktionselement
- ökade färdigheter i ritteknik
- förbättrad förmåga att göra beräkningar i mekanik och hållfasthetslära.

Kursdeltagarna skall självständigt kunna genomföra mindre konstruktionsuppgifter. De skall därvid utveckla sin förmåga att söka och använda information i praktiskt arbete och redovisa uppgifterna, bl a i skriftliga rapporter.

Fördjupningsdelen skall ge deltagarna ytterligare möjligheter att tillämpa inlärd kunskaper och färdigheter på fritt valda uppgifter och att bredda och fördjupa sina kunskaper i avslutning till sitt yrkes- eller intresseområde.

HUVUDMOMENT För de beräkningar som ingår i huvudmomenten erfordras kunskaper i matematik motsvarande etapp 2 i momenten geometri, algebra och funktionslära samt i trigonometri.

Mekanik

Linjers, ytors och kroppars tyngdpunkt. Jämviktsproblem. Tillämpningar inom kinematiken på rotationsrörelse.

Hållfasthetslära

Böjning, knäckning, kälverkan, utmattning, sammansatt hållfasthetslära.

Konstruktionselement

Enklare beräkningar på konstruktionselement.

Ritteknik

Tekniska ritningar och ritningsmetodik. Toleranser och passningar enligt ISO-systemet.

Övriga ämnen

Datakunskap

Timplan

Högsta antal lektioner: 160

Kursplan

Kurskod: 5223302

MÅL Genom undervisningen i datakunskap skall kursdeltagarna

- skaffa sig de kunskaper och färdigheter i att hantera data-system som sedan kan utnyttjas i fortsatt utbildning och framtida yrkesverksamhet
- orientera sig om och förvärva en viss förtrogenhet med data-systems olika möjligheter och begränsningar, för att kunna påverka användningen av datorer. Detta skall ske med hänsyn till användarbehov, etiska principer och bestämmelser i lagar och förordningar.

Fördjupningsdelen skall ge deltagarna ytterligare möjligheter att tillämpa inlärd kunskaper och färdigheter på fritt valda uppgifter och att bredda och fördjupa sina kunskaper i anslutning till sitt yrkes- och intresseområde.

Förutsättningar för att följa undervisningen är kunskaper motsvarande matematik etapp 3.

HUVUDMOMENT

Datorsystem

Datorns uppbyggnad och funktion
Kringutrustning
Systemprogramvara
Kommunikation.

Basprogramvara

Textbehandling
Kalkylering
Databashantering
Datagrafi.

Programmering och systemutveckling

Programmering i högnivåspråk
Logikprogrammering
Metoder för programmering och systemering
Systemutveckling med hjälp av 4G språk.

Datorsystems möjligheter och begränsningar

Sårbarhet
Integritet
Datasäkerhet
Datakvalitet
Etiska normer för datoranvändningen.

Projektarbete

Större uppgifter som kan lösas enskilt eller i grupp utanför
eller i skolan.

Energi- och mätteknik

Timplan

Högsta antal lektioner: 160

Kursplan

Kurskod: 7319002

MÅL Undervisningen skall utgå från kursdeltagarnas erfarenheter, behov och intressen. Den skall ha en praktisk inriktning och syfta till att ge kunskaper och färdigheter som kursdeltagarna har användning för i sin yrkesverksamhet och vid fortsatta studier.

Genom undervisningen skall kursdeltagarna

- skaffa sig kunskaper om och överblick över energikällor, energiomvandling och energianvändning
- kunna använda mätteknisk apparatur samt utföra enkla energitekniska beräkningar
- få förståelse för rationell användning av energi med företagsekonomiska förutsättningar samt
- förvärva förmåga att analysera problem inom energiområdet.

Fördjupningsdelen skall ge deltagarna ytterligare möjligheter att tillämpa inlärd kunskaper och färdigheter på fritt valda uppgifter och att bredda och fördjupa sina kunskaper i anslutning till sitt yrkes- eller intresseområde.

HUVUDMOMENT

Energikällor
Energi i tekniska och biologiska system
Mätteknik
Mätdata och givare
Ekonomisk energiplanering
Energi i samhället.

Ergonomi

Timplan

Högsta antal lektioner: 35

Kursplan

Kurskod: 5036002

MÅL Undervisningen skall utgå från deltagarnas erfarenheter och behov och inriktas på att ge en helhetsbild av människan i hennes arbetsmiljö. Kursdeltagarna skall få sådana kunskaper och färdigheter att de självständigt kan lösa uppgifter med anknytning till det egna yrkesområdet och påverka och förändra metoder och miljö på den egna arbetsplatsen.

Kursdeltagarna skall genom studierna i ergonomi få kännedom om människors varierande fysiska och psykiska förutsättningar att klara påfrestningar i arbetslivet. De skall genom undervisningen bli medvetna om risker för yrkesskador orsakade av arbetsmiljön och få kunskaper om arbetshygien, arbetarskydd, personalvård och samhällets åtgärder för att förbättra arbetsmiljön.

Fördjupningsdelen skall ge möjlighet till viss breddning och specialisering av kunskaperna i anslutning till deltagarnas yrkes- eller intresseområde.

HUVUDMOMENT Människan i arbetsmiljön

Människokroppens byggnad och funktioner, kroppens arbete, arbetsförmåga, arbetsställningar och belastningar

Arbetspsykologi

Allmänna skadeverkningar och förslitning av människokroppen

Träningens principer och träningsprogram för att förebygga arbetsskador.

Arbetsmiljön

Den fysiska samhällsplaneringen. Ergonomisk utformning av produktionssystem, maskiner, verktyg, hjälpmedel i arbetet och arbetslokaler

Skyddsutrustning

Yrkesskador orsakade av arbetsmiljön tex buller, värme, kyla, luft- och vattenföroreningar, kemiska ämnen och strålning.

Arbetarskydd och personalvård
Former för arbetarskydd. Företagshälsovård
Personalplacering och personalutbildning
Arbetsledning och självstyrande grupper.

Hälsokunskap

Timplan

Högsta antal lektioner: 160

Kursplan

Kurskod: 9837002

MÅL Undervisningen skall utgå från kursdeltagarnas erfarenheter, behov och intressen. Den skall ha en praktisk inriktning och syfta till att ge kunskaper och färdigheter som kursdeltagarna har användning för i sin yrkesverksamhet och vid fortsatta studier.

Genom undervisningen skall kursdeltagarna

- skaffa sig kunskaper om hur människans fysiska och psykiska hälsa påverkas av hennes levnadsvanor och miljö
- orientera sig om människans hälsosituation i världen
- förvärva kännedom om de myndigheter, institutioner och organisationer som har särskild betydelse för individens hälsosituation
- skaffa sig vidgade kunskaper om människokroppens byggnad och funktion
- skaffa sig färdigheter i att mäta faktorer som har betydelse för hälsosituationen.

Fördjupningsdelen skall ge deltagarna ytterligare möjligheter att tillämpa inlärd kunskaper och färdigheter på fritt valda uppgifter och att bredda och fördjupa sina kunskaper i anslutning till sitt yrkes- eller intresseområde.

HUVUDMOMENT Kost och motion
Alkohol, narkotika och tobak
Kemiska hälsorisker
Arbets-, boende- och trafikmiljö
Hygien
Läkemedel
Mätteknik
Fältstudier.

Miljövårdsteknik

Timplan

Högsta antal lektioner: 160

Kursplan

Kurskod: 9853002

MÅL Undervisningen skall utgå från kursdeltagarnas erfarenheter, behov och intressen. Den skall ha en praktisk inriktning och syfta till att ge kunskaper och färdigheter som kursdeltagarna har användning för i sin yrkesverksamhet och vid fortsatta studier.

Genom undervisningen skall kursdeltagarna

- skaffa sig kunskaper om omsättningen och jämvikten i naturen och om de förändringar häri, som människans verksamhet åstadkommer
- skaffa sig kunskaper om arbetsmiljöns inverkan på människan
- skaffa sig kunskaper om de förutsättningar i samhället under vilka miljövårdsarbete bedrivs
- skaffa sig färdigheter att mäta faktorer av betydelse inom miljöområdet.

Fördjupningsdelen skall ge deltagarna ytterligare möjligheter att tillämpa inlärd kunskaper och färdigheter på fritt valda uppgifter och att bredda och fördjupa sina kunskaper i anslutning till sitt yrkes- eller intresseområde.

HUVUDMOMENT Några ekologiskt viktiga skeenden
Naturen, tekniken och människan
Arbetsmiljö
Lagstiftning och administration
Mätteknik
Fältarbete.

Orienteringskurs för vuxenstuderande

Timplan

Högsta antal lektioner: 125

Kursplan

Kurskod: 9853002

MÅL Orienteringskurs för vuxenstuderande vänder sig till vuxna som har oklara studie- och/eller yrkesmål och som känner sig osäkra inför att påbörja kompetensinriktade studier.

Orienteringskursen skall medverka till att kursdeltagaren kan fatta väl underbyggda beslut i studie- och yrkesvalsfrågor utifrån kännedom om sina egna resurser och begränsningar, olika utbildningsalternativ, förhållanden i arbetslivet och på arbetsmarknaden samt studiesociala villkor.

Undervisningen och arbetet i orienteringskursen skall bidra till att kursdeltagaren vågar påbörja en utbildning och utifrån sina förutsättningar genomföra den utbildning hon eller han väljer. Ett viktigt syfte med kursen är därför att öka kursdeltagarens självinsikt, självförtroende och trygghet. Kursdeltagarna skall vidare

- skaffa sig sådana studietekniska färdigheter att de kan ta till vara sina kunskaper, erfarenheter och förutsättningar
- öka sin förmåga att söka, sovra och värdera information
- få möjlighet att individuellt utforma en studieplan efter egna intressen och behov.

Timplan

Kursen får omfatta högst 125 lektioner för den studerande. Av dessa får högst 100 lektioner användas till för hela gruppen gemensamma aktiviteter. Övrig tid används bl a för enskild eller gruppvis vägledning, stödundervisning, introduktion till ämnesstudier eller yrkesutbildning och praktiska arbetslivskonakter.

Orienteringskursens användning och anordnande

Orienteringskursen får utformas efter lokala förhållanden och ges olika inriktning beroende på de behov kursdeltagarna har. Kursen kan inriktas mot en viss grupp kursdeltagare, exempelvis invandrare, eller utformas som introduktion till en viss typ av utbildning.

Orienteringskursen kan vara aktuell

- före studiernas början för att klarlägga vilken utbildning en presumtiv vuxenstuderande behöver och/eller förbereda för den kommande utbildningen
- parallellt med komvuxstudier för att underlätta den första studieperioden
- parallellt med komvux- eller grundvuxstudier för att förbereda övergång till fortsatt utbildning eller arbete.

Betyg utfärdas inte efter avslutad orienteringskurs.

HUVUDMOMENT

Orienteringskursen skall anpassas till deltagarnas behov och önskemål och utgå från deras erfarenheter.

Även om innehållet i kursen redovisas under olika huvudmoment bör kursen ses som en helhet där de olika huvudmomenten integreras i största möjliga utsträckning. Vilken tonvikt som läggs på de olika huvudmomenten bestäms av den aktuella deltagargruppen och kursens eventuella specialinriktning. Huvudmomenten skall snarare ses som aspekter vilka bör belysas än som styrande för kursens detaljinnehåll.

Kursens målsättning är knuten till den enskilde individens utveckling och är inte i första hand att ge kunskaper och färdigheter. Arbetsformerna och arbetssättet blir därför lika viktiga som innehållet.

I kursens inledningsskede bör kontakt- och trygghetsskapande inslag dominera. Att kursdeltagarna känner trygghet i gruppen är en förutsättning för en stor del av det vidare arbetet. Det är också en förutsättning för att deltagarna aktivt skall medverka i utformningen av kursen och att deras erfarenheter skall kunna utnyttjas.

Kursen omfattar följande huvudmoment:

- Att studera som vuxen
- Studieteknik
- Introduktion till ämnen/kurser
- Studiesociala villkor
- Studie- och yrkesval
- Utbildning och arbetsmarknad
- Praktiska arbetslivskontakter
- Studieplanering
- Personlig vägledning.

Huvudmomentet kan sammanföras i två grupper. De fyra första momenten rör deltagarnas väg till att våga börja studera och att kunna göra det så effektivt som möjligt. Inom de fem sista momenten behandlas deltagarnas studie- och yrkesval.

Att studera som vuxen

Huvudmomentet syftar till att individen skall få en uppfattning om vad vuxenstudier innebär i olika avseenden och hur de kan påverka den enskildes livssituation. Momenten skall också ge kursdeltagaren möjlighet att sätta sina tidigare erfarenheter av skola och utbildning i relation till vad som gäller i dagens vuxenutbildning.

- Vuxenstudier insatta i den totala livssituationen; arbete – familj – ekonomi – sociala kontakter
- Den vuxnes livsperspektiv och förväntningar på vuxenutbildning
- Att lära som vuxen: elevroll; samverkan lärare – kursdeltagare
- Olika syn på vad kunskap är
- Arbetsformer och arbetssätt i vuxenutbildning

Studieteknik

Syftet med huvudmomentet är att varje kursdeltagare skall utveckla sina studietekniska färdigheter efter sina egna förutsättningar och behov. Studieteknik får inte bli ett teoretiskt inslag i kursen utan måste belysas med praktiska exempel så att kursdeltagarna förstår och kan tillämpa det de lär sig.

- Inläring hos vuxna
- Att underlätta inläring och motverka glömska
- Studieteknik i olika arbetsformer: självstudier, lärarledda studier, grupparbete

Introduktion till ämnen/kurser

Innehållet i detta huvudmoment kan variera alltefter kursens inriktning och kursdeltagarnas intressen.

Innehåll, arbetssätt och arbetsformer i de ämnen eller den utbildning som är aktuell skall presenteras.

Syftar kursen till att förbereda för studier på grundskolenivå kan exempelvis en introduktion till huvudämnena svenska, engelska och matematik ingå.

Skall kursen förbereda för en viss yrkesutbildning kan momentet omfatta inslag från denna utbildning.

Repetition av grundläggande moment som förbereder för den fortsatta utbildningen kan även ingå.

Studiesociala villkor

Kursdeltagarna bör bli förtrogna med de olika studiesociala villkor som gäller vid vuxenstudier så att de kan överblicka konsekvenserna för sig själva och sin familj.

- Utbildningskostnader för olika utbildningar
- Olika finansieringsformer för studier
- Ledighet för studier
- Sjukförsäkring, bostadsbidrag m m
- Egen planering—budget

Studie- och yrkesval

Målet med huvudmomentet är att kursdeltagaren skall bli medveten om sin egen studie- och yrkesvalsprocess och om faktorer som styr och påverkar den.

- Studie- och yrkesvalet som en process
- Analys av hur olika faktorer som exempelvis kön, studie-tradition i hemmet och geografisk bundenhet styr och begränsar yrkesvalet och individens möjligheter att motverka detta
- Kartläggning av egna förutsättningar och intressen i relation till vilka möjligheter till utbildning och arbete som finns
- Den egna studie- och yrkesvalsprocessen

Utbildning och arbetsmarknad

Utbildning och arbetsmarknad bör behandlas ur den enskildes perspektiv. Utifrån sina egna erfarenheter bör kursdeltagarna, gärna i mindre grupper, själva söka sig fram till svar på frågor som följande:

- Vilken betydelse har arbete – arbetslöshet för människan, för mig som individ?
- Vilka möjligheter har jag att påverka min situation i arbetslivet?
- Hur hänger utbildning och arbete samman?
- Vilka utbildningsmöjligheter finns det och hur tillgängliga är de?
- Hur ser arbetsmarknaden ut lokalt och regionalt?

Under arbetet skall läraren

- ge faktainformation då så krävs
- visa på övergripande samhällsstrukturer
- visa på informationskällor och kontaktvägar
- stödja ett positivt och konstruktivt arbetsklimat.

Är det aktuellt för någon eller flera av kursdeltagarna att gå direkt ut i arbetslivet efter orienteringskursen, bör också frågor om hur man söker arbete, arbetsförmedlingens service m m behandlas.

Praktiska arbetslivskontakter

Praktiska arbetslivskontakter kan ingå i orienteringskursen i de fall och i de former som bedöms lämpliga.

En del vuxna har kort eller inaktuell erfarenhet av arbetslivet. Det kan gälla invandrare, kvinnor eller andra som av olika skäl inte har fast förankring i arbetslivet. För bl a dessa är det värdefullt med inslag av praktisk arbetslivsorientering under orienteringskursen.

Många vuxna tänker sig yrken och yrkesområden som de egentligen känner mycket litet till. Det kan vara ett vågspel för en vuxen att ge sig in i en kanske lång yrkesutbildning utan att veta om yrket egentligen innehåller det som man förväntar sig. Att få pröva arbetet inom det aktuella yrkesområdet kan ge underlag för mer realistiska beslut.

Kvinnor väljer ofta yrken inom ett snävt område. Inslag av praktiska arbetslivskontakter under orienteringskursen bidrar till att bredda kvinnornas erfarenhet och därmed öka deras valmöjligheter.

Praktiska arbetslivskontakter kan exempelvis bestå i arbetsplatsbesök, enskilt eller i grupp, eller en tids vistelse på en arbetsplats. För vuxna är det ofta viktigt att de yrkesområden

de får pröva har anknytning till det personliga yrkesvalet. Alla former av arbetslivskontakter skall förberedas och följas upp så att de integreras med övriga delar av orienteringskursen.

Studieplanering

Alla kursdeltagare bör när de slutar orienteringskursen ha gjort en personlig studieplanering. Studieplanen bör innehålla

- uppläggning av studieprogram
- tidsplanering
- ekonomisk planering.

Aktuella tider för ansökan om utbildning, studiestöd m m bör noteras i studieplanen.

Personlig vägledning

Orienteringskursen som helhet har ett studie- och yrkesvägledande syfte. De olika inslagen i kursen tjänar till att ge den enskilde underlag för ställningstagande i studie- och yrkesvalsfrågor. En del av orienteringskursen bör ägnas åt att ge kursdeltagarna personlig vägledning. Varje kursdeltagare bör enskilt eller i grupp få samtala kring sin personliga situation, få nya infallsvinklar och få diskutera konsekvenser av olika alternativ.

TILLHÖR REFERENSBIBLIOTEKET

UTLÄNAS EJ

Läroplaner 1990:40

Tim- och kursplaner för allmänna ämnen etapp 1-4

ISBN 91-47-03415-7

ALLMÄNNA FÖRLAGET

BESTÄLLNINGAR: ALLMÄNNA FÖRLAGET, KUNDTJÄNST, 106 47 STOCKHOLM,
TEL: 08-739 96 30, FAX: 08-739 95 48.

